

UNDERMINERA, v. a. 1. 1) Anlägga minor under. *U. en fästning.* — 2) (fig.) Se *Undergräfvad*, bem. 2. — *Underminering*, f. 2.

UNDERMÅL, n. 5. Ringare mål än som bör vara, bristande måli. *Det är så och så mycket u. på tunnan.*

UNDERMÅLA, v. b. 1. (målningsk.) Pålägga de första färgerna.

UNDERMÅLIG, a. 2. Som ej håller målet. *U. säd. U. bevaringsyngling.*

UNDEROFFICER, ämnd'r-äffiser, m. pl. — officerare. Innehafvare af lägre grad, vid en armé, än underlöjtnants.

UNDERORDNA, v. a. 1. (tag.) Ställa begrepp eller omödmé under ett annat, så att det innehålls i det sdnare såsom någonting allmänt. — *U-d*, part. pass. *Ett u-t begrepp.* — Brukas adjektivt och betyder då: a) (om person) Som står under en annans lydnad; af lägre rang, betydighet, vigt. *En u. tjensteman. En u. person.* Säges i denna mening äfv. substantivt. *En u. — b)* (om sak) Ringare, mindre betydande. *U. vigt, betydelse.*

UNDERPANT, m. 3. 1) Se *Pant*. Sätta ell. gifva i u., såsom u. *Uteva något i u. Taga, hafva u. — 2)* (fig.) Något, hvarigenom man äger säkerhet för uppfyllandet af förbindelse, som en annan åtagit sig.

UNDERPLAGG, n. 5. Plagg, som bäres under öfverplagg.

UNDERPRICKA, v. a. 1. Sätta prickar under. *U. ett ord.* — Äfv. *pricka under.*

UNDERPRIS, n. 5. Lägre pris än det gängse eller än inköpspriset. *Denna vara har fallit till u. Sälja till u.*

UNDERPÅLA, v. a. 1. Slå ned pålar under. — Mest i part. pass. *U-dt kus.*

UNDERQVISTA, v. a. 1. Hugga eller skära bort de andra kvistarna på ett träd. — *Underqvistning*, f. 2.

UNDERREDE, n. 4. 1) Nedra delen af ett åkdon, o. s. v. — 2) (fig. fam.) Lär och beu på menniska eller djur. *Han har kient u. Häst med högt u.*

UNDERREGN, n. 5. Så kallas ett regn, när främmande kroppar äro blandade dermed till sådan mängd, att det deraf får ett ovanligt utseende. *Hr. Blodregn, Eldregn, Sand-, Gröd-, Stenregn.*

UNDERROCK, m. 2. Rock, som bäres under öfverplaggen.

UNDERRÄTT, m. 5. Lägre domstol.

UNDERRÄTTA, v. a. 1. Gifva tillkänna, låta veta; gifva råd, upplysning. *U. en om något. Jag u-de honom, all... U. mig, huru jag bör göra. — U. sig, v. r.* Skaffa sig kunskap om. *U. sig om ens helsa, om ens affärer. — U-d*, part. pass. *Väl, illa u-d*, som fått riktig, oriktig underrättelse. *Göra sig u., se Under-rätta sig. Göra sig u. om något. Göra sig u., huru det står till. — Underrättande*, n. 4.

UNDERRÄTTELSE, f. 3. Tillkännagifvande; meddelad eller inhämtad kännedom om något, upplysning. *Jag har fått u. om hans död. Gifva någon u. om något. Inhämta u-r. Vidare u. erhålles hos portvakten. Man har ej minsta u. från ell. om honom, derifrån, derom.*

UNDERRÅ, f. 3. pl. — rår. Med *U-r* menas isynn. stor- och fockrän på ett fartyg.

UNDERSAGA, f. 1. Underbar berättelse.

UNDERSAM, a. 2. (fam.) Full af, undran. *Stå så u. och kosa på något.*

UNDERSAMHET, f. 3. (fam.) Dum och gapande undran.

UNDERSEGL, n. 5. Storseglet och focken på ett fartyg.

UNDERSEGELS-KULTJE, m. 2. (sjöt.) Kultje, då endast underseglet kunna föras.

UNDERSKJORTA, f. 1. Skjorta, som bäres närmast intill kroppen, under den vanliga, t. ex. en flanellskjorta.

UNDERSKJUTA, v. a. 5. (böjes som *Skjuta*) Skjuta något under ett annat. — Äfv. *Skjuta under.*

UNDERSKRIFT, f. 5. 1) Underskrifning. *Lemna till u. — 2)* Hvad som blifvit underskrifvet. *U-en i ett brev, på en revers.*

UNDERSKRIFNING, f. 2. Handlingen, då man underskrifver.

UNDERSKRIFVA, v. a. 5. (böjes som *Skrifva*) 1) Skrifva under något skrifvet eller tryckt. *U. ett testamente. U. sitt namn. — Äfv. Skrifva under. — 2)* (fig.) Samtycka, bifalla till. *Det vill jag ej u.*

UNDERSKÖN, a. 2. Beundransvärdt skön.

UNDERSLAG, n. 5. 1) De hjelar, hvarpå understa golvfvt i ett bus hvilat. — 2) Fel i klädesväfning, då lösa trådar komma under kotten.

UNDERSLEP, n. 5. (L. *Unterschiefs*) 1) Det slags brott, då man försnillar något. *Jfr. Fär-snilla. — 2)* (särskilt) Det slags otrohet, då den, som satt är att bevaka kronans eller enskilt persons fördel, gör sig delaktig i svek eller försnillning, hvarigenom deras rätt kränkes.

UNDERSLÅ, v. a. 5. (böjes som *Slå*) *U. ett segel*, att med råbanden fästa dot vid sin rå.

UNDERSPEL, n. 5. (i kortspel) Bristande spel. *Jag har tre u.*

UNDERST, a. superl. af *Under*. Som är befinnes längst under, längst neder. *Ligga, sitta u. — Adv.* Längst under eller neder. (Pop.) *U. bittida*, ganska bittida.

UNDERSTEN, m. 2. Den undre stenen i en qvarn.

UNDERSTICKA, v. a. 5. (böjes som *Sticka*) 1) Sticka under. — 2) Svikligen insmyga, förete framställa (falsk handling, falskt vittne, o. s. v.). Brukas mest i part. pass. *Understucken. U-et dokument, testamente. U-et vittne. U. handel, oloflig eller falskeligen föreflytten handel. U-et litterärt arbete, falskt, men uppgifvet för äkta. — Understickande*, n. 4. o. *Understickning*, f. 2.

UNDERSTIGA, v. a. 5. (böjes som *Stiga*) Falla eller vara i lägre pris än. *När priset u-ger 10 r:dr. Allt hvad som u-ger nämde pris.*

UNDERSTOL, m. 2. Se *Underlek*. *Sitta på u.*, låta andra på sig.

UNDERSTRUMPA, f. 1. Strumpa, som man bär under en annan, på foten.

UNDERSTRYKA, v. a. 5. (böjes som *Stryka*) Draga streck under. *U. ett ord, ett par rader. — Äfv. Stryka under. — Understrykande*, n. 4. o. *Understrykning*, f. 2.

UNDERSTRÖ, v. a. 2. Strö något under ett annat. — Äfv. *Strö under.*

UNDERSTRÖM, m. 2. pl. — strömmar. Strömning i hafvet, under ytan.

UNDERSTUNDOM, ämnd'r-stundödm, adv. På somliga tider. — *Syn.* Stundom, Ibland, Då och då, Emellanåt.

UNDERSTYRMAN, m. 5. pl. — män. Lägre styrman, styrmans biträde.

UNDERSTÅ SIG, v. r. 2. (böjes som *Stå*) Djerfvast, fördrista sig. *Huru u-r ni er att säga sådant? U. er aldrig att komma igen.*

UNDERSTÅTHÄLLARE, m. 3. Embetsman, som närmast under ståtthällare sköter de till ett ståtthällarembete hörande ärenden.

UNDERSTÄLLA, v. a. 2. 1) Ställa under. — 2) (fig.) a) Hänskjuta till högre rätts pröfning. *Saken u-llades högsta domstolen. — b)* Hemställa till ens bedömande. *U. något allmänhetens ompröfvande. Jag u-ller det ert omdöme. Jag vågar u., huruvida man är skyldig att... — Underställande*, n. 4. o. *Underställning*, f. 2.

UNDERSTÄLLE, n. 4. Den delen af stället i en masugn, som går ifrån forman till jernrummets botten.

UNDERSTÄLLNINGSMÅL, n. 3. Sådant brottmål, hvari under rätt ransakar och dömer, men hänskjuter utslaget till höfrättens vidare pröfning.

UNDERSTÖD, n. 5. 1) Se *Stöd*, bem. 1. — 2) (fig.) Hjelp, bistånd. *U. i penningar. Begära u. Lemna någon u.*

UNDERSTÖDA ell. UNDERSTÖDJA, v. a. 2. 1) Sätta stöd under, stöda. För denna ordets egentliga bem. brukas helst *Understöda. — 2)* (fig.) a) Gifva hjelp, bistånd. För denna och följ. bem. helst *Understöda. U. någon med penningar. — Syn.* Se *Hjelpa. — b)* Gifva stöd åt, styrka, befasta. *U. ens lanka. Dessa anstalter u. hvarandra. — Understöddande* ell. *Understöddjande*, n. 4.

UNDERSYN, f. 3. Underbar syn.

UNDERSÄTARE, m. 3. eller UNDERSÄTE, m. 5. pl. — säter. (isl. *Undirsát*) 1) Inbyggare af en stat, som har monarkisk styrelseform. Säges i motsats till *Medborgare. — 2)* Se *Underhafvande.*

UNDERSÄTLIG, a. 2. Som anstår, passar, åligger en undersäte. *U. värnad.*

UNDERSÄLLA, v. a. 2. (böjes som *Sälja*) Sälja till lägre pris än en annan. *U. någon. — Undersäljning*, f. 2.

UNDERSÄTTSIG, ämnd'r-sättsigg, a. 2. Af kort värt, men satt och stark.

UNDERSÄTTSIGHET, f. 3. Kort, men satt och stark värt.

UNDERSÄTTA, v. a. 2. (böjes som *Sätta*) Sätta något under ett annat. — Äfv. *Sätta under. — Undersättande*, n. 4. o. *Undersättning*, f. 2.

UNDERSÖKA, v. a. 2. Noga granska något, för att göra sig väl underrättad om förhållandet, tillståndet, beskaffenheten deraf. *U. en sak. Jag skall u., huru dermed förhåller sig. U. ett sär. — Säges äfv. i medicinskt hänseende, med person till objekt, t. ex.: U. en patient för en tillämnad operation. — Syn.* Granska, Skärskåda, Efterse, Pröfva, Ransaka. — *Undersökande*, n. 4.

UNDERSÖKNING, f. 2. Sorgfällig granskning, för att erhålla fullkomlig kännedom om förhållandet, tillståndet, beskaffenhet af något. *Anställa u. om något. Antaga något utan u. Ingå i vidlyftig u. af ett ämne.*

UNDERTAG, n. Tag inunder. *U. i brottning.*

UNDERTECKNA, v. a. 1. 1) Se *Underskrifva*. *U. sitt namn som borgen, som villna.*

— 2) (absolut) Underskrifva sitt namn. *U. för en summa. — Äfv. Teckna under. — Under-tecknande*, n. 4.

UNDERTECKNING, f. 2. 1) Se *Underskrifning. — 2)* Underskrifvet namn.

UNDERTIDEN, ämnd'r-tid'n, adv. Emellertid. — Skrifves äfv. *Under tiden.*

UNDERTRO, ämnd'r-trö, m. sing. Tro på underverk.

UNDERTRYCKA, v. a. 2. 1) Hindra framkomsten, framgången, utvecklingen, spridningen o. s. v. af något. *En väst, som u-ker en annan. U. covänningar. U. en tryckt skriff. U. ett folks frihet. — Syn.* Hämma, Kufva, Qväfva, Förqväfva, Utrota. — *Undertryckande*, n. 4. o. *Undertryckning*, f. 2.

UNDERTRÄD, n. 5. Se *Ricin*.

UNDERTRÖJA, f. 1. Tröja, som bäres under de öfriga kläderna.

UNDERTVINGA, v. a. 1. o. 7. (böjes som *Tvinga*) Se *Betvinga. — Undertvingande*, n. 4.

UNDERVALL, m. 2. (fortif.) Med bröstvärn försedd gång vid foten af en hafvudvall.

UNDERVERK, n. 5. 1) Sådän handling, förättning, hvilken synes oförklarlig efter naturens lagar och verdens vanliga lopp, samt afstingur beundran. *Göra u. Jesu u. Det sker intet u. i våra tider. — 2)* Se *Under. — 3)* (fig.) Någonting högst ovanligt, beundransvärdt; högst ovanlig händelse. *Det vore intet u., ingenting att undra på. Ett konstens u. Genom ett u. blef han raddad.*

UNDERVERLD, m. 2. Underbar verid. — *Syn.* Sagoverld.

UNDERVERLDEN, m. sing. def. (myt.) Den verid, som enligt de gamles föreställningssätt skulle finnas under jorden. — *Syn.* Tartaren.

UNDERVIGT, f. 5. 1) Bristande vigt. *U. på en vara. — 2)* (fig.) Underlägsenhet. *U. i handeln, i makt. Politisk u.*

UNDERVIGTIG, a. 2. 1) Som icke har sin rätta, behöriga vigt. *U-t mynt. — 2)* (fig.) Otillräcklig, underlägsen, ringa. *U-a kunskoper.*

UNDERVIGTIGHET, f. 5. Se *Undervigt*.

UNDERVIOL, ---öl, f. 5. Örten Viola mirabilis, med ljusblå, vålluktande blommor.

UNDERVISA, v. a. 1. o. 2. 1) Bibringa kunskap eller färdighet i vetenskap, konst, yrke. *U. någon i skrifning, i sång, musik. U. någon i färgerikonsten. — 2)* Underrätta. *Jag skall u. honom, huru han skall förhålla sig. U. någon om dess pligter. — Undervisande*, n. 4.

UNDERVISNING, f. 2. 1) Bibringande af kunskap eller färdighet i en konst. *Gifva u. åt någon. Njuta u. — 2)* (kamer.) Uppgift, i hvarje särskilt ort, om kronoräntornas slag, deras mått å hvarje hel gård, kronorärdi, m. m.

UNDERVISNINGSANSTALT, m. 5. Offentlig eller enskilt anstalt för undervisning i vetenskap, konst, yrke.

UNDERVISNINGSSÄTT, n. 5. Det sätt, hvarpå undervisning meddelas.

UNDERVISNINGSVÄRK, n. 5. *U-et*, samtliga undervisningsanstalter i ett land med allt hvad till undervisningen hör.

UNDERÄRM, m. 2. 1) Ärm, som brukas inunder en annan (öfverärm). — 2) Nedra delen af en ärm.

UNDFALLA, v. a. 5. (böjes som *Falla*) 1) Ej bemärkas, ej upfattas, ej uppmärksammas. *Intet u-ller hans uppmärksamhet, hans ontanka.*

Intet ord af hvad han sade har u-llit mig. Det u-föll mig, att han yttrade detta. Hans vink u-föll mig. — Syn. Undgå. — 2) Falla ur minnet, glömmas. Namnet har u-llit mig. — 3) Ofrivilligt eller af tanklöshet yttras. Några oförsigtiga ord u-fällo honom. — Syn. Undslippa. — 4) Gifva efter. Jag har u-llit för honom så länge som möjligt. — U-nde, part. pres. Brukas adjektivt i samma mening som: Eftergifvande, eftergifven.

UNDFALLENHET, f. 3. Egenskapen att vara undfallande, eftergifven. — Syn. Eftergifvenhet.

UNDFLY, v. a. 2. Fly undan, rädsla sig undan något hotande, farligt eller skadligt; undvika. U. faran. U. det onda. U. synden. U. dåligt sällskap. — Syn. Fly, Sky, Afsky, Undvika. — Undflyende, n. 4.

UNDFLYKT, f. 3. 1) Händelsen, då man undflyr; räddning genom flykten; tillfälle, möjlighet att fly, att komma undan. Här är ingen u. — 2) Tillflykt. Der fann han en u. för deras raseri. Det är hans sista u. — 3) Förevändning för att slippa undan. Söka u-er. Det är bara tomma u-er. Han har hundrade u-er. Det är hans sista u. — Syn. Undskyllan, Undskyllning.

UNDFÅ, v. a. 2. (höjes som Få) 1) Få, emottaga, erhålla. U. den heliga nattvarden. — 2) (bibl.) a) Emottaga en besökande. Väl u. någon. — b) (absolut) Blifva hafvande. — Undfående, n. 4.

UNDFÄNGST, f. 3. Undfående, emottagande. U-en af ett bref.

UNDFÄGNA, v. a. 1. 1) Fägna med mat och dryck. U. någon väl, illa ell. slätt. Man u-de mig på bästa sätt. — Syn. Gifva till bästa, Fägna, Traktera, Regalera. — 2) (fig. fam. o. skämtv.) U. med, gifva, tilldelo. U. någon med stryk. — Undfägnande, n. 4.

UNDFÄGNAD, m. 3. 1) Undfägnande. — 2) Det, hvarmed någon undfägnas.

UNDGÅ, v. a. 3. (höjes som Gå) 1) Undfalla, ej bemärkas. Det har u-ll min uppmärksamhet. Intel u-r hans omtanka. — 2) Undslippa, undkomma; gå ur händerna, gå förlorad. U. faran. Jag u-gick ej följderna af min dårskap. Låta tillfället u. sig. Det, som jag sökte, u-gick mig. — 3) Undvika, afhålla sig ifrån, låta bli, underlåta. Jag har derigenom u-ll mycken kostnad. Jag kunde ej u. att le. Man kan ej u. det. Jag kan ej u. att säga er. Ni kan ej u. att besöka honom.

UNDKOMMA, v. a. 3. (höjes som Komma) Rädda sig eller slippa undan ifrån. Han har u-mit faran. Tjuven har u-mit polisens efterspaning. Brukas äfven absolut eller neutralt, t. ex.: U. med lifvel. Han har u-mit oshadd. Fången har u-mit ur fångelset.

UNDRÅ, v. n. 1. 1) Förundra sig. U. högeligen. Jag u-r huru han kan vara så oförskämd. Man bör ej u., att det går på tok för honom. U. på, öfver något. Jag u-r på honom, som kan vara så flat. U. ej derpå. Jag u-r på, att ni vill det. Hvad jag mest u-r öfver, är att man så länge förlegat saken. — 2) Uttrycker önskan eller nyfikenhet att veta eller att få se utgången af något, o. s. v. Jag u-r, om han är hemma. Jag kan just u., huru det går med den saken.

UNDRAN, f. sing. indef. Se *Beundran, Förundran*.

UNDRANSVÄRD, a. 2. Se *Beundransvärd*. — *Undransvärdt*, adv.

UNDRÄ, m. UNDRÅ, f. o. n. adj. kompar. af adv. *Under*. Som är, befinner sig, har sitt läge inunder. U-a sidan, delen. U-a våningen.

UNDSÄ SIG, v. r. 2. (höjes som Se) Afhålla sig ifrån att göra något, af förnåd, aktning för eller skonsamhet emot någon. Han skulle öfverhopat oss med förebråelser, om han ej u-tt sig för den gamle.

UNDSÄLSE, f. 3. Försynthet, blygsel.

UNDSÄENDE, n. 4. Förnåd, aktning för eller skonsamhet emot en person, hvarigenom man bevekas att afhålla sig ifrån något, som man öljst skulle hafva gjort. Af u. för den gamle leg han.

UNDSKYLLA SIG, v. r. 1. Ursäkta sig, skylla (på). U. sig med något.

UNDSKYLLAN, f. sing. indef. 1) Ursäkt. Han har gjort sin u. — 2) Förevändning, undflykt. Det är bara en tom u. af honom.

UNDSKYLLELSE, f. 3. eller

UNDSKYLLNING, f. 2. Se *Undskyllan*.

UNDSLIPPA, v. a. o. n. 3. (höjes som Slippa) 1) Slippa undan, räddas ifrån. U. en fara. U. straff. U. en efterhängsen människa. — 2) Undfalla, undgå. Ett oförsigtigt ord u-slapp honom. Ingenting u-per hennes uppmärksamhet. — 3) Undvika, undgå. Du kan ej u. att göra dem en visit.

UNDSÄTTA, v. a. 3. (höjes som Sticka) Se *Undansticka*. — U. sig, v. r. Gömma sig; hålla sig undan, gömd. — *Undstickande*, n. 4.

UNDSÄGA, v. a. 2. (höjes som Säg) 1) Vägra, neka en något. Han har u-sagt mig sin hjälp. — 2) (förådr.) Uppsäga. U. en sin vänskap. — U. sig, v. r. Afsäga sig.

UNDSÄTTA, v. a. 2. (höjes som Sätta) Gifva hjälp, bistånd. U. någon med penninghjälp. U. en fästning, komma den till hjälp med trupper. — Syn. Se *Hjelpa*. — *Undsättande*, n. 4.

UNDSÄTTNING, f. 2. 1) Handlingen, då man undsätter, bispringer; hjälp. Komma en nödlidande till u. med penningar. Genom en väns u. blef han räddad ifrån undergång. — Syn. Se *Hjelp*. — 2) Hjälp, som lemnas en belägrad fästning, stad o. s. v., genom nya trupper, som tillföras till dess försvar. Fästningen behöfver u. Ha en belägrad stad till u. — 3) Trupper, som komma en belägrad ort till hjälp. *Citadellet kapitulerade före u-ens ankomst*.

UNDULATION, unndulatschön, f. 3. (lat.) Vågig rörelse, dallring.

UNDULATIONS-TEORI, - - - tschöns - - ri', f. sing. (lys.) Den teori för ljuset, enligt hvilken hela verdensrymden är uppfylld af ett ganska fint, elastiskt medium, kalladt eter, som af sjelfly-sande kroppar försättes i vågig rörelse.

UNDULERA, v. n. 1. (lat.) Röra sig i vågor, hafva vågig rörelse. — *Undulering*, f. 2.

UNDVÄRA, v. a. 3. (Har bort infn. o. sup. *Undvarit*, samt de tempora, som deraf formoras). Hjelpa sig (rutan). Jag kan ej u. det. Han kan ej u. henne. — Syn. *Älvära*, *Umbära*.

UNDVIKA, v. a. 3. (höjes som Vika) 1) Vika undan, för att ej möta, råka någon; hålla sig undan ifrån. Jag säg honom komma på ofständ och u-vek honom. Jag u-ker den tråkiga människan, så mycket jag kan. U. en flände. U. ens möte, sällskap. — 2) Söka att förekomma; undfly. U. oenighet, tvister, gräl.

Ingen kan u. sitt öde. U. en fråga, förekomma den; älv. gifva ett svar, som ej gäller sjelfva frågan. — Syn. *Afböja*, *Förekomma*, *Akta sig för*. Taga sig till vara för. — 3) Undgå, underlåta. Jag kan ej u. att göra honom en visit. Det är något, som ej kan u-s. — U-nde, part. akt. Ett u. svar, hvarigenom man undviker att svara på sjelfva frågan.

UNDVIKANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något undviks. U. af gräl. Täll u. af, för att undvika.

UNG, a. 2. kompar. yngre; superl. yngst. 1) Som ej ännu hunnit sin fulla utbildning, mognad, styrka. Säges om människor och djur, äfven om växter, isynn. träd. En u. man, kvinna. U. flicka. U-t fruntimmer. U-a herrn. U-a fröken. U. gosse, yngling. En u. glop. U-t folk. U. häst. U-t träd. Göra, blifva u. på nytt, så upplifvad, som om man vare yngre. Hon kläder sig, som om hon vare u. I de u-a åren, ell. i de yngre åren, i ungdomen. I mina u-a ell. yngre år, i min ungdom. Brukas äfv. substantivt. Liflig som en u. De u-a. (Fam.) De u-a tu, de begge unga makarne. — 2) Mar afseende på en sednare eller närvarande tid. Det u-a Tyskland, Italien. — 3) Säges äfv. om personer med afseende på embeten, tjenster, o. s. v. Han är mycket för u. för den sysslan. Han är bra u., för att bekläda ett så högt embete. — 4) Som tillhör, egnar, anstår ungdomen. U-t sinne. U-t mod. — 5) Säges i utsträckt mening om en äldre person, som ännu har något kvar af ungdomens liflighet och behag. Han dldras aldrig, han är ständigt u. Hon är u. för sina år. Brukes äfv. i samma mening, om det som tillhör personer, t. ex.: Han har ett u-t ansigte för sina år. — 6) U-t vin, ej länge sedan pressadt. U. färg, frisk. — Yngre, kompar. a) Mindre gammal. Han är y. än jag. Den y. brodern, systern. Han är tre år y. än jag i tjensten. Herr N. den y. Hon gör sig tio år y. än hon är, ger sig ut för att vara &c. Det gör honom 20 år y., ger honom utseende af att vara 20 år yngre. — Brukas äfv. om sak, t. ex.: Y. utseende. — b) Sednare till tiden. *Plinius den y.*, som lede i en sednare tid. *Y. gren af en ått.* — *Yngst*, superl. Minst gammal, sist född, sist tillkommen, o. s. v. *Den y-e af bröderna*.

UNGBOSKAP, m. sing. Unga boskapsdjur.

UNGBROR, m. 3. Se *Ungmästare*.

UNGDOM, m. sing. 1) Den andra af lifvets åldrar, från barndomens slut till mannaålderns början, innefattande det individuella lifvets utveckling till slägtlif. U-ens eld, behag, sägring. U-ens nöjen. Han har väl användt sin u. (Ordsp. U. och visdom följas sällan åt, förståndet kommer först med åren. — 2) Den tidigaste lefnadsperioden, med inbegrepp af barndomen. *Från första, späddaste u-en.* — Syn. (för begge dessa bem.) Ungdomstid, Ungdomsålder, Ungdomsår. — 3) Brukas äfv. med afseende på djur och växter. *Katten är i sin u. mycket lekfull. Trädets u.* — 4) (kollektivt) a) De, som äro i ungdomsåldern. *Undervisa u-en. U-ens uppfostran.* — b) De, som äro mellan tjugu och trettio år. *Ungt folk. Det var mycken u. på denna bal.* — Säges i denna mening stundom ensamt om personer af mankön. *All byns u. var församlad till exercis. Bevärpa all u-en.* — 3) Ung person, isynn. af mankön. Har i denna bem. plural. *Det är en hygglig u.*

Många hyggliga u-ar voro der församlade. — Ss. *U-sbehag*, -seld, -sfel, -sfröjd, -shetta, -siver, -skamrat, -skraft, -slek, -slif, -snöjen, -sras.

UNGDOMLIG, a. 2. 1) Som tillhör, utmärker, är egendomlig för ungdomen. U-a behag. U. skönhet. U. eld. — 2) Liflig som en ung. Han är ännu mycket u.

UNGDOMSBLOMMA, f. sing. (fig.) Ungdomens blomstring. *Hon är i sin u.*

UNGDOMSFÖRSÖK, n. 5. Försök som man gör i sin ungdom. *Hans första vittra u.*

UNGDOMSFÄRG, m. sing. Ungdomens friska, skära färg.

UNGDOMSGUDINNA, f. sing. (wyt.) Ungdomens gudinna, Hebe.

UNGDOMSSYND, f. 3. Utsväfning, hvartill någon i sin ungdom gör sig skyldig.

UNGDOMSTID, m. sing. Se *Ungdom*, bem. 1 o. 2.

UNGDOMSVÄN, m. 3. pl. — *vänner*. — *VÄN-INNA*, f. 1. Person, med hvilken man i sin ungdom pligat vänskap.

UNGDOMSYRA, f. sing. Ungdomligt lättsinne; blint öfverlemande åt de lidelser, som oflast åtfölja ungdomen.

UNGDOMSÅLDER, m. sing. Se *Ungdom*, bem. 1 o. 2.

UNGDOMSÅR, n. pl. Se *Ungdom*, bem. 1 o. 2. *I mina första u. i sina u. var han en muntergök.*

UNGE, ännge, m. 2. pl. *ungar*. (af *Ung*) 1) Nyligen födt djur, med afseende på dess föräldrar; djur i dess första ungdom. *En lejoninna med sina ungar. Få ungar, föda.* Bildar en mängd sammansättningar, såsom: Björn-, Varg-, Räf-, Korpunge, m. fl. — 2) (fam.) a) Barn. *En hop ungar. Elaka ungar. Den der u-n. Den stackars u-n. Stackars u.*, säges äfv. i dagligt tal, när man beklagar en ung eller älskad person, t. ex.: *Hon fryser, stackars u.* — b) Flicka. *En söt u.* — Har sammansättningen: *Sötunge*. — c) Smekord till och om en älskad person. *Min u. lilla!* — Bildar sammansättningarna: *Hjertunge*, *Smekunge*.

UNGEFÄR, unnefä'r, adv. Vid pass, omkring. U. hundra personer. Brukas äfv. substantivt, för att beteckna någonting obestämdt, t. ex.: *Låta nöja sig med ett u.*

UNGEFÄRLIG, unnefä'rlligg, a. 2. Som ungefär, förslagsvis angifver, uppskattar något. U-t förslag. U. uträkning.

UNGEFÄRLIGEN, unnefä'rlligen, adv. Se *Ungefär*.

UNGERSVEN, änngr svä nn. m. 3. pl. — *svenner*. (fam.) Ung, ogift man; yngling.

UNGFÄR, ännfär, m. sing. indef. oböjl. (skämtv.) Ung, nygift man.

UNGFOLK, n. 3. 1) Ungt folk. — 2) Unga äkta makar.

UNGFÄGEL, m. sing. 1) Unga fåglar, helst sådana som äro föremål för jagt. — 2) Stek af sådan fågel. — Ss. *U-sstek*.

UNGHARE, m. 2. pl. — *harar*. Ung hare.

UNGERRE, m. 2. pl. — *herrar*. (fam.) Ung herre.

UNGHERRSKAP, n. 3. Unga personer af stånd. *Allsammans, både de gamle och u-et.*

UNGHÖNA, f. t. (fam.) Ung höna.

UNGKÄRL, m. 2. Man, som lefver ogift. *Leffa som u. En gammal u. — Ss. U-slefva d, -slif.*

— **Uppbrytande**, n. 4. (för aktiv o. neutrum).
— **Uppbrytning**, f. 2. (endast för aktiv).

UPPBRÄNNA, v. a. 2. 1) Förstöra genom eld, överlemla åt lågorna. *U. ett bref.* — Älv. *Bränna upp.* — Syn. *Abränna, Förbränna.* — 2) Genom bränning förbruka. *U. mycken ved, spannmål.* — Östare *Bränna upp.* — **Uppbrännande**, n. 4. o. **Uppbränning**, f. 2.

UPPBRÖSTA, v. n. 1. (artil.) Förenas lavetten med föreställaren. — **Uppbröstning**, f. 2.

UPPBUD, n. 5. Den laga åtgärd, då man uppbjuder köpt fastighet.

UPPBYGGA, v. a. 2. 1) Uppföra något slags byggnad. *U. ett hus.* — Älv. *Bygga upp.* — 2) (fig.) Gifva ledning och väckelse till fromhet, dygd, genom undervisning eller föredöme. *Denna bok har mycket uppbyggt mig. U. med sitt efterdöme.* — *U.-byggd*, part. pass. *Ett nyligen u.-byggt hus.* (Fig.) *Han gick bort, mycket u.-byggd af denna predikan.* — **Uppbyggande**, n. 4. (för bem. 1).

UPPBYGGELSE, f. 3. Ledning och väckelse till fromhet och dygd, genom undervisning eller föredöme. *Den boken ger mycket u.*

UPPBYGGLIG, a. 3. 1) Som ger uppbyggelse. *U. bok.* — Syn. *Anderik.* — 2) (som o. iron.) Narraktig, löjlig; älv. gemen, skändlig, oanständig. *Just en u. historia!* — **Uppbyggligt**, adv.

UPPBÄD, n. 5. Uppbådande, uppbådning.
UPPBÄDA, v. a. 1. Genom bud sammankalla. *U. allmogen till skallgång.* — Älv. *Bäda upp.* — **Uppbådande**, n. 4. o. **Uppbådning**, f. 2.

UPPBÄDDA, v. a. 1. Åter iordninglägga kläderna i en bäddad och till natthvila begagnad säng. — Älv. *Bädda upp.* — **Uppbäddande**, n. 4. o. **Uppbäddning**, f. 2.

UPPBÄNDA, v. a. 2. Genom bändning spränga, öppna. — Älv. *Bända upp.* — **Uppbändande**, n. 4. o. **Uppbändning**, f. 2.

UPPBÄRA, v. a. 3. (böjes som *Bära*) 1) Bära till ett högre ställe. *U. ved på vinden.* — 2) Hålla upp och bära. *U. släpet efter någon.* — 3) Tjena till stöd under. *Fyra pelare u. arkitraven.* — 4) (fig.) a) Emottaga något, som skall betalas, erläggas. *Jag har en summa pennningar att u. U. skall. U. sin lön. U. afkastningen, väntan af ett hemman.* — b) (i utsträckt mening) Emottaga, bekomma. *Få u. stryk, banner, förebräelser, otack.* — c) Umgålla. *Få u., hvad en annan förskyllat.* — För alla bem. älv. *Bära upp.* — **Uppbärande**, n. 4. (för alla bem. utom 2, c). — **Uppbäring**, f. 2. (för alla bem. utom 2, b och c).

UPPBÖJA, v. a. 2. Böja uppåt. — Älv. *Böja upp.* — **Uppböjande**, n. 4. o. **Uppböjning**, f. 2.

UPPBÖKA, v. a. 1. Genom bokning uppbryta. *U. gräsvallen.* — Älv. *Böka upp.* — **Uppbökande**, n. 4. o. **Uppbökning**, f. 2.

UPPBÖRD, m. 3. 1) Uppbörande af skatt, utlogar, tull, afgifter o. s. v.; (kameräl.) den förrättning, hvarigenom vederbörande uppbördsman af de skattskyldige, för kronans räkning, upptager de allmänna kronoutskylderna. *Hafva u., bestrida en u., upptaga skatt o. s. v.;* se älv. följ. bem. — 2) Uppburna medel, för hvilka man är ansvar skyldig; redovisnings-skyldighet för sådana medel; värden om anförtrödt gods, t. ex. på örlogsfartyg. *Hafva u-en, bestrida en u., hafva*

sådant ansvar, sådan redovisningsskyldighet eller värd. *Tillgripa sin u. Rymma med u.*

UPPBÖRDSBELOPP, n. 5. Beloppet af den uppbörd, någon har om händer.

UPPBÖRDSBOK, f. 3. pl. — böcker. Bok, hvari är upptaget, hvad en uppbördsman för året äger att uppbära af räntor, bevilningar och utlagor.

UPPBÖRDSBRIST, f. 3. Brist, som typpar sig i uppbördsmedel.

UPPBÖRDS-EXTRAKT, - - - extrakt, n. 5. o. 5. Utdrag ur uppbördsbok, som vid första och sista uppbördsstämman i hvarje distrikt upprättas.

UPPBÖRDS-FÖRRÄTTARE, m. 3. Den, som förrättar uppbörd för kronans räkning.

UPPBÖRDS-KOMMISSARIE, m. 3. Benämning på kronans uppbördsmän i Stockholms stad. [— com —]

UPPBÖRDSKONTOR, - - - kontör, n. 5. Kontor, der något slags uppbörd (t. ex. tulluppbörd) emottages, qvitteras och redovisas. [— contor, — comptoir, — contoïr.]

UPPBÖRDSLÄKARE, m. 3. Läkare på örlogsskepp, som har värd om läkemedlen, m. m.

UPPBÖRDSMÄN, m. 3. pl. — män. Person, som har uppbörd af kronans medel.

UPPBÖRDSMEDEL, n. pl. Penningmedel, som någon har i uppbörd.

UPPBÖRDSMÖTE, n. 4. Se **Uppbördsstämma**.

UPPBÖRDS-PROCENT, - - - procent, m. 3. Viss procent af uppbörd, som bestås uppbörds-

UPPBÖRDSRELATION, - - - - - tshön, f. 3. I korthet, för ett heit lån författadt sammandrag, till öfersigt af uppbörd och utgift för nästföljande uppbördsår.

UPPBÖRDS-SKRIFVARE, m. 3. Skrifvare, som tillhandagår af uppbördsstämma.

UPPBÖRDSSTÄMMA, f. 1. Den förrättning, hvarvid, på kallelse af vederbörande uppbördsman, de skattskyldige infinna sig att erlägga sina kronoutskylder.

UPPBÖRDS-SÄTT, n. 5. Sättet, hvarpå uppbörd sker.

UPPBÖRDS-ÅR, n. 5. Tiden ifrån och med 4 Maj till och med 30 April påföljande år.

UPPDAGA, v. a. 1. Lägga i öppen dag, bringa i dagsljuset, uppenbara. *U. en hemlighet, ens trolöshet.* — **Uppdagande**, n. 4.

UPPDAGS, uppdäggs, adv. (fam.) Tid att sliga upp.

UPPDÄKTA, v. a. 1. Uppfinna något osant, i ändamål att bedraga, o. s. v. — Älv. *Dakta upp.* — **Uppdäktande**, n. 4. o. **Uppdäkning**, f. 2.

UPPDJUPNING, f. 2. (tekn.) Det slags drifning, då ett bleck, genom hamring på och kring midten, får en ihålig eller fördjupad skapnad.

UPPDRAG, n. 5. Något som anförtros en person att uträtta, besörja, verkställa. *Få, gifva en ett u. Uträtta ett u. Han har u. att...* — Syn. *Kommission.*

UPPDRAGA, v. a. 3. (böjes som *Draga*) 1) *Draga uppåt. U. någon ur sjön. U. vindbryggan. U. ridån på en teater.* — Älv. *Draga upp.* — 2) *U. ett ur, se Draga upp* (under *Draga*, bem. 4). — 3) Utöfva en dragande verkan, i riktning uppåt. *Magneten u.-drog nålen ifrån golvet.* — Älv. *Draga upp.* — 4) Med penna, blyerts, krita o. s. v. göra streck, linier. *U. en cirkel.* — 5) Vårda unga växter ifrån början, tills de uppväxt. *U. träd, växter.* — 6)

Såges om dragmedel, som förorsaka öppning i huden. *En ört, som u.-ger sår.* — Älv. *Draga upp.* — 7) Anförtra en något att uträtta, besörja, verkställa. *U. någon en förrättning, ett göromål, värden, omsorgen om något. U. en att köpa något, att föra ordet. Det är honom u.-get eller han har ställt sig u.-get att..., man har gifvit honom det uppdraget att...* — **Uppdragande**, n. 4. o. **Uppdragning**, f. 2.

UPPDRICKA, v. a. 3. (böjes som *Dricka*) Se *Dricka upp*.

UPPDRIFVA, v. a. 3. (böjes som *Drifva*) 1) Drifva uppåt. *Jfr. Drifva*, bem. 1, 2. *U. fienden till bergstrakterna.* — 2) (om jagthundar) Få upp. *Hunden har u.-vit en hare.* — 3) (fig.) Gifva ökad drift, tillöka, utvidga, uppbära, stegra. *U. tillverknigen vid en fabrik. U. afkastningen af ett hemman. U. priset på något.* — 4) Göra uppläst, stinn af väder, onaturligt utvidga. — Älv. för alla bem. *Drifva upp.* — **Uppdrifvande**, n. 4. o. **Uppdrifning**, f. 2.

UPPDUKA, v. a. 1. 1) Duka ett bord och derpå framsätta mat till spisning. *Hon u.-de för oss en kostlig måltid.* — 2) (fig. fam.) Förtälja, berätta, reglera med. *U. en kostlig historia.* — 3) (sjöt.) *U. ett segel*, då det skall bestås, hala det upp till sig i jemna dukar. — Älv. för alla bem. *Duka upp.*

UPPDYKA, v. n. 3. (böjes som *Dyka*) Komma upp till ytan efter dykning; komma upp, simma upp. — Älv. *Dyka upp.* — **Uppdykande**, n. 4. o. **Uppdykning**, f. 2.

UPPDYRKA, v. a. 1. 1) Med dyrk öppna. *U. ett läs.* — 2) Stegra. *U. priset på en vara. U. en vara, stegra priset derpå.* — Älv. för begge bem. *Dyrka upp.* — **Uppdyrkande**, n. 4. o. **Uppdyrkning**, f. 2.

UPPDÄMMA, v. a. 2. Genom dämning stänga afloppet för ett vatten, så att det stiger högre. — Älv. *Dämma upp.* — **Uppdämmande**, n. 4. o. **Uppdämning**, f. 2.

UPPE, föräldradt **UPPE**, adv. (uttalas i hvardagspråket: *Äppe*) Betecknar: 1) Högst läge. *U. i tornet, på berget. Högst u. Der u. Här u.* — 2) Läge längre infåt landet. *Han bor u. i landet.* — 3) Nordligt läge. *U. i Dalarne, i Lappmarken. U. i norden.* — 4) Läge närmare en flods källa, ett vattendrags ursprung. *U. i strömmen.* — 5) Brukas adjektivt för: a) Uppstigen, uppkommen, uppgången; öfver horisonten. *Ingen är ännu u. Han står bättre, han är u., har lemnat sängen. Gå, sitta, blifva länge u., lägga sig sent till hvila. Han är u. före dager, stiger upp f. d. Solen är u., har varit u. i två timmar. Jupiter är u. hela natten.* — b) Upprest. *Sitta u. i sängen.* — c) Öppnad. *Dörren står u.* — d) Ej liggande; ej sjunken; stödd, uppburen. *Hålla u. Hålla sig u.*

UPPEGGA, v. a. 1. 1) Se *EGGA*. *U. till verksamhet, till lit, till nytt mod.* — 2) Uppreta, förbittra, göra uppbegt. *Delta u.-de sinnena emot honom. Hon u.-de honom, så att han gaf betjenten en örfil.* — Älv. för begge bem. *Egga upp.* — **Uppeggande**, n. 4. [-ägga.]

UPPEGGELSE, f. 3. Se *Eggelse*.

UPPEHÅLL, n. 5. 1) Vistande, vistelse. I uttrycket: *Hafva sitt u.*, t. ex.: *Jag vet icke, hvar han nu har sitt u.* — 2) Afbrott, uppskof. *Göra u. i något. Utan u., oupphörligt.* — Syn. *Uppehör.*

UPPEHÅLLA, v. a. 3. (böjes som *Hålla*) 1) Hålla uppe, uppbära, stöda. *Fyra pelare u. hela byggnaden.* — 2) (fig.) a) Vidmakthålla, bibehålla. *U. lifvet. Det var hans mod och klokhet, som u.-höllo riket i denna fara.* — b) Underhålla, bekosta ens underhåll. *Hans välgörenhet u.-ller hela familjen.* — c) Fördröja, låta vänta. *U. en sak. Han har u.-llit mig länge. U. någon med följande löften, med tomma ord, med prat, söka att hålla någon vid godt lynne genom följande löften, &c.* *Ej låta u. sig af något, ej låta hindra, fördröja sig af något.* — *U. sig, v. r. Dröja, vistas. U. sig på vårdshus, på krogar. Man bör ej u. sig länge i badet.* (Fig.) *U. sig vid en omständighet, ett lappri, fästa sig vid &c. U. sig med onödigheter, låta fördröja sig af, sysselsätta sig med o. U. sig med ett fåfängt kopp, nära ett f. h.* — **Uppehållande**, n. 4.

UPPEHÅLLARE, m. 5. En, som uppehåller. *Jfr. Uppehålla*, bem. 2. o. 5.

UPPEHÅLLELSE, f. 5. Verknigen, hvarigenom något uppehålls. (Teol.) *U.-n*, den akt af Guds försyn, genom hvilken den skapade världen fortfar att vara till.

UPPEHÅLLSORT, m. 3. Ort, der någon uppehåller sig.

UPPEHÅLLE, n. 4. Hvad som fordras till lifvets underhåll. *Hafva sitt u. Arbeta för sitt u. Ett torftigt u. Låt oss vårt skätiga u. hafva.* — Syn. *Utkomst, Bergning, Underhåll, Föda, Subsistens.*

UPPEHÖR, n. 5. Upphörande; afbrott. *Evigheten vet af intet u. Det regnar utan u. Jag har arbetat i sex timmar utan u.*

UPPELDA, v. a. 1. 1) Genom eldning göra fullkomligt varm. *U. ett rum.* — Älv. *Elda upp.* — 2) (fig.) a) Hetsa. *Vin u.-r blodet.* — b) Egga, uppegga, upplifva. *U. någon till mod. De blefvo u.-de af haas ord.* — *U.-s*, v. d. Eggas, lifvas, retas. — *U.-d*, part. pass. *Ett u.-t rum.* (Fig.) *U. af vrede. U. inbillningskraft, öfverdrifvet liflig, öferspänd.* — **Uppeldande**, n. 4. o. **Uppeldning**, f. 2.

UPPENBAR, a. 2. (t. offenbar) Lagd i öppen dag, ganska tydlig, klar; vederlig för alla; som af alla kan inses. *Hans falskhet är nu u. Göra u. Det är u.-t, att... En u. osanning. U. orätt, ögonskenlig orättvisa; älv. ett sällskapsspel.* — Syn. *Se Tydlig.*

UPPENBARA, v. a. 1. 1) Göra uppenbar, uppdaga, yppa, röja. *U. en hemlighet.* — 2) På öfvernaturligt sätt meddela. Såges om religionsläror. *Gud har u.-t oss sin heliga vilja.* — *U. sig, v. r. 1) Visa sig i synlig måtto. Gud u.-de sig för Moses.* — 2) Blifva uppenbar; yppa sig. *Sakens sammanhang skall väl snart u. sig.* — För denna bem. såges älv. deponentlikt: *Uppenbaras*, t. ex.: *Det skall snart u.-s, huru dermed förhåller sig.* — *U.-d*, part. pass. *Det u.-e ordet ell. den u.-e religionen, se Uppenbarelse*, bem. 5.

UPPENBÄRANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något uppenbaras.

UPPENBARELSE, f. 3. 1) Händelsen att något uppenbaras. *Sanningens u. Få u. om en sak.* — 2) (särskilt) Meddelande af gudomliga sanningar och lärdomar på ett öfvernaturligt sätt. *Skriftens vitsord grundar sig på u.-n. Gud har genom u.-n af sin vilja öppnat syndaren väg till försoning.* — 3) *Den gudomliga u.-n* ell. blott *U.-n*, inbegreppet af de gudomliga san-

ningar, som Gud genom Christus uppenbarat för världen; äfv. de heliga skrifter, som innehålla dessa sanningar. *Johannis U.* se *Uppenbarelse-boken*. — 4) Framträdande i synlig måtto för människor. *Christi u. för apostolarna*. *En engels u. Hafva u-r.* hafva syner af gudomligheten, af englar eller andar. *Guds u. i Christo*, Guds uppträdande och verkande i meniskanatur.

UPPENBARELSEBOKEN, f. sing. def. Den af N. Testamentets heliga skrifter, som handlar om evangelisten Johannis syner och uppenbarelser.

UPPENBÄRLIG, a. 2. Se *Uppenbar*.

UPPENBÄRLIGEN, adv. eller

UPPENBART, adv. På ett uppenbart sätt, tydligt; så att det af hvar och en kan inses. *U. falsk uppgift*.

UPPFÄRA, v. n. 3. (höjes som *Fara*) 1) Fara upp i höjden. *Lufballongen u-för hastigt*. — Äfv. *Fara upp*. — 2) Fara eller segla till en högre eller nordligt belägen ort. *U. från hamnen till slottet*. *U. från Stockholm till Gelle*. — Öftare *Fara upp*. — 3) Häftigt resa sig upp, störta upp. *U. ur sömnen*. — Öftare *Fara upp*. — *Uppfarande*, n. 4.

UPPFART, c. 3. 1) Fart uppåt, uppfarande. *Ballongens raketens u.* *Vid u-en till slottet*. — 2) Väg, på hvilken man far upp till ett ställe. *U-en till slottet är bred och långstutande*. — 3) Slutande plan i stället för trappa.

UPPFATTIA, v. a. 1. 1) I medvetandet upptaga hvad vi genom sinliga intryck förnämmit. *U. hvad man hör, ser, läser*. *U. i minnet*, fästa i minnet. — 2) Göra sig viss föreställning om något; förstå, begripa. *Huru u-r du denna mening?* *Jag kan icke u. hvad han dermed menar*. *Jag u-r det så, att...* — 3) (i estetisk mening) Tänka sig något under en viss konstform. *Skådespelaren har väl, illa u-t sin roll*. — *Uppfattande*, n. 4.

UPPFATTNING, f. 2. Den själens verksamhet, då den uppfattar något.

UPPFATTNINGSFÖRMÅGA, f. 1. eller

UPPFATTNINGSGÄFVA, f. 1. Förmågan att uppfatta.

UPPFEJA, v. a. 1. Genom fejning göra lik-som ny. — Äfv. *Feja upp*. — *Uppfejande*, n. 4. o. *Uppfejning*, f. 2.

UPPFILA, v. a. 1. 1) Fila om, åter fördjupa genom filning. — 2) Utvidga genom filning. — Äfv. *Fila upp*. — *Uppfilande*, n. 4. o. *Uppfilning*, f. 2.

UPPFINNA, v. a. 3. (höjes som *Finna*) 1) Uttänka något nytt, något som förut ej varit kunnigt, och med framgång begagna det för något ändamål. *Jfr. Upptäcka*, *Anm. U. en konst, en maskin, ett medel, en utväg*. *Han har uppfunnit ett nytt sätt att bleka tyger*. — 2) Se *Uppdäcka*. *Hvem har uppfunnit den historien?* — 3) (i estetisk mening) Genom begründande och eftertänande skapa något nytt. — Äfv. för alla hem. *Finna upp*. — *Uppfinnande*, n. 4.

UPPFINNARE, m. 3. En, som uppfinner eller uppfunnit något. *Krullens, boktryckerikon-siens u.*

UPPFINNING, f. 2. 1) Uppfinnande. *Krullens u.* — 2) Hvad som blifvit uppfunnet. *En nyttig, förderlig u.* — 3) (i skön konst) Begründandet och eftertänandet, hvarigenom en skald eller konstnär skapar något nytt. — 4) Se *Uppfinningsgäfvä*. *Denne skald saknar u.*

UPPFINNINGSGÄFVA, f. 1. Förmågan att uppfinna, att skapa nytt, i konst och vetenskap.

UPPFINNINGSRIK, a. 2. Som med lätthet uppfinner, skapar nytt.

UPPFISKA, v. a. 1. 1) Genom fiskredskap eller på annat sätt upptaga ur sjön. *U. en gädda på krok*. *U. perlor*. — 2) (fig. fam.) Uppsappa. *U. en nyhet*. — Äfv. *Fiska upp*. — *Uppfiskan-de*, n. 4. o. *Uppfiskning*, f. 2.

UPPFLYGA, v. n. 3. (höjes som *Flyga*) 1) Med vingarnes tillhjälp höja sig upp i luften ifrån ett ställe. *U. från marken*. *Fågeln u-flög i trädet*. — Äfv. *Flyga upp*. — 2) (fig.) Springa upp. — Öftare *Flyga upp*. — *Uppflygande*, n. 4. o. *Uppflygning*, f. 2.

UPPFLYGTA, v. a. o. n. 1. Flytta högre upp, till högre belägen ort, längre upp i ordningen, till högre plats, tjänst, syssla, o. s. v. *U. möbler på vinden*. *U. någon ifrån sjön*. *U. en skol-gosse i högre klass*. — Äfv. *Flytta upp*. — *Uppflyttande*, n. 4. o. *Uppflytning*, f. 2.

UPPFLÄKA, v. a. 2. 1) Se *Fläka*. — 2) (fig. fam.) Flänga upp. *U. rocken*. — Äfv. *Fläka upp*. — *U-k!*, part. pass. *U. i bröstet*, öppen, bar i bröstet.

UPPFLÄNGA, v. a. 2. Kasta, slänga upp vid-öppen. *U. kläderna, dörran*. — Äfv. *Flänga upp*. — *Uppflängande*, n. 4. o. *Uppflängning*, f. 2.

UPPFLÄTA, v. a. 1. Upplösa något flätadt. — Äfv. *Fläta upp*. — *Uppflätande*, n. 4. o. *Uppflätning*, f. 2.

UPPFLÖDA, v. n. 1. (om vatten) Flöda, stiga.

UPPFODRA, v. a. 1. Göra slut på något, som gifves till foder. *Allt höet är u-d*.

UPPFORDRA, v. a. 1. 1) Genom maskineri upphämta. *U. vatten, malm ur en grufva*. — 2) Uppmana. *U. någon till församhet*. *Han blef u-d att kapitulera*. *U. en fästning, fordra*, att den kapitulerar. — *Uppfordrande*, n. 4. o. *Uppfordring*, f. 2.

UPPFORDRAN, f. sing. indef. Uppmaning; (särskilt) uppmaning till en fästning o. s. v. att gifva sig.

UPPFORDRINGS-MASKIN, - - - sch'n, m. 3. Maskin, hvarigenom uppfordring (af vatten, malm o. s. v.) verkställes.

UPPFORDRINGS-SCHAKT, n. 3. o. 5. Grufschakt, der uppfordring af malm eller vatten verkställes.

UPPFORDRINGSVERK, n. 3. Vindspel för uppfordring.

UPPFORSA, v. n. 1. Forsande, svallande strömma upp. — Äfv. *Forsa upp*. — *Uppfor-sande*, n. 4.

UPPFOSTRA, v. a. 1. Bemöda sig att ut-veckla och fullkomna kropp- och själskrafter hos barn och ungdom. — Äfv. *Fosträ upp*. — *U-d*, part. pass. *Väl, illa u-d*. — *U-nde*, n. 4.

UPPFOSTRAN, f. sing. indef. och **UPPFOSTRING**, f. 2. Bemödandet att ut-veckla och fullkomna kropp- och själskrafter hos barn och ungdom. — *Ss. U-sanstall*, *-skus*, *-senträttning*, *-ssätt*.

UPPFOSTRINGSKONST, f. sing. Konsten att väl uppfostra barn och ungdom.

UPPFOSTRINGSVERKET, n. sing. def. Allt hvad som angår ungdomens uppfostran i ett land, med dithörande offentliga anstalter.

UPPFOSTRARE, m. 3. — **ARINNA**, f. 1. Person, hvars kall är att uppfostra ungdom.

UPPFRISKA, v. a. 1. 1) Göra friskare, stärka, lifva, vederqvicka. *Regnet har u-t luften, mark-en*. *U. blommar genom begjuning med kallt vatten*. *Delta glas vin har mycket u-t mig*. (Fig.) *U. minnet af något*, förnya och stärka &c. *U. ens mod, ifser, lifva &c.* — Äfv. *Friska upp*. — 2) (mål.) Åt en äldre målning gifva ny glans. — *U. sig*, v. r. Förfriska sig, vederqvicka sig. — *Uppfriskande*, n. 4. o. *Uppfriskning*, f. 2.

UPPFRÅSA, v. n. 2. Se *Fråsa upp*. — *Upp-fråsnings*, f. 2.

UPPFRÄTA, v. a. 2. Förstöra, tillintetgöra genom frätning. *Skedvattnet har u-t huden*. — Äfv. *Fräta upp*. — *Uppfrätande*, n. 4. o. *Uppfrätning*, f. 2.

UPPFYLLA, v. a. 2. 1) Alldeles fylla. *U. ett rum med möbler*. *Föröker eder och u-ller jorden*. (Fig.) *U. ens plats*, se *Fylla ens plats*. *U. ens behof*, förse någon med allt hvad han behöfver. *U. bristen*, se *Fylla bristen*. — Äfv. *Fylla upp*. — 2) (fig.) Fullborda, förverkliga, full-göra, tillfredsställa. *U. ett löfte*, låta det gå i fullbordan. *U. lagen*, iakttaga dess bud. *U. sin pligt*, skyldighet. *U. ens förväntan*, hopp, önskan. *U. ens spädomb*, göra den till sanning, låta den gå i fullbordan. — *U-s*, v. d. Gå i fullbordan. — *U-nde*, n. 4.

UPPFYLLELSE, f. 3. Fullgörande, fullbor-dan, förverkligande, tillfredsställande. *U. af pligt*, af ens önskan.

UPPFÄNGA, v. a. 1. 1) Uppsappa eller öf-verrascka och fånga. *U. en fändlig trupp*. — Äfv. *Fånga upp*. — 2) (fig.) a) Uppsappa. *Han u-de ett ord*, som i ett oöfveraktigt ögonblick undföll henne. — b) På sin yta emottaga ämnen, som der afsätta sig. *Väggarne af skor-stensröret u. rök*. *U. en gas*, leda den in i en reservoar. — *Uppfångande*, n. 4. o. *Upp-fångning*, f. 2.

UPPFÄRGA, v. a. 1. Genom omfärgning gifva nytt utseende. — Äfv. *Färga upp*. — *Uppfär-gande*, n. 4. o. *Uppfärgning*, f. 2.

UPPFÄSTA, v. a. 1. o. 2. Vikta, lyfta, höja eller sätta upp och fästa. *U. svansen på en häst*. *U. en hårfläta med en nål*. *U. en klädning*, uppvika nedra kanten deraf och fästa den. *U. en hatt*, uppvika och fästa dess brätten. — Äfv. *Fästa upp*. — *Uppfästande*, n. 4. o. *Uppfästning*, f. 2.

UPPFÖDA, v. a. 2. 1) Gifva näring och vård åt barn eller djurs ungar, tills de växt upp. *U. friska barn*. *U. kreatur*. — 2) (fig.) Se *Upp-fostra*. *U. sine barn i gudsfruktan*. — Äfv. för begge hem. *Föda upp*. — *Uppfödd*, part. pass. *Torfligt u.* (Fig.) *Väl, illa u.*, väl, illa uppfostrad. — *Uppfödande*, n. 4.

UPPFÖR, uppför, prep. Betecknar rörelse: a) Uppåt en brant, sluttande yta. *Gå u. trap-pan*. *Klättra u. berget*. — b) Uppåt en flod, ett strömdrag, o. s. v. *Ro, segla u. flodan*. — *Adv.* Se *Uppföre*.

UPPFÖRA, v. a. 2. 1) Förlo, forslo upp till högre plats. *Låta u. ved ifrån hamnen*. *U. något på vinden*. — Äfv. *Föra upp*. — 2) Upp-bygga, uppressa, uppställa. *U. en byggnad*, ett hus, en mur. *U. en ställning*, en läktare. —

Äfv. *Föra upp*. — 3) Gifva något slags offentlig föreställning. *U. en teaterpjäs*, ett spektakel, en tragedi, en komedi, en konsert. — 4) Upp-skrifva, anteckna. *U. något i räkning*. *U. någon på förslag till en syssla*. *Blifva u-förd på listan*, på stat. — Äfv. *Föra upp*. — *U. sig*, v. r. Bete sig i sitt handlingssätt, i sitt bemötande. *U. sig väl, illa*. *Han uppför sig bra besynnerligt*. *Han uppför sig så, att han vinner allas bifall*. *Han har uppført sig illa emot mig*, illa bemött mig. — *Syn.* Bete sig, Handla. *Förbara*, *Förhålla sig*.

UPPFÖRANDE, n. 4. 1) Handlingen, då något uppfores. *Jfr. Uppföra*, alla hem. *Varors u. från hamnen*. *En byggnads u.* *U. af ett skåde-spel*. *Hans u. på förslaget mötte hinder*. *U. i räkning*. — 2) Handlingssätt i sedligt afseende. *Godt, dåligt u.* — *Syn.* Beteende. *Förhållande*, *Förfarande*. — 3) Bemötande. *Hans u. mot mig förtjänar all min tacksamhet*. *Hennes elaka u. mot systemen*.

UPPFÖRE, uppføre ell. uppføre, adv. a) Uppåt (i samma mening som *Uppför*). *Gå, klättra u.* *Segla u.* — b) I riktning åt öfra ändan af ett föremål. *Skrifva u.* — c) Uppåt kroppen. *Ett kräkmedel agerar u.*, verkar kräkning. *Upp-före och utföre ell. upp- och utföre*. *Medika-mentet drifver både upp- och utföre*, verkar både kräkning och afföring. — *Prep.* Se *Upp-för*. *Elfen u.*

UPPFÖRING, f. 2. Se *Uppförande*, hem. 1. **UPPFÖRSEL**, uppförsl's, m. sing. Uppfö-rande (varors o. d.) uppförsling.

UPPFÖSA, v. a. 2. Fösa, drifva, mota upp. — *Uppfösande*, n. 4. o. *Uppfösning*, f. 2. **UPPGAPA**, v. n. 1. 1) Gapa vidt upp. — 2) (fig.) Öppna sig vidt; hafva bred, vid öppning. — Äfv. *Gapa upp*.

UPPGIENING, f. 2. Se *Uppgiftande*.

UPPGIFT, f. 3. 1) Meddelande i afsigt att upplysa, underrätta eller blott berättelsevis; angifvande (till myndighet, förman, husbonde eller för allmänheten), af händelse, förhållande, eller af sådant, för hvilket man är skyldig att redogöra. *U. till mantalsskrifningen*, till tullen. *Falsk u.* *Hans u. är ej riktig*. *Enligt hans u.* *Dessa u-er stämma ej öfverens*. *Jag vill meddela några allmänna u-er*. *Historiska, ekonomiska u-er*. — 2) *U. af en fästning* o. s. v., dess öfverlemnande till fienden. — 3) Något, som bör göras, förfärdigas, verkställas. *Delta blir en svär u. för honom*. — 3) (mat.) Fordran att af gifna storheter, enligt vissa föreskrifna vilkor, finna något förut obehakt. — *Syn.* *Problem*.

UPPGIFVA, v. a. 3. (höjes som *Gifva*) 1) Gifva ifrån sig. *U. ett högt rop*. *U. andan*, dö. — 2) Öfverlemnna, afstå, afsäga sig. *U. en fästning*. *U. all sin egendom till sina borge-närer*. *U. alla anspråk*. (Fig.) *U. allt hopp*, afstå från &c. *U. ett gårde*, öppna det till bete för kreaturen. (Fig. fam.) *Gärdet är u-vel*, allt är till spillo gifvet. — 3) Meddela i afsigt att upplysa, underrätta, eller blott berättelsevis; angifva (till myndighet, förman, husbonde) något, för hvilket man är skyldig att göra redo. *U. ett medel, en utväg*. *Jag kan ej u. rätta orsaken*. *Plinius u-er*, att... *Han anmanades af domhafvanden att u. sina lefnadsomständig-heter*. — 4) Lemna en uppgift till lösning. *Jfr. Uppgift*, hem. 3 o. 4. *U. en gåta*, en fråga, ett problem. — För hem. 1, 2, 3 säges äfv. *Gifva upp*. — *U-s*, v. dep. Duka under (af

trötthet, möda, arbete, hunger, törst, o. s. v.). *Färdig* att u., nära att duka under. — *U-ven*, part. pass. *U. fästning*. *U-et kopp*. *Det u-sna medlet*. *En u. fråga*. — Säges äfv. för v. dep. och betyder då: Alldeles uttömd till sina krafter. *U. af trötthet*. *Jag är alldeles u.*

UPPGIFVANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något uppgilves. *U. af ett högt rop*. *En fästnings u. U. af medel, utvägar*. *En frågas u. Egenoms u.*

UPPGIGA, v. a. 1. Se *Giga*.

UPPGILLRA, v. a. 1. Uppsätta till giller. *U. en bössa*, gilla en laddad bössa så, att den af sig sjelf aflössas, då ett djur kommer den tillräckligt nära. — Äfv. *Gillra upp*. — *Uppgillrande*, n. 4. o. *Uppgillring*, f. 2.

UPPGLÖDGA, v. a. 1. Göra alldeles glödande. — Äfv. *Glödga upp*. — *Uppglödande*, n. 4. o. *Uppglödning*, f. 2.

UPPGNIDA, v. a. 3. (höjes som *Gnida*) Gnida alldeles jemn, genom gnidning väl bana, o. s. v. *Vägen är väl u-den*. — Äfv. *Gnida upp*. — *Uppgnidande*, n. 4. o. *Uppgnidning*, f. 2.

UPPGRUMLA, v. a. 1. Uppröra något, så att det blir grumligt. — Äfv. *Grumla upp*.

UPPGRUNDA, v. a. 1. Göra grundare. — *P. n. o. U-s*, v. dep. Blifva grundare. — *Uppgrundning*, f. 2.

UPPGRÄFVA, v. a. 2. o. 3. (höjes som *Gräfsa*)

1) Genom gräfning upptaga, uppkasta, omkasta. *U. ett lik*. *U. jorden på ett ställe*. — 2) Se *Upphöka*. — 3) (fig. fam.) Leta fram något ur en mängd af papper, böcker, o. s. v. — För alla bem. äfv. *Gräfsa upp*. — *Uppgräfvande*, n. 4. o. *Uppgräfvning*, f. 2.

UPPGA, v. n. 2. (höjes som *Gå*) 1) Gå till ett högre beläget ställe. *U. på vinden*. — 2) Höja sig, lyfta sig, röra sig uppåt. *Månen u-gick blodröd*. *Termometern har u-ll*. — 3) Belöpa sig, bestiga sig. *Samman u-r till 200 r-dr*. — 4) Se *Gå upp* (under *Gå*, bem. 3). — Äfv. för alla bem. *Gå upp*. — 3) (sjöt.) Tira ell. gifva efter på ett haladt tåg. — *V. a.* Att med sin gång (1/2 aln i steg) uppmäta en linie och utmärka den till rättelse. *U. rögång*, utstaka ägoskillnad. — *U-ende*, part. pres. *Den u. solen*. — *Uppgående*, n. 4.

UPPGÅNG, m. 2. 1) Gående, stigande, rörelse uppåt; höjning, stigande. *Under u-en till vinden*. *Solens u.* — 2) Ställe, väg, gång, der man går upp. *Hvar är u-en till öfra våningen?* — *Se. U-spunkt*, -sställe.

UPPGÅLD, c. 5. Se *Agio*.

UPPGÅNGA, v. a. 1. Vidga eller fördjupa gångorna på en skruf. — *Uppgångning*, f. 2.

UPPGÖDA, v. a. 2. Genom gödning gifva fullkomligt hull. — Äfv. *Göda upp*.

UPPGÖRA, v. a. 2. (höjes som *Göra*) 1) Afgöra, aftala. *U. en affär med någon*. *Saken blef u-gjord*, blef förlit. *U. en räkning*, utskrifva den. *U. likvid*, efterräkna ett skuldbelopp och likvidera det. — 2) Utänka. *U. en plan*, ett förslag. — Äfv. *Göra upp*. — *Uppgörande*, n. 4. o. *Uppgöring*, f. 2.

UPPHACKA, v. a. 1. Med hacka o. d. eller med näbben öppna, eller uppbryta jorden, o. s. v. — Äfv. *Hacka upp*. — *Upphackande*, n. 4. o. *Upphackning*, f. 2.

UPPHÅLA, v. a. 1. (sjöt.) Genom halving uppbryta. — Äfv. *Hala upp*. — *Upphalande*, n. 4. o. *Upphalning*, f. 2.

UPPHALARE, m. 3. (sjöt.) Ett tåg, hvarmed något upphalas.

UPPHANDLA, v. a. 1. Göra uppköp af något. — Äfv. *Handla upp*. — *Upphandlande*, n. 4. o. *Upphandling*, f. 2.

UPPHANDLARE, m. 3. En, som upphandlar.

UPPHANKA, v. a. 1. Genom bankning uppbryta, uppbryta. *U. revsen på ett gådd-drag*. — Äfv. *Hanka upp*.

UPPHETSA, v. a. 1. 1) Göra mycket het. *Vin u-r blodet*. — 2) (fig.) Upprätta. *Man har u-t dem emot hvarandra*. — Äfv. för begge bem. *Hetsa upp*. — *Upphetsande*, n. 4. o. *Upphetsning*, f. 2.

UPPHETTA, v. a. 1. Göra väl varm. *U. serveter till omslag*. *U. en tegelsten*. — Äfv. *Hetta upp*. — *Upphettande*, n. 4. o. *Upphettning*, f. 2.

UPPHINNA, v. a. 3. (höjes som *Hinna*) Hinna någon, som man följer efter, på väg eller i arbete. *U. en som åker förut*. *Han är ett godt stycke före mig i arbetet*, men jag skall snart u. honom. — Äfv. *Hinna upp*. — *Upphinande*, n. 4.

UPPHISSA, v. a. 1. Genom hisning uppbryta. — Äfv. *Hissa upp*. — *Upphissande*, n. 4. o. *Upphissning*, f. 2.

UPPHITTA, v. a. 1. 1) Se *Hitta*. *Följande saker hafva blifvit u-de*. — 2) (fig.) Upphinna, uppdika. — Äfv. för begge bem. *Hitta upp*. — *Upphittande*, n. 4. o. *Upphittning*, f. 2.

UPPHJELPA, v. a. 2. 1) Hjälpa att stiga upp, att komma på fötter. — 2) (fig.) Återställa, förbättra. *Delta u-hjelpa hans affärer*. *U. handeln*. *U. en egendom*. — Äfv. för begge bem. *Hjelpa upp*. — *Upphjelpande*, n. 4.

UPPHÖF, m. 3. (isl. *Upphaf*, af *Hefja*, häfva, lyfta; börja) 1) Första orsak; ursprung, upprinnelse. *Verldens u. Vara u. till något*. — 2) Se *Upphofsman*.

UPPHOFSMAN, m. 3. pl. — män. Den, som är upphof, orsak till något. *Naturens u. U-männan till min olycka*, till kriget.

UPPHOPÅ, v. a. 1. Sammanbringa till en hop, hopvis. — Äfv. *Hopa upp*. — *Upphopande*, n. 4. o. *Upphopning*, f. 2.

UPPHOPPA, v. n. 1. Genom hoppning förflytta sig till en högre plats. *U. på en stol*. — Äfv. *Hoppa upp*.

UPPHOSTA, v. a. 1. Genom hostning få upp ur bröstet. *U. stem*. — Äfv. *Hosta upp*. — *Upphostande*, n. 4. o. *Upphostning*, f. 2.

UPPHUGGA, v. a. 3. (höjes som *Hugga*) 1) Med yxhugg öppna; hugga hål på; äfv. genom huggning utvidga. *U. en fönsteröppning*, en glugg. *U. en gearsten*, hugga rämlor derpå; äfv. genom huggning fördjupa dessa, när de blifvit nöta. — 2) Genom yxhugg bryta upp. *U. is*. *U. en gata*, upphugga isen derpå. — 3) *U. timmer*, se *Behugga*. *U. ett hus*, en byggnad, behugga timret dertill. — Äfv. *Hugga upp*. — *Upphuggande*, n. 4. o. *Upphuggning*, f. 2.

UPPHVILA, v. a. 1. o. 2. Gifva tillräcklig hvila. — Äfv. *Hvila upp*. — *Upphvild* o. *Upphvild*, part. pass. Som fått tillräcklig hvila. — *Upphvildande*, n. 4.

UPPHVIRFLA, v. n. 1. Fara upp i hvirvel eller hvirflar. *Dammel u-de*. — Äfv. *Hvirfla upp*.

UPPHYFLA, v. a. 1. Hyfta tillräckligt; äfv. hyfta en viss myckenhet. — Äfv. *Hyfta upp*. — *Upphyflande*, n. 4. o. *Upphyfling*, f. 2.

UPPHYFSA, v. a. 1. Göra väl byfsad, gifva byfsning. — Äfv. *Hyfta upp*. — *Upphyfsande*, n. 4. o. *Upphyfsning*, f. 2.

UPPHÅLLA, v. a. 3. (höjes som *Hålla*) Hålla upplifad. *U. klädningen*, då man går. — Äfv. *Hålla upp*. — *Upphållande*, n. 4.

UPPHÅLLSVÄDER, n. sing. 1) Väder, då det håller uppe; torr väderlek. — 2) (skämtvis) Regnigt väder, då fruntimmer under gående på gator nödgas hålla upp sina kläder nedtill.

UPPHÄFVA, v. a. 2. Impl. äfv. *Upphof*. 1) Häfva, vraka, resa upp. *Stormen upphof vågorna till himmels sky*. — 2) Öppna; äfv. låta höra; uppgifva. *Han upphof sin mun och sade*. *U. sin röst*. *U. ett rop*. — 3) Afbryta, uppbryta med. *U. all gemenskap*. *U. en belägring*, äfv. tvinga till en belägrings inställande. — 4) Göra ogild; borttaga laga kraft och verkan af något. *U. ett kontrakt*, ett köp. *U. en dom*, ett förbud, en gvarstad. *Hans sednare testamente u-fde det första*. — *Syn*. Häfva, Bryta, Återkalla, Afskaffa, Annulera. — *U. sig*, v. r. 1) Resa sig. Säges om något tungt och obäkligt. *Jätten u-hof sig ifrån stenhällen*. (Fig.) *U. sig emot någon*, resa sig till motstånd, göra uppror emot någon. *U. sig till domare*, till granskare, opåkallad och själfmyndigt gifva sig till att döma, granska. — *Upphäfvande*, n. 4. o. *Upphäfvning*, f. 2.

UPPHÄKTA, v. a. 1. Öppna något, som blifvit hopfästadt genom häktning. *U. en rock*. — Äfv. *Häka upp*. — *Upphäktande*, n. 4. o. *Upphäktning*, f. 2.

UPPHÄLLA, v. a. 2. Hålla någonting kokadt ur gryta, panna o. s. v., i ett kär. *U. soppan ur kastrullen i skålen*. — Äfv. *Hälla upp*. — *Upphällande*, n. 4.

UPPHÄLLNING, f. 2. 1) Handlingen, hvarigenom något upphålles. — 2) Lutning, håll. *Vara på u-en*, lida till slut. Säges både egentl. och fig. *Det är på u-en för honom*, det är snart förbi med honom.

UPPHÄMTA, v. a. 1. 1) Hämta nedifrån upp. *U. vin ur källaren*. — 2) Plocka upp. *U. ax på åkern*. — 3) (fig.) Insamla. — Äfv. för alla bem. *Hämta upp*. — *Upphämtande*, n. 4. o. *Upphämtning*, f. 2.

UPPHÄNGA, v. a. 2. Lägga eller fästa något öfver eller på ett föremål, så att det hänger ned derifrån. *U. bykkläder till torkning*. *U. en rock på spiken*. — Äfv. *Hänga upp*. — *Upphängande*, n. 4. o. *Upphängning*, f. 2.

UPPHÖJA, v. a. 2. 1) Lyfta, sätta, ställa högre upp; höja; göra högre. *Moses u-jde en orm i öknen*. *U. baneret*. (Fig.) *U. till himla*, till skyarna eller blott u., berömma, pris. — Äfv. *Höja upp*. — 2) Gifva högre ljud. *U. sin röst*, sin stämma. Dessa uttryck betydde äfv.: Börja att tala, taga till ordet. — 3) (fig.) a) Göra märkbarare, öka, förhöja. *U. smaken på något*. *U. glansen, värdet af något*. — Äfv. *Höja upp*. — b) Förhöra hög titel, värdighet. *U. någon till hertig*, till konung. *U. i adligt stånd*. *U. på tronen*, välja, utropa till konung. — *Upphöjd*, part. pass. Brukas äfv. adjektivt: a) *U-t arbete*, bildhuggeri, der figurerna höja sig öfver grunden. *Jfr. Halfupphöjd*, *Helupphöjd*. —

b) (i moralisk mening) Hög, ädel. *En u. tanke*. *U-a tänkesätt*. — *Upphöjande*, n. 4.

UPPHÖJELSE, f. 3. Se *Upphöjning*, bem. 1. *U. i adligt stånd*.

UPPHÖJELSE-TILLSTÅND, n. 3. (teol.) *Christi* st. u., det Christi tillstånd, i hvilket han, efter fullbordadt lidande, aflagt en tjenares skepelse och åter iaktadt sig sin gudomliga natur.

UPPHÖJNING, f. 2. 1) Handlingen, hvarigenom någon eller något upphöjes. Se *Upphöja*, alla bem. — 2) Upphöjd ställe, höjd.

UPPBÖRA, v. n. 2. Sluta upp. *Regnet har u-rf*. *U. all sjunga*. *U. med något*. — Äfv. *Höra upp*. — *Syn*. Afstanna, Försvinna; (för *U. med*) Afstå ifrån, Sluta med, Låta bli.

UPPBÖRANDE, n. 4. Afstannande i verkning eller handling.

UPPI, se *Upp*.

UPPIFRÅN, uppiifrån, prep. o. adv. Från en högre eller nordigare belägen plats. *U. vinden*. *U. norden*. *Han kommer u. U. och ned*.

UPPIGGA, v. a. 1. Göra piggar; lifva, muntra. — Äfv. *Pigga upp*. — *Uppiggande*, n. 4.

UPPISA, v. a. 1. Bryta väg genom isen för. *U. ett fartyg*.

UPPISKA, v. a. 1. (fam.) Slå, piska dugtigt. — Äfv. *Piska upp*. — *Uppiskande*, n. 4. o. *Uppiskning*, f. 2.

UPPIAGA, v. a. 1. 1) Genom jagande uppdrifva. *Hundarne u-de vargten i ett träd*. — 2) Genom jagande uppskrämma. *U. vildt ur bo*, läger, stånd. — 3) (i allm.) Uppdrifva, uppfösa. *Vi u-de fienden ända till bergstrakten*. *U. någon ur sängen*. — 4) (fig.) Hastigt och högt uppdrifva, stegra. *Missväxten har u-t spannmålspriserna*. — För alla bem. äfv. *Jaga upp*. — *Uppjagande*, n. 4. o. *Uppjagning*, f. 2.

UPPKAFLA, v. a. 1. 1) På kaffe upprulla. — 2) Uppvika (klädesplagg) i flera hvar öfver hvarandra. *U. ärmarna*. — Äfv. för begge bem. *Kafla upp*. — *Uppkaflande*, n. 4. o. *Uppkafling*, f. 2.

UPPKALLA, v. a. 1. 1) Kalla från ett lägre ställe. *Han blef u-d ifrån gatan till generalen*, som bodde två trappor upp. — Äfv. *Kalla upp*. — 2) Uppropa vid namn (personer, som böra hafva inställt sig). — 3) Gifva dopnamn. *U. ett barn efter någon*. — *Uppkallande*, n. 4.

UPPKAMMA, v. a. 1. Kamma uppåt. *U. håret*. — Äfv. *Kamma upp*. — *Uppkammad*, n. 4. o. *Uppkamning*, f. 2.

UPPKASTA, v. a. 1. 1) Kasta uppåt. *U. en sten i luften*. *Berget u-r eld*. — Äfv. *Kasta upp*. — 2) Genom uppträffning åstadkomma. *Här till objekt både fördjupningen*, som derigenom uppkommer, och den upphöjning, som af jorden bildas. *U. en grop*, en graf. *U. en vall*, en skans. — 3) Uppresa, uppställa, upprätta. *U. ett batteri*. — 4) Uppkräkas. *Öftore Kasta upp*. — 5) (fig.) Framställa. *U. en fråga*, ett tvifvelsmål. — *Uppkastande*, n. 4. (för alla bem. utom 4) och *Uppkastning*, f. 2. (för alla bem.)

UPPKLAPPA, v. a. 1. Se *Klappa upp*.

UPPKLARNÄ, v. n. 1. Se *Klarna upp*. — *Uppklarnande*, n. 4. o. *Uppklarning*, f. 2.

UPPKLIFVA, v. n. 3. (höjes som *Klifva*) Klifva nedifrån upp. *U. på en stol*. — Äfv.

Klifosa upp. — Uppklifvande, n. 4. o. Uppklifning, f. 2.

UPPKLIPPA, v. a. 2. Genom klippning öppna. *U. ett bref.* — Äfv. *Klippta upp.* — Uppklippande, n. 4. o. Uppklippning, f. 2.

UPPKLISTRA, v. a. 1. Genom klistring uppfästa. *U. en kungörrelse på väggen.* — Äfv. *Klistra upp.* — Uppklistrande, n. 4. o. Uppklistring, f. 2.

UPPKLOSSNING, f. 2. (skepp.) De trästycken, som, fastbultade vid hjertstocken, formade den breda delen af ett roder.

UPPKLÄDA, v. a. 2. Förse med nya kläder; äfv. förse med snygga, fina kläder. — Äfv. *Klädda upp.* — Uppklädd, part. pass. *En u. piga.* — Uppklädande, n. 4. o. Uppklädning, f. 2.

UPPKLÄNGA, v. n. 2. Klänga uppåt. — Äfv. *Klänga upp.* — Uppklängande, n. 4. o. Uppklängning, f. 2.

UPPKLÄTTRA, v. n. 1. Klättra uppåt, till ett högre ställe. *U. i ett träd, till bergstoppen.* — Äfv. *Klättra upp.* — Uppklättrande, n. 4. o. Uppklättring, f. 2.

UPPKNYTA, v. a. 3. (höjes som *Knyta*) Upplösa något knutet och öppna. *U. en säck.* — Äfv. *Knyta upp.* — Uppknytande, n. 4. o. Uppknytning, f. 2.

UPPKNÄPPA, v. a. 2. Öppna något knäppt. *U. rocken.* — Äfv. *Knäppa upp.* — Uppknäppande, n. 4. o. Uppknäppning, f. 2.

UPPKOK, n. 3. 1) Uppkokande. — 2) Något, som blifvit uppkokt. Såges äfv. ägurligt; se *Uppkoka*, hem. 5.

UPPKOKA, v. a. 1. o. 2. 1) Upphetta till fullkomlig kokning. *Är vattnet u-kokt ännu?* — 2) Åter koka. *U. soppan.* — 3) (fig.) Omskrifva eller omarbete och gifva ut för nytt. *Hela arbetet är u-kokt.* — Äfv. för hem. 1 o. 2 *Koka upp.* — Uppkokande, n. 4. o. Uppkokning, f. 2.

UPPKOMLING, m. 2. En, som kommit sig upp af intet. — Nytt ord, bildadt efter det tyska *Emporkömmling* och svarande mot det franska *Parvenu*.

UPPKOMMA, v. n. 3. (höjes som *Komma*) 1) Komma från ett lägre ställe till ett högre. *U. ur jorden, ur en fallucka.* *Han är nyss u-men ur sängen, nyss uppstigen.* *Hon är nyss u-men ur barnsängen,* har nyss tillfrisknat efter b. — 2) Uppväxa ur jorden. *Säden är ännu icke u-men.* — 3) (fig.) Uppstå, få tillvaro, orsakas, härflyta. *En storm, ett oväder uppkom.* *Deraf har mycken olycka u-mit.* *En tvifvelsmål har u-mit.* — Syn. Uppstå, Födas, Alstras, Framalstras, Frambringas, Formera sig, Bilda sig. — För hem. 1 o. 2 äfv. *Komma upp.* — Uppkommande, n. 4.

UPPKOMST, c. 3. 1) Uppkommande. *Vid u-en ur källaren. U. ur barnsäng, tillfrisknande efter b.* — 2) (fig.) Framgång i världen, världslig lycka (i fråga om den som kommit sig upp af intet). *Han har att tacka sin bror, sin skicklighet för sin u.* *Den handelen har varit hans u.,* han har genom den handelen kommit sig upp. *Der är ingen u.,* intet tillfälle att komma sig upp, att förtjena.

UPPKRAFSA, v. a. 1. Genom krafning bringa upp. *Hönsen u. frön och maskar ur jorden.* — Äfv. *Krafsa upp.* — Uppkrafande, n. 4. o. Uppkrafning, f. 2.

UPPKRANSA, v. a. 1. (sjöf.) Öfver ena handen hänga bugter af ett tåg.

UPPKRATSA, v. a. 1. Genom kratsning upptaga. *U. ett skott ur en bösspipa.* — Äfv. *Kratsa upp.* — Uppkratsande, n. 4. o. Uppkratsning, f. 2.

UPPKRYPA, v. n. 3. (höjes som *Krypa*) Krypa från ett lägre ställe till ett högre. — Äfv. *Krypa upp.* — Uppkrypan, part. pret. — Uppkrypande, n. 4.

UPPKRÄKAS, v. dep. 2. Genom kräkning gifva från sig. *U. galla.* — Äfv. *Kräkas upp.* — Syn. Kasta upp, Spy upp. — Uppkräkning, f. 2.

UPPKRÄLA, v. n. 1. Kräla uppåt, till ett högre ställe. — Äfv. *Kräla upp.* — Uppkrälande, n. 4.

UPPKRÖKA, v. a. 2. Kröka uppåt. — Äfv. *Kröka upp.* — Uppkrökande, n. 4. o. Uppkrökning, f. 2.

UPPKÄFTIG, a. 2. (pop. o. fam.) Stursk, näsvis.

Anm. Hette i äldre språket *Ofkäftig*, isl. *Ofkiptugr*, af partikeln *Of*, mycket, och *Kifa*, kiffa, ell. *Kieptur*, gap. Betydde ursprungligt samma som Grällig.

UPPKÄFTIGHET, f. 3. (pop. o. fam.) Sturskhet, näsvishet.

UPPKÄFTIGT, adv. (pop. o. fam.) Sturskt, näsvist.

UPPKÖP, n. 3. Uppköpande. *U-et af alla dessa varor tog mycken tid.* *Göra u.,* uppköpa något.

UPPKÖPA, v. a. 2. 1) Genom köp skaffa sig förråd af något. *U. ved för vintern.* *U. sitt behof af spannmål.* — 2) Genom köp slå under sig allt som finnes af en vara på en plats, för att blifva ensam om försäljningen deraf. — Äfv. för begge hem. *Köpa upp.* — Uppköpande, n. 4.

UPPKÖPARE, m. 3. — PERSKA, f. 1. En, som köper upp åt andra.

UPPKÖRA, v. a. 2. 1) Köra upp, fram. *U. saker ifrån hamnen.* — 2) Se *Upplöja*. — 3) *U. vägar,* genom mycket körande jemna dem, göra dem farbarare. — 4) (fig.) Uppdrifva. *U. någon ur sängen.* — Äfv. *Köra upp.* — Uppkörande, n. 4. o. Uppkörning, f. 2.

UPPKÖRSEL, m. sing. Uppkörning.

UPPKÖRSBRO, f. 2. Bro, lagd för uppkörsel.

UPPKÖRSVÄG, m. 2. Väg, på hvilken man kör upp.

UPPLAG, n. 3. 1) Förvar eller förråd af upplagda saker, varor. — 2) (byggn.) Det stycke af en sten eller hjelke, som går in uti eller hvilat på en mur. — Ss. *U-s gods, smagasin, -sort.*

UPPLAGA, f. 1. Samtliga exemplar af bok, skrift, som på en gång blifvit tryckta. *Hela u-n belades med quarstad.* *Första, andra u-n.* bok, skrift, som första, andra gången blifvit tryckt. *Gifva ut ny u. af en bok.*

UPPLAGA, v. a. 1. Laga något, att det åter blir brukbart. — Äfv. *Laga upp.* — Upplagande, n. 4. o. Upplagning, f. 2.

UPPLANDAS, v. d. 1. Såges om sjöbotten, som vid stranden småningom blir grundare, så att landet efter hand tillökas på sjöns bekostnad.

UPPLÄNDNING, f. 2. Landets småningom skeende utvidgnings, inkräkning af haf, sjö derigenom, att strandbotten småningom blir grundare.

UPPLAPPA, v. a. 1. Lappa något, att det åter blir brukbart. — Äfv. *Lappa upp.* — Upplappande, n. 4. o. Upplappning, f. 2.

UPPLASTA, v. a. 1. Föra (varor) i land ifrån ett fartyg. — Äfv. *Lasta upp.* — Upplastande, n. 4. o. Upplastning, f. 2.

UPPLEDSEN, a. 2. Se *Utlådsen*.

UPPLEFVA, v. a. 1. o. 2. 1) Lefva ända till; lefva, tills något inträffar; under sin lefnad pröfva, röna. *U. en hög ålder.* *Jag u-feer ej den dag, då...* *Han u-fde den sorgen att se alla sina barn lik.* *Jag har u-t många missöden.* — V. n. *U. på nytt,* få nytt lif, lifvas. — Äfv. *Lefva upp* (endast för neutrum).

UPPLEMNA, v. a. 1. Föra från ett lägre ställe till ett högre och aflemna. — Äfv. *Lemna upp.* — Upplemnande, n. 4. o. Upplemning, f. 2.

UPPLENA, v. a. o. n. 1. Se *Lena upp.* — Upplenande, n. 4.

UPPLETA, v. a. 1. Leta efter något, tills man finner det. — Äfv. *Leta upp.* — Uppletande, n. 4. o. Uppletning, f. 2.

UPPLEXA, v. a. 1. (fam.) Gifva skarp tillrättavisning. — Äfv. *Lexa upp.* — Upplexande, n. 4.

UPPLIFVA, v. a. 1. Gifva nytt lif, lifva, muntra, upptriska, vederqvicka. *Solen u-r åter växlerna.* *U-s af vin.* (Fig.) *Åter u. ens mod, öfver,* gifva en nytt mod, ny öfver. *U. ett embele,* återställa det. *U. minnet af något,* förnya hägkomsten deraf. *U. det gamla hatet,* återväcka det. — Äfv. *Lifva upp.* — *U-s,* v. dep. Få nytt lif, lifvas, vederqvickas. — *U-nde,* part. akt. Brukas stundom adjektivt, t. ex.: *En u. musik.* — *U-d,* part. pass. *Lifvad,* upptriskad, muntrad, munter. — Upplifvande, n. 4.

UPPLINDA, v. a. 1. Uppveckla något, hvarmed ett föremål blifvit lindadt. *U. en linda.* — Äfv. *Linda upp.* — Upplindande, n. 4. o. Upplindning, f. 2.

UPPLINIERA, v. a. 1. Liniera färdig till skrifning. *U. papper till räkningar.* — Äfv. *Liniera upp.*

UPPLOCKA, v. a. 1. (af *Locka*) Locka att komma nerifrån upp. — Äfv. *Locka upp.* — Upplockande, n. 4. o. Upplockning, f. 2.

UPPLOCKA, v. a. 1. (af *Plocka*) Plocka och upptaga, upphämta. — Äfv. *Plocka upp.* — Upplockande, n. 4. o. Upplockning, f. 2.

UPPLOPP, n. 5. En genom någon tillfällighet föranledd sammanskockning af personer, som göra polismakten motstånd, men utan upprorisk åsigt. *U. inträffa i stora städer ofta.* *Göra u.*

UPPLOSSA, v. a. 1. Lossa och öppna. — Äfv. *Lossa upp.* — Upplossande, n. 4. o. Upplossning, f. 2.

UPPLUCKRA, v. a. 1. Göra väl lucker. — *U. åkerjorden.* — Uppluckring, f. 2.

UPPLUGGA, v. a. 1. Stryka upp luggen, t. ex. på kläde. — Uppluggande, n. 4. o. Uppluggning, f. 2.

UPPLUPEN, se *Upplöpa*.

UPPLYFTA, v. a. 1. o. 2. 1) Lyfta uppåt, högre upp; höja; åter uppställa, uppreca något fallit. *U. en börd från marken på axlarna.* *U. sina händer.* *U. ögonen mot höjden.* *U. ett barn, som fallit omkull.* (Fig.) *U. till skyarna,* i högsta måtto prisat. *U. till anseende,* höja till anseende (en förut ringa person). *U. sitt hjerta till Gud,* vända sina tankar till Gud

i hönen eller i gudliga betraktelser. — Äfv. *Lyfta upp* (ej i fig. mening). — 2) (fig.) Gifva lyftning; gifva högre, ädlare slyftning; lifva med högre känslor. *Det u-ter själen, tankekraften, att studera naturen.* — *U-nde,* part. akt. Brukas adjektivt för hem. 2. *En u. tanke.* — Upplyftande, n. 4. o. Upplyftning, f. 2.

UPPLYSA, v. a. 2. 1) Sprida ljus öfver. *Solen u-ser jorden.* — Syn. Belysa. — 2) (fig.) a) Gifva förmåga att klart inse, att fatta, begripa; bibringa riktiga begrepp. *U. någon om ett misslag.* — b) (särskilt) Bibringa riktiga begrepp i andligt och religiöst hänseende. *U. människorna.* *O Herre! upplys mitt förstånd.* — c) Förklara. *U. ett ämne.* *U. en mörk text.* *U. en sats med exempel.* *Tiden skall u. allt.* — Syn. Belysa. — 5) *U. på predikstolen,* vid offentlig gudstjänst ifrån predikstolen tillkännagifva, att något blifvit hittadt. Oftare säges för denna hem. *Lysa upp.* — *U-nde,* part. akt. Brukas äfv. adjektivt, t. ex.: *En u. förklaring.* *U. tillägg.* *U. noter.* — *U-st,* part. pass. *U. rum, gata.* Brukas ofta bildligt som adjektiv, och betyder då: Som har sanna, tillräckliga och tillämpliga kunskaper. *U. förstånd.* *En u. man.* *U. tidevarf.* *I dessa u-a tider.*

UPPLYSÄRE, m. 3. Den, som upplyser (i andlig mening).

UPPLYSNING, f. 2. 1) a) Spridning af ljus öfver något. *Jordens u. genom solen.* — Syn. Belysning. — b) Det ljus, som sprides öfver något. *U-en i rummet var svag.* — Syn. Belysning. — 2) a) (i allmänhet) Bibringande af riktiga begrepp angående en sak, ett ämne; underrättelse; förklaring. *Få u. om något.* *Gifva u. i en sak, i ett ämne.* *Det skaffade ingen u. De, som åstunda närmare u. härom.* — Syn. Belysning. — b) (särskilt) Sanna, tillräckliga och tillämpliga kunskaper, och, såsom en följd deraf, frihet ifrån villfarelser och fördomar. *Arbeta på nationens u.* *U-en,* allmänt utbredda sådana kunskaper. *Religiös och politisk u.,* riktiga begrepp om människans sanna förhållande till sina medmänniskor, till staten och till Gud. — c) teol.) Den H. Andes nådeverk, i hvilket han genom lagen och evangelium meddelar den kallade människans kunskap om hennes syndaelände samt om nåden i Christo. — 3) *U. från predikstolen,* tillkännagifvande från predikstolen, att något blifvit hittadt, tillvarataget.

UPPLYSNINGSVIS, adv. Såsom upplysning; i ändamål att upplysa. *U. får jag nämna, att...*

UPPLYST, se *Upplysa*.

UPPLYST, adv. På ett sätt, som rejser ett upplyst förstånd; såsom man bör vänta af ett upplyst förstånd. *Ni tåches u. sinna, inse, att...*

UPPLAGA, v. n. 1. Se *Uppblossa*. — Äfv. *Låga upp.*

UPPLÄNA, v. a. 1. Förskaffa sig genom lån; låna på ära håll. Såges endast om penningar, helst i fråga om större summor. *U. penningar.* — Äfv. *Låna upp.* — Upplänande, n. 4. o. Uppläning, f. 2.

UPPLÄTA, v. a. 3. (höjes som *Läta*) 1) Öppna. *U. dörren.* *U. sin mun.* — Äfv. *Läta upp.* — 2) Öfverläta, öfverlemna till någon nyttjandet af en sak. *Jag har u-läat åt honom nyttjande rätten dertill.* *U. ett rum åt någon.* — Upplätande, n. 4.

UPPLÄTELSE, f. 3. Öfverlätande. Jfr. *Uppläta*.

UPPLÅTELSEBREF, n. 3. Laga handling, hvarigenom något upplättes åt en person.

UPPLÄGGA, v. a. 2. (böjes som *Lägga*) 1) Lägga på ett högt, högre ställe, på en upphöjd plan. *U. något på hyllan.* *U. ett lik på ett bord.* — 2) Framlägga. *U. pennningar på disken.* — 3) Lägga öppen. *U. sina kort.* — 4) Lägga upp på hvar annat, i hög, hop, hvarf, lager. *U. ved i sannmått.* — 5) (fig.) Lägga i förråd; samla ihop, spara ihop. *U. varor i magasin.* *U. salt, spannmål.* *U. något i förråd.* — 6) *U. maten,* upptaga den ur gryta, panna och lägga den på fat, o. s. v. *U. här,* lägga det på något visst prydligt sätt. *U. bank, en bok, en klädning, ett skepp,* se *Lägga upp.* — Äfv. *Lägga upp* (hellre för bem. 5). — *Upplagd,* part. pass. *U. t. spel,* så säkert, att det kan läggas upp. *U. t. råd,* afialad onläggning, tillställning. — *Uppläggande,* n. 4. o. *Uppläggning,* f. 2.

UPPLÅNGA, f. 1. (skepp.) *U-gor* kallas de timmer på ett fartyg, som äro med foten ställda på öfra ändan af bottenstocken och fastbultade vid öfra hälften af zitrnan.

UPPLÄRA, v. a. 2. Gifva fullkomlig lärdom, undervisning. Brukas ej i fråga om studier. *U. någon i ett yrke.* — Äfv. *Lära upp.*

UPPLÄSA, v. a. 2. I. Medelst nyckel öppna. *U. en dörr, ett skrin.* — Äfv. *Läsa upp.* — *Uppläsande,* n. 4. o. *Uppläsning,* f. 2.

UPPLÄSA, v. a. 2. II. Läsa högt (tryckt, skrivet, eller ur minnet). *U. ett protokoll.* *U. något ur minnet.* — Äfv. *Läsa upp.* — *Uppläsande,* n. 4. o. *Uppläsning,* f. 2.

UPPLÖJA, v. a. 2. 1) Genom plöjning upptaga ur lunda. *U. obrukad jord.* — 2) Plöja (åker) första gången. — 3) Vid plöjning blotta, få upp i dagen. *U. nedgrädda pennningar, ben af människor.* — Äfv. *Plöja upp.* — *Upplöjande,* n. 2. o. *Upplöjning,* f. 2.

UPPLÖPA, v. n. 3. (böjes som *Löpa*) 1) Löpa uppåt, uppför, i höjden; raka upp. — Vanligare *Löpa upp.* — 2) (fig.) Tillaga, stiga; älv. belöpa sig. — Vanligare *Löpa upp.* — 3) (om maskor, sömmar, m. m.) Se *Löpa upp.* — *Upplöpen,* part. pret. *U. maska,* som gått upp. *U. ränta,* förfallen till betalning. — *Upplöpande,* n. 4. o. *Upplöpnig,* f. 2.

UPPLÖSA, v. a. 2. 1) Lösa, taga upp (något koutet o. s. v.). *U. en knut.* — 2) (kem.) a) Så förena en fast kropp med en vätska, att han i denna förening blir flytande. *U. metaller i syror.* *U. salt i vatten.* — b) Se *Analysera.* — 3) (fig.) a) Åtskilja (en församling, förening). *U. en sammankomst, ett samfund.* *U. ett äktenskap.* — b) Utreda, förklara. *U. ett problem.* *U. gållan.* — c) (i musik) *U. ett akord,* öfvergå från ett dissonerande till ett konsonerande akord. — Äfv. *Lösa upp* (isynn. för bem. 1). — *Upplösande,* n. 4.

UPPLÖSLIG, a. 2. Som kan upplösas.

UPPLÖSLIGHET, f. 3. Egenskapen att kunna upplösas.

UPPLÖSNING, f. 2. 1) Handlingen eller verkningen, hvarigenom något upplöses. Jfr. *Upplösa,* alla bem. *U. af en knut.* *U. af ett äktenskap, af ett problem.* *U. ett akords u.* — 2) (kem.) a) Se *Lösning,* bem. 3. — b) Se *Analys.* — 3) Se *Anarki.* — Ss. *U-stillstånd.*

UPPMANA, v. a. 1. Under återropande af pligt, skyldighet, nödvändighet o. s. v., genom tal eller skrift, påyrka något af en person. *U. någon till hörsamhet.* — Äfv. *Mana upp.* —

Syn. Mana, Anmana, Uppfordra. Se äfv. *Uppmantra.* — *Uppmanande,* n. 4. o. *Uppmaning,* f. 2.

UPPMARSCHERA, v. a. 1. Marschera uppåt, uppföre eller fram. — Äfv. *Marschera upp.* — *Uppmarschering,* f. 2.

UPPMETA, v. a. 1. Fånga genom mete. — Äfv. *Meta upp.* — *Uppmetande,* n. 4.

UPPMJUKA, v. a. 1. Göra mjuk, mjukare. *U. ett plåster.* — Äfv. *Mjuka upp.* — *Uppmjukande,* n. 4. o. *Uppmjukning,* f. 2.

UPPMOTA, v. a. 1. Mota uppåt, till ett högre ställe; uppdrifva. — Äfv. *Mota upp.* — *Uppmotande,* n. 4.

UPPMUDDRA, v. a. 1. Genom muddring göra djupare. *U. en ä.* — Äfv. *Muddra upp.* — *Uppmuddring,* f. 2.

UPPMUNTRA, v. a. 1. Lifva ens själ, mod; gifva, återgifva liflighet, godt lynne, munterhet, hopp, mod, förtröstan; äfv. egga, uppmåna, uppsporra. *U. en sorgsen vån.* *U. någon i dess olycka.* *U. en att försöka.* *U. soldaterna till nytt anfall.* — Äfv. *Muntra upp.* — *Uppmuntrande,* n. 4.

UPPMUNTRAN, f. sing. indef. eller
UPPMUNTRING, f. 2. 1) Lifvande af ens sinne, mod, hopp. — 2) Uppmuntrande tal, ord, skrift.

UPPMURA, v. a. 1. Uppföra, uppbygga af mursten. — Äfv. *Mura upp.* — *Uppmurande,* n. 4. o. *Uppmurning,* f. 2.

UPPMYNTA, v. a. 1. Till myntning använda alltsammans (af ett metallförråd). *Allt silfret är u-dt.* — Äfv. *Mynta upp.*

UPPMÅLA, v. a. 1. Genom målning gifva nytt utseende. — Äfv. *Måla upp.* — *Uppmålande,* n. 4. o. *Uppmåltning,* f. 2.

UPPMÄRKSAM, a. 2. 1) Som noga ger akt på något. *U. åhörare, åskådare, läsare.* *Vara u. på allt.* *U. på sitt eget bästa.* *Göra en u. på något.* — *Syn.* Aktgifvande, Attentlös; (fam.) Andäktig. — 2) Som ger akt på hvarje tillfälle att tjena, hjälpa en annan, visa artigheter, o. s. v. *Vara, visa sig u. mot någon.*

UPPMÄRKSAMHET, f. 3. 1) Själens oafhängliga riktning på ett föremål, för att vinna nögrannare kunskap derom eller bättre ernå dermed åsyftade ändamål. *Sinlig u.,* sinneas riktning på ett föremål, för att tydligt förnimma det samma. *Intellektuel u.,* riktningen af förståndets kraft, för att jemföra och sammanbinda begrepp. *Vända, rikta, fästa sin u. på något.* *Väcka, fästa ens u. på något.* *Göra u. på, vid, lemna u. åt,* gifva akt på. *Lemna utan u.,* ej gifva akt på, ej bry sig om. *Med u. betrakta, läsa något.* *Med u. följa ens rörelser.* — *Syn.* Aktgifvande, Akt, Attention; (fam.) Andakt. — 2) Uppsende. *Det väckte mycken, allmän u.* — 3) Aktgifvande på hvarje tillfälle att tjena en annan. *Han visade mig mycken u.* — b) (har i denna bem. plur.) Tjenst, artighet, som till följe deraf bevisas någon. *Hans ständiga u-er* emot henne. *Visa någon en u.*

UPPMÄRKSAMMA, v. a. 1. (nytt ord) Rikta, fästa sin uppmärksamhet på något.

UPPMÄRKSAMT, adv. Med uppmärksamhet.
UPPMÄTA, v. a. 2. 1) Genom mätning bestämma ett föremål till längd, yta eller innehåll. *U. en väg, en åker, skeppsvirke.* — 2) Afmätta ett visst quantum af något. *U. 5 alnar lärft.* — Äfv. för begge bem. *Måta upp.* — *Uppmätande,* n. 4. o. *Uppmätning,* f. 2.

UPPMÖBLERA, v. a. 1. Fullständigt förse med möbler. — Äfv. *Möblera upp.*

UPPNEGOCIERA, v. a. 1. (öfnast.) Genom underhandling anskaffa. — Äfv. *Negociera upp.*

UPPNYSTA, v. a. 1. Nysta alltsammans af något. — Äfv. *Nysta upp.* — *Uppnystande,* n. 4. o. *Uppnystning,* f. 2.

UPPNÄ, v. a. 2. 1) Hinna fram till, framkomma till. *U. målet.* Sages äfv. om tid. *U. en hög ålder.* (Fig.) *U. målet för sina önskingar, sträfvan.* — 2) Se *Upphinna.* — *Uppnäende,* n. 4.

UPPNÄMNA, v. a. 2. Uppgifva namnen på, uppräknä. — Äfv. *Nämna upp.* — *Uppnämmande,* n. 4. o. *Uppnämning,* f. 2.

UPPNÄSÄG, a. 2. Som har uppstående näsa.
UPPNÖTA, v. a. 2. 1) Genom nötning öppna, försöka. *U. ett käl.* — 2) Genom nötning jemna. *U. en vinterväg.* — 3) Se *Utnöta.* — För bem. 1 o. 3 äfv. *Nöta upp.* — *Uppnötande,* n. 4. o. *Uppnötning,* f. 2.

UPPODLA, v. a. 1. 1) Odla; äfv. göra väl odlad. *Nybyggarna började att u. landet.* *Det dröjer länge, innan landet blir u-dt.* — Äfv. *Odla upp.* — 2) (fig.) Utbilda, göra fullkomligare. *U. sitt förstånd.* *U. ett språk.* — *Uppodlande,* n. 4.

UPPODLARE, m. 3. En, som uppodlar.
UPPODLING, f. 2. 1) Odlande, uppodlande. — 2) Uppodlad jord. *Ny, gammal u.*

UPPOFFRA, v. a. 1. (fig.) 1) Göra offer af. *U. sitt lif för någon.* *U. någon för sin drelystnad,* för tillfredsställelsen af sin ärelystnad med vett och vilja välla en annans ofärd. — Reflexivt sages äfv.: *U. sig för någon.* — 2) Egna, använda. *U. sin tid till något.* — Reflexivt sages äfv. i denna bem.: *U. sig, t. ex.: U. sig åt en vetenskap.* — *Uppoffrande,* n. 4.

UPPOFFRING, f. 2. 1) Uppoffrande. *Göra en u. Med u. af sin helse, af sin egendom.* — 2) Hvad som uppföras. *Hans u. var icke ringa; den gick minst till 1000 r-dr.*

UPPOLERA, v. a. 1. Genom potering gifva nytt utseende. — Äfv. *Polera upp.*

UPPOM, uppå mm, prep. o. adv. Se *Ofvanom.*

UPPOMRING, uppåmmkring, prep. o. adv. Se *Ofvanomkring.*

UPPQVICKA, v. a. 1. Se *Upplösa.* — Äfv. *Qvicka upp.* — *Uppqvickande,* n. 4. o. *Uppqvickning,* f. 2.

UPPQVICKNA, v. n. 1. Se *Qvicka v-d.* — *Uppqvickande,* n. 4.

UPPQVISTA, v. a. 1. Se *Qvista.* — *Uppqvistning,* f. 2.

UPPQVÄLLA, v. n. 2. Upprinna ur jorden. — Äfv. *Qvälla upp.*

UPPRÅDA, v. a. 1. 1) Uppställa, lägga, sätta, ordna i rad eller rader. — 2) (fig.) Upprepa långa ramsor. — Äfv. för begge bem. *Rada upp.*

UPPRAPPA, v. a. 1. 1) Förnya rappingen på (vägg, mur). — 2) (fig. fam.) Piska på. — Äfv. för begge bem. *Rappa upp.* — *Upprapping,* f. 2.

UPPRENSA, v. a. 1. Fullkomligt rensa. — Äfv. *Rensa upp.* — *Upprensande,* n. 4. o. *Upprensning,* f. 2.

UPPREPA, v. a. 1. (af *Repa*, I.) 1) Åter säga, yttra, skriva något; omsäga. *U. hvad man sagt.* *U. i korthet.* *Åter u. Ofta u. ett och det samma.* — Någon gång brukas äfv. *Repa upp.* — 2) Ånyo göra något.
UPPREPANDE, n. 4. 1) Omsägning. — 2) II.

Handlingen, då något upprepas. — 3) Något som upprepas eller blifvit upprepadt. *U-n förekomma i denna bok ofta.*

UPPRESÄ, v. n. 2. I. Resa till högre belägen eller nordligare ort. *Han är u-st till Fahlun.* — Äfv. *Resa upp.*

UPPRESÄ, f. 1. II. Resa, som företages till högre belägen eller nordligare ort. *Under u-n till Stockholm.*

UPPRESÄ, v. a. 2. III. 1) Åter ställa på fötter. *U. en fallen.* — 2) Uppföra, upprätta. *U. ett hus, en minnesvård.* — Äfv. för begge dessa bem. *Resa upp.* — 2) Förmå till uppror. *Denna okloka åtgärd u-ste hela nationen emot honom.* — *U. sig, v. r. 1)* Sätta eller ställa sig upprätt. *U. sig i sängen.* *U. sig ifrån bordet.* — Äfv. *Resa sig upp.* — 2) (fig.) Göra uppror. — Öftare *Resa sig.* — *Uppresande,* n. 4.

UPPRESNING, f. 2. 1) Handlingen, då någon eller något uppreses. *U. af en minnesvård.* — 2) Ett folks eller innebyggarnes icke i en provins, i ett distrikt, väpnade upprädnade mot deras öfverhet, förordnad af nödvärn, genom dennas förvände eller orättvisa åtgärder, eller riktadt emot en våldskräktares tvångsvärde.

UPPRETA, v. a. 1. Reta till vrede, i hög grad förgä; uppegga. — Äfv. *Reta upp.* — *Uppretande,* n. 4. o. *Uppretning,* f. 2.

UPPRIDA, v. n. 3. (böjes som *Rida*) Rida upp på en höjd, till ett högre ställe. — Äfv. *Rida upp.* — *Uppridande,* n. 4. o. *Uppridning,* f. 2.

UPPRIFNING, f. 2. 1) Handlingen, hvarigenom något upprifves. — 2) Se *Upprättning.*

UPPRIFVA, v. a. 5. (böjes som *Rifva*) 1) Öppna, åter öppna, vidga genom rifning. *U. ett bref, ett sär.* — 2) Upprycka, taga i sär, förstöra, upptaga. *U. en bro (oftare Rifva).* *U. stenläggningen.* — 3) Genom rifning resa upp. *U. luggen på kläde.* — 4) (fig.) *U. en fientlig trupp,* besegra och alldeles skingra, spränga den. — För bem. 1, 2 o. 3 äfv. *Rifva upp.* — *Upprifvande,* n. 4.

UPPRIKTIG, a. 2. (t. *aufrichtig*) 1) Så kallad den, hvars tal och handlingar öfverensstämma med dess tankar. *Han är nog u. att tillstå det.* *Vara u. emot någon.* — *Motsatser:* Lögnaktig, Falsk. — *Syn.* Öppenbhartig, Öppen, Öföreställd, Oskrymdad, Enkel, Frimodig. — 2) (om sak) Sannfärdig, sann, verklig. *U. beaktelse.* *U. vänskap.* — 3) (föräldre.) Pålitlig, tillförlitlig. Förekommer någon gång på boktitlar, t. e.: *Den u-e fiskaren.*

Anm. Skillnaden emellan *Uppriktig* och *Öppenbhartig* är den, att man kan vara *Uppriktig*, äfven om man förtiger, hvad ingen pligt binder en att yppa, hvaremot den *Öppenbhartige* utan åtskillnad yppar allt.

UPPRIKTIGHET, f. 3. Egenskapen att vara uppriktig; uppriktigt sinne, uppriktiga tänkesätt, uppriktigt handlingssätt, uppriktigt beskaffenhet. — *Syn.* Öppenbhartighet, Öppenhet, Frimodighet.

UPPRIKTIGT, adv. På ett uppriktigt sätt, med uppriktighet. *Handla, tala u. U. sagt,* för att tala uppriktigt. *U., är det verkliga sant? säg uppriktigt, &c.* — *Syn.* Öppenbhartigt, Öppet, Frött, Frimodigt, Öföreställd.

UPPRINNA, v. n. 3. (böjes som *Rinna*) 1) (om källor, floder o. s. v.) Komma upp ur jorden. *En källa u-ner der.* *Floden u-ner i bergen.* — 2) (fig.) Uppväxa. *Ett blomster upprann på det ställe, der hon blef mördad.*

— b) (om solen och stjernor) Uppstiga. *Solen, månen u-rann.* — Äfv. sägos: *Dagen upprann.*
— c) Uppkomma, hafva sin uppgång. — Äfv. för alla bem., utom 2, c, *Rinna upp.* — *Upprunnen*, part. pret. Som upprunnit.

UPPRINNELSE, f. 5. 1) Ställe, der en flod, ett strömdrag o. s. v. rinner upp. *Floden har der sin u.* — 2) (fig.) Se *Ursprung.* *En släkt, ett ord u. Hafsö, leda sin u. från, härlyta, härstamma från.*

UPPRISPA, v. a. 1. 1) Trådväs draga i sär, repa upp (tyg). *U. ett band, en lapp.* — 2) Silta i sär, söndra. *U. en klädning i sömnen.* — 3) Göra djup rispa i ytan af något. *Kulorna u-de marken. U. huden.* — Äfv. för alla bem. *Rispa upp.* — *Upprispande*, n. 4.

UPPRISPNING, f. 2. 1) Handlingen eller verkningen, hvarigenom något upprispar. — 2) Ställe, der något blifvit upprispadt.

UPPRISTA, v. a. 1. o. 2. 1) Genom ristning med något uddhvasst öppna; göra en öppning på längden liksom genom ristning. *Japaneserne u. buken, då de duellera. Askan slog ned och u-de marken ett långt stycke.* — 2) Se *Uppshaka*, bem. 1. — Äfv. för begge bem. *Rista upp.* — *Uppristande*, n. 4. o. *Uppristning*, f. 2.

UPPRITA, v. a. 1. 1) Genom ritning framställa figuren af något. *U. en cirkel, en ellips, en kroktlinie. U. planen af en fästning.* — 2) Genom ritning i samma streck göra något förut ritadt, men mer eller mindre utplånadt, åter tydligt. — För begge bem. Äfv. *Rita upp.* — *Uppritande*, n. 4.

UPPRITNING, f. 2. 1) Handlingen, hvarigenom något uppritas. — 2) Något, som blifvit uppritadt.

UPPROP, n. 5. 1) Uppropning af personers namn. *Votera efter u.* — 2) (vid auktioner) Auktionistens uppropning af en sak, som skall gå under klubban. Jfr. *Uppropa*, bem. 2.

UPPROPA, v. a. 1. o. 2. 1) Med hög röst, ropande, upp- eller framkalla vid namn; med hög röst uppnamna en person vid namn, ett förvissa sig om dess närvaro eller derigenom gifva honom tillkänna, det hans tur är inne för någon förrättning, o. s. v. *U. parter* (vid en domstol). *U. ett mål*, med hög röst tillkännagifva för de närvarande ett nytt mål, som af rätten företages. — 2) Säges om en auktionist, då han för hvarje persedel, som skall gå under klubban, högt tillkännagifver dess namn och nummer m. m., jemte sätta af visst pris derå till en början. *U. en bok på auktion.* — Äfv. för begge bem. *Ropa upp.* — *Uppropande*, n. 4. o. *Uppropning*, f. 2.

UPPROR, n. 5. (t. *Aufbruch*) 1) Händelsen, då ett helt folk eller en stor del deraf med väpnad makt sätter sig upp emot sin öfverhet. *Göra, anstifta u. Dämpa ett u.* — *Syn.* Resning, Uppresning, Upplopp, Emot, Tumult, Buller, Öväsande, Orosligheter. — 2) (fig.) a) Stormiga rörelser, kamp, tumult. *Elementerna voro i u. Passionernas u.* — b) Våldsamma bemödanden att göra sig fri från tvång, öfvervalde. *Sinnenas u. emot förnufvet.*

UPPRORISK, a. 2. 1) Som gör eller gjort uppror. *De u-a provinserna.* Brukas ofta substantivt, t. ex.: *De u-e blefvo kufvade.* — 2) Fallen för uppror. *Ett u-t folk.* — *Syn.* Bängstyrig. — 3) Som syftar på uppror. *U-a stämpingar, sammankomster.*

UPPRORISKT, adv. På ett upproriskt sätt. UPPRORSANDA, f. sing. Böjelse för uppror. UPPRORSELD, m. 2. (fig.) Häftigt uppror, som utbreder sig. — I samma mening säges äfv. *Upprorsbrand, -låg.*

UPPRORSACKLA, f. 1. (fig.) Se *Upprorseld*. *Tända u-n*, börja ett uppror.

UPPRORSMAKARE, m. 5. En, som anstiftar uppror.

UPPRORSMAN, m. 5. pl. — *mån.* En, som deltagit i ett uppror.

UPPRORSSTIFTARE, m. 5. Se *Upprorsmakare*.

UPPRULLA, v. a. 1. 1) Rulla uppåt, uppför, till ett högre ställe. — 2) Rulla ihop något med riktning uppåt. *U. hår.* — 3) Veckla upp något hoprulladt. *U. en papyrusrulle.* — Äfv. för begge bem. *Rulla upp.* — *Upprullande*, n. 4. o. *Upprullning*, f. 2.

UPPRUSA, v. n. 1. Se *Rusa upp*.

UPPRUTTEN, a. 2. neutr. — *et.* Alldeles förrutnad.

UPPRUTTNA, v. n. 1. Alldeles förruttna.

UPPRYCKA, v. a. 2. I. 1) Rycka uppåt, i höjden; rycka lös något genom dragning uppåt. *U. en gärdsgårdsstör. U. ett träd med rötterna. U. ogräs, skagg, hår. U. med roten ell. med rötterna*, äfv. (fig.) utrota. — Äfv. *Rycka upp.* — *U-ckt*, part. pass. (Fig.) *U. till tredje himmelen*, i högsta grad hänryckt. — *Uppryckande*, n. 4. o. *Uppryckning*, f. 2.

UPPRYCKA, v. n. 2. II. Se *Rycka upp* (under *Rycka*, II).

UPPRYKTA, v. a. 1. 1) Fullkomligt, tillräckligt rykta. *U. en häst.* — 2) (fig. fam.) Genom våldsamt medel väcka till lif, verksamhet. — Äfv. *Rykta upp.* — *Uppryktande*, n. 4. o. *Upprykning*, f. 2.

UPPRYMDA, v. a. 2. 1) Alldeles utrymma, utröjda. — 2) Utvidga (hål o. d.). — 3) (boktr.) Uppbinda stil kolumnvis, sedan den begagnats till tryckning af ett arbete. — *Ypprymd*, part. pass. Brukas adjektivt och fam. i betydelsen: Mycket munter, lifvad, isynnerhet genom starka drycker. — *Upprymmande*, n. 4. o. *Upprymning*, f. 2.

UPPRYMMARE, m. 5. Verktyg, hvarmed hål upprymmas.

UPPRÄGAD, a. 2. Alldeles rågad, fullrågad.

UPPRÄCKA, v. a. 2. Räcka uppåt, i höjden. *U. sina händer.* — Äfv. *Räcka upp.* — *Uppräckande*, n. 4. o. *Uppräckning*, f. 2.

UPPRÄFSA, v. a. 1. Genom räfsning uppsamla. *U. hö.* — Äfv. *Räfsa upp.* — *Uppräfsande*, n. 4. o. *Uppräfsning*, f. 2.

UPPRÄKNA, v. a. 1. 1) Uppnämna hvar för sig, i ordning efter hvarandra, alla enheterna af ett visst antal. *U. konungarna af ynglinga-ätten. U. på fingrarna.* — 2) (i allmänhet) Uppnämna flera personer, saker, omständigheter, o. s. v., efter hvarandra. — Äfv. för begge bem. *Räkna upp.* — *Uppräknande*, n. 4. o. *Uppräkning*, f. 2.

UPPRÄNNA, v. a. 2. *U. väf*, se *Varpa*, II. UPPRÄNNING, f. 2. 1) Se *Farpning* och *Varp*. — 2) (fig.) Utkast, plan. *Göra u-en till en ting. U-en till en teaterpjäs.*

UPPRÄTT, adv. I rakt uppstående ställning. *Stå, ställa u.* *Sätta sig u. i sängen.*

UPPRÄTTA, v. a. f. 1) Resa upp, uppföra. *U. en minnesvård.* — 2) (fig.) a) Inrätta, stifta,

gifva uppkomst åt. *U. en akademi. U. ett magasin. U. ett regemente, se Uppställa. U. en armé, samla och utrusta en a. U. ett kontrakt, skriva, författa det. U. ett testamente, författa eller låta författa &c. U. vänskap, förbund, stifta, tillvägbringa &c.* — b) Åter uppbjelpa, återställa, ersätta, godtgöra. *U. de fallna. U. handeln. U. ett förfallet verk. U. skadan. U. ens heder. U. hvad man brutit.* — *Upprättande*, n. 4.

UPPRÄTTELIG, a. 2. Som kan upprättas.

UPPRÄTTELSE, f. 5. Förklaring, hvarigenom det kränkande i en förolämpning af den förolämpande själf tillintetgöres, såsom t. ex.: återkallelse, afbön, o. s. v. *Gifva, fördra u. för något.*

UPPRÄTTHÅLLA, v. a. 5. (böjes som *Hålla*) Hålla vid makt, i godt skick. *U. ordningen, lugnet.* — *Upprätthållande*, n. 4.

UPPRÄTTHÅLLARE, m. 5. Den, som upprätthåller.

UPPRÄTTSTÅENDE, a. 1. Som står upprätt.

UPPRÖDJA, v. a. 2. (böjes som *Rödja*) *U. jord, bortrödja allt*, som kan vara hinderligt för dess odling. — Äfv. *Rödja upp.* — *Upprödjande*, n. 4. o. *Upprödning*, f. 2.

UPPRÖKA, v. a. 2. Förbruka genom rökning. — *Oftare Röka upp.*

UPPRÖRA, v. a. 2. 1) Röra i något, så att det, som är på botten, kommer upp. *U. grumlet i en vätska. Har till objekt äfv. det ämne, hvaruti rörelse. U. vattnet i en källa. (Fig.) U. himmel och jord, se Himmel*, bem. 1. — Äfv. *Röra upp.* — 2) Uppdriva. *Blåsten u-rör dammet.* — Äfv. *Röra upp.* — 3) Sätta i stark rörelse. *Stormen u-rör hafvet.* — 4) (fig.) Djupt röra, skaka (sinnet). *Denna anblick u-rörde alla.* — *U-nde*, part. akt. Brukas i fig. mening äfv. adjektivt. *U. syn, tanke*, djupt rörande, hjertsakande. — *U-rd*, part. pass. Försatt i stark rörelse. (Fig.) *U-dt sinne.* — *Upprörande*, n. 4. o. *Upprörning*, f. 2.

UPPRÖTA, v. a. 2. Alldeles förderfva genom röta. — Äfv. *Röta upp.* — *Upprötning*, f. 2.

UPPSADLA, v. a. 1. Fullt sadla. Brukas mest i part. pass. *U-d.*

UPPSAMLA, v. a. 1. Upphämta och samla ihop; hopsamla. — Äfv. *Samla upp.* — *Uppsamlande*, n. 4. o. *Uppsamling*, f. 2.

UPPSATS, m. 5. 1) Skriftligen uppsatt artikel, kort skrift. *U. i en tidning. En lärorik u.* Har sammansättningen *Tidningsuppsats*. — *Syn.* Artikel, Stycke. — 2) Anteckning för bättre minne skull; promemoria, förteckning. *U. på kommissioner. U. på ett medikament, recept.* — 3) (artil.) Förlikningen på en kanon eller haubits.

UPPSEENDE, n. 4. 1) Stor uppmärksamhet, som person eller sak framkallar hos allmänheten eller en samling af personer. *Göra u. Han har gjort mycket u. Den saken gjorde u.* — *Syn.* Väsen, Buller, Larm. — 2) Se *Tillsyn*.

UPPSEGLA, v. n. 1. Segla uppåt. — Äfv. *Segla upp.*

UPPSIGT, f. 5. Se *Tillsyn*. *Stå under ens u. Lemna utan u. Ha u. öfver en yngling, öfver ens studier, öfver ett arbete. Man måste ha noga u. på honom.*

UPPSILA, v. a. 1. Sila och aftömma i smärre kärl (fat, bunkar, o. s. v.) *U. mjölken.* — Äfv. *Sila upp.* — *Uppsilning*, f. 2.

UPPSITTA, v. n. 5. (böjes som *Sitta*) 1) Se

Sitta upp, bem. 1. — 2) Säges om en indragen kavalleritrupp, då den åter uppsättes till tjänstgöring. — *Uppsittande*, n. 4. o. *Uppsittning*, f. 2.

UPPSJUDA, v. n. 5. (böjes som *Sjuda*) Koka upp, svalta upp, brusa upp. Säges äfv. figurligt. — *Oftare Sjuda upp.* — *Uppsjudande*, n. 4. o. *Uppsjudning*, f. 2.

UPPSJÖ, m. 2. 1) Flod, då den är i sitt högsta tilltagande, nämligen omkring fullmåns-tiden. Jfr. *Flod*, bem. 4. — 2) Hafsvattnets tillfälliga stigande vid en kust genom stark storm eller vissa vindars inflytelse.

UPPSKAFFA, v. a. 1. Laga, att något kommer upp, uppbibras, uppsändes. — Äfv. *Skaffa upp.* — *Uppskaffande*, n. 4.

UPPSKAFFVA, v. a. 5. Öppna genom skafning. *U. ett sär.* — Äfv. *Skafva upp.* — *Uppskafvande*, n. 4. o. *Uppskafning*, f. 2.

UPPSKAKA, v. a. 1. 1) Skaka något så, att det bringas högre upp, eller så, att deruti befintliga föremål blifva mindre packade, röras upp. *U. halm. U. sängkläder.* — Äfv. *Skaka upp.* — 2) (fig.) Försätta i stark rörelse, djupt röra. *U. själen, sinnet, inbillningskraften.* — *U-nde*, part. akt. Brukas fig. nästan adjektivt, t. ex.: *En u. syn, tanke*, som uppskakar själen. — *Uppskakande*, n. 4. o. *Uppskakning*, f. 2.

UPPSKATTA, v. a. 1. Se *Värdera*. — Äfv. *Skatta upp.* — *Uppskattande*, n. 4. o. *Uppskattning*, f. 2.

UPPSKICKA, v. a. 1. Se *Uppsända*. — Äfv. *Skicka upp.* — *Uppskickande*, n. 4. o. *Uppskickning*, f. 2.

UPPSKJUTA, v. a. o. n. 5. (böjes som *Skjuta*) 1) Skjuta på något, så att det kommer högre upp. *U. ett skottfönster.* — Äfv. *Skjuta upp.* — 2) Fördröja till annan tid. *U. en sak. U. en resa. Saken har blifvit u-ten till nästa måndag. U. ett mål. U. sin hämd.* Neutralt säges äfv. *U. med något.* — Äfv. *Skjuta upp.* — 3) Se *Skjuta upp*, bem. 5. a. — 4) (sjöt.) *U. ett Skjuta upp ett tåg*, lägga det i små bugter ofvanpå hvarandra, eller hänga dem under en koffernagel, så att det är klart att brukas. — *U-ten*, part. pass. *Saken är u. Allt krutet är u-et.* — *Uppskjutande*, n. 4. o. *Uppskjutning*, f. 2.

UPPSKJUTSA, v. a. 1) Skjutsa till högre eller nordligare belägen ort. — 2) (fam.) Uppdriva. — Äfv. *Skjutsa upp.* — *Uppskjutsande*, n. 4. o. *Uppskjutning*, f. 2.

UPPSKOF, n. 5. (af *Skof*, från gamla verbet *Skiuva*, skjuta) Fördröjande till annan tid. *Gifva u. med beläning, med verkställigheten af en sak. U. med en dom. U. i ett mål. Ulan u.*, oföredröjligen. — *Syn.* Dröjsmål, Anstånd, Andrum, Uppehåll.

UPPSKOFFLA, v. a. 1. Se *Uppskotta*.

UPPSKOFSDOM, m. 2. Se *Intertokutoriedom*.

UPPSKOTTA, v. a. 1. Med skofvel uppkasta. — Äfv. *Skotta upp.* — *Uppskottande*, n. 4. o. *Uppskottning*, f. 2.

UPPSKRAPA, v. a. 1. Se *Skrapa upp*.

UPPSKRIDA, v. n. 5. (böjes som *Skrida*) Sakta och smått höja sig. *Kragen har u-dit.* — Äfv. *Skrida upp.* — *Uppskridning*, f. 2.

UPPSKRIFVA, v. a. 5. (böjes som *Skrifva*) Skriftligen anteckna. — Äfv. *Skrifva upp.* — *Uppskrifvande*, n. 4. o. *Uppskrifning*, f. 2.

UPPSKRUFVA, v. a. 1. Genom skrufning
höja. — Älv. *Skrufva upp.* — *Uppskrufvande*,
n. 4. o. *Uppskrufning*, f. 2.

UPPSKRÄMMA, v. a. 2. Genom något skräm-
mande uppgå, uppträffa. *U. vildt.* — Älv.
Skrämma upp. — *Uppskrämmande*, n. 4.

UPPSKUFFA, v. a. 1. Genom skuffning upp-
stötta. — Älv. *Skuffa upp.*

UPPSKYFFLA, v. a. 1. Med skyffel upp-
kasta, skjuta upp. — Älv. *Skyffla upp.* — *Upp-
skyfflande*, n. 4. o. *Uppskyffling*, f. 2.

UPPSKÄRA, v. a. 3. (höjes som *Skära*) 1)
Öppna genom skärning. *U. ett lik.* *U. en bok*,
med pappersknif, vanlig knif eller sax öppna
bladen i en häftad bok. *U. en penna*, formere
den för första gången. — 2) *U. säd*, med lie af-
taga den. — Älv. för begge bem. *Skära upp.*
— *Uppskärande*, n. 4. o. *Uppskärning*,
f. 2.

UPPSKÖLJA, v. a. 2. Svallande uppkasta.
Sjön u-ljer sand på stranden. — Älv. *Skölja
upp.*

UPPSKÖRTA, v. a. 1. 1) Nedtill hoptaga och
uppfästa en klädning, en kappa o. s. v. Här till
objekt äfven personen, på hvilken det göres.
(Iron.) *Nu är jag väl u-d*, illa deran. — 2) (fig.
fam.) Se *Pungslå*, *Tilltuga*. — Älv. för begge
bem. *Skörta upp.* — *Uppskörtning*, f. 2.

UPPSLAG, n. 5. 1) Uppslående. *U. af kort
i spel.* — 2) (i musik) Rörelse med taktpinnen
uppåt, hvarmed anföraren för en orkester ut-
märker de svagaste taktdelarna. — 3) (i prosodi)
En stafvelse i början, som icke hörer till den
daktyliska takten i daktylisk versart. — 4) Upp-
viken kant nedtill på ärmarna af klädesplagg.
U-en på en rock. — 5) Omkastning till mildt väder
ifrån stark köld. — 6) (fig.) a) Vändning i hän-
delserna, i sakernas gång. *Nytt u.* b) Förändring,
omkastning. — 6) Inledningsämne. — 7) *Upp-
och afslag*, ett slags försäljningssätt vid auktioner,
då till en början auktionisten sätter på den
uppropade varan ett högt pris, som, i fall intet bud
göres, nedsättes, ända till dess någon ropar på,
hvarefter stögring åter sker till högsta bud.

UPPSLAGNING, f. 2. Handlingen, då något
uppslås. Se *Uppslå*, alla bem.

UPPSLAGSGÖDS, n. sing. (skepp.) Gammalt
lägvirke.

UPPSLAGSKORT, n. 3. Kort, som slås upp
eller blifvit uppslaget.

UPPSLAGSÄMNE, n. 4. Ämne för inledning
till någon framställning, som man vill göra.

UPPSLAGSÄNDA, f. pl. — *ändar.* (fig.) Den
sida af en sak, en fråga, ett ämne, som toges
till uppslag för en framställning, afhandling,
artikel.

UPPSLAMMA, v. a. 1. Fylla, upprunda med
slam, gytija, muddar. — *Uppslamning*, f. 2.

UPPSLEKA ell. UPPSLICKA, v. a. 1. Med
tungan upphämta i munnen. — Älv. *Sleka* ell.
Slicka upp.

UPPSLIPPA, v. n. 3. (höjes som *Slippa*) Se
Slippa upp. — *Uppslippen*, part. pret. Som
slupit upp. — Brukas älv. adjektivt (fig. fam.)
och betyder: Ytterst munter, ovanligt lustig.

UPPSLITA, v. a. 3. (höjes som *Slita*) 1) Slita
på något, så att det går upp. — 2) Se *Utnöta*.
— Älv. för begge bem. *Slita upp.* — *Uppslit-
tande*, n. 4.

UPPSLUKA, v. a. 1. (höjes som *Sluka*) 1)
Se *Sluka*. *Jonas blef u-d af hvalfisken.* — 2)
(fig.) Medtaga, göra ända på, förstöra. *Processer*

ha u-t all hans egendom. — Älv. för begge
bem. *Sluka upp.* — *Uppslukande*, n. 4.

UPPSLUPPEN, se *Uppsluka*.

UPPSLUTA, v. n. 1. 1) Se *Sluta upp* (an-
der *Sluta*, v. n. 1.). — 2) (boktr.) Efter tryck-
ning lossa stilen ur formen.

UPPSLÅ, v. a. 3. (höjes som *Slå*) 1) Slå eller
kasta uppåt. *Hästen uppslog bakbenet.* — 2)
Vända uppåt. *U. ett kort.* — 3) Spika upp. *U.
ett anslag.* *U. tapeter.* — 4) Uppsätta, uppställa.
U. lärt, ställningar, stånd. *U. en sång.* — 5)
Upphålla. *U. soppan ur pannan.* — 6) Hastigt
eller häftigt öppna. *U. ögonen.* *U. en dörr.*
U. en bok. — 7) (fig.) Upphäfva, bryta. *U. ett
köp.* — Älv. för alla bem. *Slå upp.* — *Uppslå-
ende*, n. 4. — *Uppslagen*, part. pass. *U-et
kort.* *U. offsch.* *U-et lärt, stånd.* *U. bok.*
U-et köp.

UPPSLÄPA, v. a. 1. Släpa uppåt, uppför, till
ett högre ställe. — Älv. *Släpa upp.* — *Upp-
släpande*, n. 2.

UPPSLÄPPA, v. a. 2. Låta komma upp. —
Älv. *Släppa upp.*

UPPSMIDA, v. a. 2. Förbruka, använda till
smide. *Allt tackjernet, alla kolen äro u-dda.*
— Älv. *Smida upp.*

UPPSMINKA, v. a. 1. Mycket sminka. —
Älv. *Sminka upp.*

UPPSMÄLTA, v. a. 2. Smälta helt och hållet.
— Älv. *Smälta upp.* — *Uppsmältande*, n. 4.
o. *Uppsmältning*, f. 2.

UPPSMÖRJA, v. a. 2. (höjes som *Smörja*)
Smörja något gammalt, så att det åter blir lik-
som nytt. — Älv. *Smörja upp.* — *Uppsmörj-
ning*, f. 2.

UPPSNAPPA, v. a. 1. Plötsligt upplånga;
öfverkomma. *U. en fiendtlig transport af lifs-
medel.* *U. bref, nyheter.* — Älv. *Snappa upp.*
— *Uppsnappande*, n. 4. o. *Uppsnapp-
ning*, f. 2.

UPPSNO, v. a. 2. Upplösa något snodi. —
Älv. *Sno upp.* — *Uppsnocende*, n. 4.

UPPSNOKA, v. a. 1. (fam.) Snokande upp-
spanå. — Älv. *Snoka upp.* — *Uppsnokande*,
n. 4.

UPPSNUSA, v. a. 1. (fam.) Se *Snusa upp*.

UPPSNYGGÅ, v. a. 1. (fam.) Göra fullkom-
ligt snygg. Säges om person eller sak, som förut
icke varit snygg, putsad, städad. — Älv. *Snyggå
upp.*

UPPSNÖRA, v. a. 2. Upplösa något snördt.
— Älv. *Snöra upp.* — *Uppsnörande*, n. 4.
o. *Uppsnörning*, f. 2.

UPPSOCKEN, f. 2. pl. — *socknar.* Socken
uppe i landet (ef. vid kusten).

UPPSOPA, v. a. 1. Sopa ihop. — Älv. *Sopa
upp.* — *Uppsoande*, n. 4. o. *Uppso-
ning*, f. 2.

UPPSPANA, v. a. 2. Genom spänning, forsk-
ning uppläcka. — Älv. *Spana upp.* — *Upp-
spanande*, n. 4. o. *Uppspaning*, f. 2.

UPPSPÄRKA, v. a. 1. Genom sparkning
öppna, spränga. *U. en dörr.* — Älv. *Sparka
upp.* — *Uppsparkande*, n. 4. o. *Uppspark-
ning*, f. 2.

UPPSPEJA, v. a. 1. Se *Uppspana*. — Älv.
Speja upp.

UPPSPEL, n. 3. Så kallas i brädspel, då alla
13 brickorna fås jemt upp å första tungon till
venster i fjerde brädet.

UPPSPELA, v. a. 1. o. 2. 1) (i brädspel)
U. brickorna till hus; efter läringkastan till hus

uppflytta dem ifrån fjerde brädet. — 2) (sjöt.) *U.
ankaret*, medelst spelet uppvinda det. — *Upp-
spell*, part. pass. (fam.) Se *Upprymd* (under
Upprymma).

UPPSPELSBRÄDE, n. 4. Fjerde brädet eller
rummet i brädspel.

UPPSPETA, v. a. 1. (fam.) Klättra upp. —
Älv. *Speta upp.*

UPPSPIKA, v. a. 1. Uppslå med spikar. *U.
en kungörelse.* — Älv. *Spika upp.* — *Uppspi-
kande*, n. 4. o. *Uppspikning*, f. 2.

UPPSPINNA, v. a. 3. (höjes som *Spinna*) 1)
Spinna slut på. *Allt linet är u-spunnet.* —
2) (fig. fam.) Uppdikta. *U. en lögn, en historia.*
— Älv. *Spinna upp.* — *Uppspinning*, f. 2.

UPPSPINNARE, m. 3. (fig. fam.) Den, som upp-
spinner (böjner, historier, o. s. v.).

UPPSPJELKA, v. a. 1. Genom spjelkning
öppna. — Älv. *Spjelka upp.* — *Uppspjelkan-
de*, n. 4. o. *Uppspjelkning*, f. 2.

UPPSPOLA, v. a. 1. I. Se *Uppskölja*. —
Älv. *Spola upp.*

UPPSPOLA, v. a. 1. H. Spola slut på. *Allt
garnet är u-dt.* — Älv. *Spola upp.*

UPPSPORRA, v. a. 1. (fig.) Egga, uppegga.
— Älv. *Sporra upp.* — *Uppsporrande*, n. 4.
o. *Uppsporrning*, f. 2.

UPPSPOTTA, v. a. 1. Upphosta och utspotta.
U. slem. — Älv. *Spotta upp.* — *Uppspott-
ning*, f. 2.

UPPSPRICKA, v. n. 3. (höjes som *Spricka*)
Öppna sig genom sprickning; gå upp i söm, fog,
o. s. v. — Älv. *Spricka upp.* — *Uppsprickan-
de*, n. 4. o. *Uppsprickning*, f. 2.

UPPSPRINGA, v. n. 3. (höjes som *Springa*)
1) Springa uppåt, till ett högre ställe. *Han
u-sprang på kullen.* — 2) Störta upp, rusa upp.
U. från stolen, ur sängen. — 3) Spruta upp,
häftigt vålla upp. *En kalla u-sprang vid hans
föt.* — 4) (fig.) Plötsligt uppkomma, bilda sig,
födas. *En idé u-sprang i hans hjerna.* —
För alla dessa bem. säges oftare *Springa upp*.
— 5) Se *Springa upp.* — *Uppspringande*,
n. 4. o. *Uppspringning*, f. 2.

UPPSPRITTA, v. n. 3. (höjes som *Spritta*)
Se *Spritta upp.* — *Uppsprittande*, n. 4. o.
Uppsprittning, f. 2.

UPPSPRUTA, v. a. 1. 1) Med spruta upp-
kasta. *U. vatten.* — 2) Uppkasta i höjden lik-
som med en spruta. *Vesuvius u-r eld.* — Älv.
för begge bem. *Spruta upp.* — *Uppsprutan-
de*, n. 4. o. *Uppsprutning*, f. 2.

UPPSPRÄNGA, v. a. 2. 1) Häftigt, med våld
öppna. *U. en dörr.* — 2) Genom explosion upp-
kasta i luften. — Älv. för begge bem. *Spränga
upp.* — *Uppsprängande*, n. 4. o. *Upp-
sprängning*, f. 2.

UPPSPRÄTTA, v. a. 2. I. Sprättande upp-
kasta. *U. smuts.* — Älv. *Sprätta upp.* — *Upp-
sprättande*, n. 4. o. *Uppsprättning*, f. 2.

UPPSPRÄTTA, v. a. 2. II. Genom sprätt-
ning med knif öppna, söndra, skilja isär. *U. ett
klädesplagg.* — Älv. *Sprätta upp.* — *Upp-
sprättande*, n. 4. o. *Uppsprättning*, f. 2.

UPPSPY, v. a. 2. 1) Se *Spy*, bem. 1. — 2)
(fig.) Våldsamt uppkasta. *Folkamer u. eld.*
— Älv. för begge bem. *Spy upp.* — *Uppspyende*,
n. 4.

UPPSPÄRA, v. a. 1. 1) Genom spårning
uppsöka. — 2) (fig.) Uppspana, utforstra, upp-
täcka. — Älv. *Spära upp.* — *Uppspårande*,
n. 4.

UPPSPÅDA, v. a. 2. Förtunna genom till-
blandning. *U. vin.* — Älv. *Spåda upp.* — *Upp-
spådande*, n. 4. o. *Uppspådning*, f. 2.

UPPSPÄNNA, v. a. 2. 1) Uppöppna eller öppna
och späna. *U. segel, en paraply.* Se f. 6.
Spänna upp. — 2) Med spänne uppfästa, späna
högre. — Älv. för begge bem. *Spänna upp.* —
Uppspännande, n. 4. o. *Uppspänning*,
f. 2.

UPPSPÄRRA, v. a. 1. Vidöppna. *U. mun-
nen, ögonen.* — Älv. *Spärra upp.* — *Upp-
spärrande*, n. 4. o. *Uppspärrning*, f. 2.

UPPSQVALPA, v. a. 1. Genom svalpning
uppröra. — Älv. *Squalpa upp.* — *Uppsqvalp-
ning*, f. 2.

UPPSTACKA, v. a. 1. Lägga upp i stack.
U. hö. — Älv. *Stacka upp.*

UPPSTAD, m. 3. pl. — *städer.* 1) Stad, be-
lägen uppe i landet. — 2) Stad, som ej har stä-
pelstadsrätt.

UPPSTADSBO, m. 3. pl. — *bor.* Invånare
i en uppstad.

UPPSTADSVIGT, f. 3. Ett slags svensk vigt,
hvaruti skeppundet håller 16 lispund, 16 skäl-
pund viktualievigt.

UPPSTALLA, v. a. 2. Göda till slagt.

UPPSTAPLA, v. a. 1. 1) Lägga upp i stapel.
— 2) (fig.) Sammanhopa, hopsamla. — Älv. *Stapla
upp.* — *Uppstaplade*, n. 4. o. *Uppstap-
ling*, f. 2.

UPPSTEGRA, v. a. 1. Se *Stegra*. — Älv.
Stegra upp. — *Uppstegrande*, n. 4. o. *Upp-
stegring*, f. 2.

UPPSTICKA, v. a. o. n. 3. (höjes som *Sticka*)
Se *Sticka upp.* — *Uppstickande*, n. 4. o.
Uppstickning, f. 2.

UPPSTIGA, v. n. 3. (höjes som *Stiga*) 1)
Stiga uppåt, till ett högre ställe. *U. på en stol,
på ett berg.* *U. i ett träd.* (Fig.) *U. på tron-
nen*, tilltråda regeringen. — 2) Resa sig upp,
uppstå. *U. från en stol.* *U. ur sängen.* *U.
från bordet.* — 3) Röra sig uppåt, drivas upp
i höjden, höja sig, lyfta sig, uppgå. *En väk
uppteg.* *Låta en raket u.* — 4) (om himmels-
kroppar) Komma upp öfver horisonten. *Solen,
månen u-ger.* — 5) Flytta sig uppåt. *Dunster,
som u. ur magen.* *Podagern har u-git i magen
på honom.* — 6) (fig.) a) Upphöjas, befordras.
U. till hederställden. — b) Uppkomma, uppstå.
En storm uppteg. *En misslanka, ett tvifvels-
mål har u-git.* — För alla bem. Älv. *Stiga upp.*
— *U-nde*, part. pres. *En u. raket.* *U. linie*
ell. *led*, slägtled, hvarvid räknas uppåt, ifrån son
till far. (Bot.) *U. sig*, som går i krok uppåt.
— *U-gen*, part. pret. Som uppstigit.

UPPSTIGANDE, n. 4. Rörelsen, då någon
eller något uppstiger. Säges för alla bem. af
verbet *Uppstiga*. *Vid u-t på hästen, ifrån
bordet.* (Fig.) *U. på tronen.* *En rakets u.*
Vattnets u. i en pump. *Rökens, dunsternas u.*
Vätskors u. i hufvudet.

UPPSTIGNING, f. 2. 1) Se *Uppstigande*. —
2) Uppstötning ur magen, af något som man för-
lärt. *U-ar af dricka, vin.* *Ha u-ar.* *Vara
besvärad af u-ar.*

UPPSTILLA, v. a. 1. Se *Stilla upp.* —
Uppstillning, f. 2.

UPPSTOCKA, v. a. 1. (hattm.) Färga upp och
gifva ny form åt (gamla hattar). — Älv. *Stocka
upp.* — *Uppstockning*, f. 2.

UPPSTOPPA, v. a. 1. Fylla med stoppning.
Säges särskilt om döda djur, hvilkas skinn fyllas

med stoppning af hvarjehanda ämnen (bomull, blånor, hö, m. m.) för att gifva dem det lefvande djurets form och förvara dem i museer. m. m. *U. en björn. U. fåglar, fiskar.* — Äfv. *Stoppa upp. — U-d*, part. pass. *U. kans.* — *Uppstoppande*, n. 4. o. *Uppstoppning*, f. 2.

UPPSTRYKA, v. a. 3. (höjes som *Stryka*) 1) Stryka uppåt. *U. mustaschern, ärmarna. U. håret.* — 2) Uppdraga med streck. *U. linier.* — 3) (fig. fam.) Piska upp. — Äfv. (för alla bem. *Stryka upp* (vanligare för bem. 3). — *Uppstrykande*, n. 4. o. *Uppstrykning*, f. 2.

UPPSTRÅK, n. 5. Strykning uppåt med en violinstråke.

UPPSTRÄCKA, v. a. 2. Sträcka uppåt. *U. armen.* — Äfv. *Sträcka upp.* — *U-ckt*, part. pass. Säges skämtvis om personer, som äro klädda i mycket tränga plagg. — *Uppsträckande*, n. 4. o. *Uppsträckning*, f. 2.

UPPSTRÅNGA, v. a. 1. Påsätta nya strängar. **UPPSTRÖMMA**, v. n. 1. Strömma uppåt, flöda upp. — Äfv. *Strömma upp.*

UPPSTUDSIG, a. 2. (i äldre språket *Upstusig*, af *Upstöt*, uppror) Som gör eller är fallen för att göra motstånd emot laglig myndighet, förman eller husbonde. *U-a undersäter. Vara u. emot sin förman. U. tjenare.* — *Syn.* Motspänstig, upprorisk, Stursk, Bångstyrig, Istadig. [*Uppstussig*.]

UPPSTUDSIGHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara uppstussig. — 2) Motstånd, olydnad emot laglig myndighet, förman, husbonde. [*Uppstussighet*.]

UPPSTUDSIGT, adv. På ett uppstussigt sätt. *Svara sin herre u.* [*Uppstussigt*.]

UPPSTUFVA, v. a. 1. 1) Stryka förut kokt mat, stufva om. — 2) (fig.) Omgöra, omarbete, göra nytt af gammalt; uppsats. — Äfv. för begge bem. *Stufva upp.* — *Uppstufvande*, n. 4. o. *Uppstufning*, f. 2.

UPPSTYFVA, v. a. 1. Göra väl styf. — Äfv. *Styfa upp.* — *Uppstyfvande*, n. 4. o. *Uppstyfning*, f. 2.

UPPSTYLAD, a. 2. (fig.) Svassande, öfverspänd.

UPPSTÅ, v. n. 2. (höjes som *Stå*; har i part. pret. både *Uppstånden* och *Uppstådd*) 1) Resa sig upp, uppstå. *U. från bänken, från bordet.* (Fig.) *U. från de döda*, åter blifva lefvande. — Äfv. *Stå upp.* — 2) Vara upprest, hafva stående ställning. *Några hår u. här och der.* — 3) (fig.) Uppkomma, yppa sig, blifva följden af något, följa. *Ett borgerligt krig u-stod. Ett tvifvelsmål u-stod. Nu u-r den frågan . . . Deras u-stodo många olägenheter.* — *U-ende*, part. pres. *U. härtestar.* — *Uppstånden*, part. pret. Som uppstått, uppstigit. Brukas helst för bem. 1. *Christus är u.* — *Uppstådd*, part. pret. Som uppstått, uppkommit. Säges helst för bem. 2. *Den u-a frågan, processen.* — *Uppstående*, n. 4.

UPPSTÄNDARE, m. 3. Uppstående hjelke, stolpe, stång o. s. v. som tjenar till att stöda, uppbära något, o. s. v. *U. i vindspel, kranar, pressar.*

UPPSTÄNDELSE, f. 3. 1) Uppstående, uppstigande. *Christi u.* (Teol.) *De dödas u.*, det Christi verk, hvarigenom de aflidnes kroppar skola uppväckas till ett oförgängligt lif och åter förenas med sina själar till odödligt lif. — 2) (fig. fam.) Plötslig öfverraskning bland flera personer,

åtföljd af oordning och villervalla. *Det blef en allmän u.*

UPPSTÅDA, v. a. 1. Väl städa, ställa i god ordning. — Äfv. *Städa upp.* — *Uppstädande*, n. 4. o. *Uppstädnng*, f. 2.

UPPSTÄLLA, v. a. 2. 1) Ställa högt efl. högre upp. *U. en bok på hyllan.* — 2) Uppresa. *U. käglorna.* — 3) (fig.) a) Framställa. *U. en sats.* — b) Ställa, ordna på visst sätt. *U. ett ords bemärkelser i viss ordning.* — Äfv. för alla bem. *Ställa upp.* — *Uppställande*, n. 4.

UPPSTÄLLNING, f. 2. 1) Uppställande. — 2) Den ordning, i hvilken något blifvit uppställt. *U-en af ordets bemärkelser är felaktig.*

UPPSTÄMMA, v. a. 2. 1) Stämma högre. *U. en sträng, ett instrument.* — 2) Börja sång eller musikstycke. Säges om flera personer, som sjunga eller spela tillsammans. — Äfv. för begge bem. *Stämma upp.* — *Uppstämmande*, n. 4. o. *Uppstämmning*, f. 2.

UPPSTÖTA, v. a. 2. 1) Genom stöt förflytta högre upp. *Han u-llte hatten.* — 2) Med en stöt öppna. *U. en dörr.* — 3) Genom stötning upptaga, uppbryta. *U. en gata, en stenläggning. U. is.* — 4) (jäg.) *U. vildt*, uppdrifva v. — Äfv. för alla bem. *Stöta upp* (vanligare för bem. 4). — *Uppstötande*, n. 4.

UPPSTÖTNING, f. 2. 1) Uppstötande. *En dörrs u. U. af vildt.* — 2) Förtärd mat eller dryck, som i ringare myckenhet uppkommer tillbaka i munnen. *U. ur magen.*

UPPSUGA, v. a. 3. (höjes som *Suga*) 1) Uppdraga i munnen genom sugning. *U. blod ur ett sår.* — 2) Genom sugning öppna, göra hål på. *Iglar u. huden, u. sår på huden.* — Äfv. för begge bem. *Suga upp.* — *Uppsugande*, n. 4. o. *Uppsugning*, f. 2.

UPPSUMMERA, v. a. 1. Summera ihop allsammans. — Äfv. *Summera upp.* — *Uppsummering*, f. 2.

UPPSUMPNING, f. 2. (befästn.k.) En trakts förvandlande till kärr, moras, genom afloppsrävars, häckars o. s. v. fyllning upp till bräddarna.

UPPSUPA, v. a. 3. (höjes som *Supa*) Se *Insupa* och *Supa upp.* — *Uppsugning*, f. 2.

UPPSVALLA, v. n. 1. Se *Uppbrusa*. — Äfv. *Svalla upp.* — *Uppsvallande*, n. 4.

UPPSVEAR, m. 2. pl. Innebyggarne i Svealand (i motsats till Göter).

UPPSVINGA, v. a. 1. Se *Svinga upp.* — *U. sig. v. r.* Se *Svinga sig upp.* — *Uppsvingande*, n. 4. o. *Uppsvingning*, f. 2.

UPPSVULLNA, v. n. 1. Se *Svullna*. — Äfv. *Svullna upp.* — Part. pret. både *U-d* och *U-l-len*. — *Uppsvullnande*, n. 4.

UPPSVÄLJA, v. a. 2. Svälja helt och hållet, sluka. — Äfv. *Svälja upp.* — Part. pass. *U-ld* och (gam.) *Uppsvulgen.* — *Uppsväljunde*, n. 4. o. *Uppsväljning*, f. 2.

UPPSVÄLLA, v. n. 2. 1) Svälla betydligt. *Svamp u-ller i vatten.* — 2) Svämma, stiga högt. *Floden u-ller af regnet.* — Äfv. *Svälla upp.* — *Uppsvällande*, n. 4. o. *Uppsvällning*, f. 2.

UPPSVÄMMA, v. n. 1. Svämma öfver sina bräddar. — Äfv. *Svämma upp.* — *Uppsvämning*, f. 2.

UPPSVÄNGA, v. a. 2. Se *Svänga upp.* — *Uppsvängande*, n. 4. o. *Uppsvängning*, f. 2.

UPPSVÄRTA, v. a. 1. Svärta om något, så

att det blir riktigt svart. — Äfv. *Svärta upp.* — *Uppsvärting*, f. 2.

UPPSYN, f. 3. 1) Uttrycket i en persons ansigte. *Ha elak, ful u. Antaga en helig u. Gifva ell. visa någon en vred u.* — *Syn.* Min, Ansigtstryck, Blick, Anblick, Fysionomi. — 2) Se *Uppsig*, *Tillsyn*.

UPPSYNING, f. 2. 1) Uppsig, tillsyn, allmänna ordningens vidmakthållande. — 2) Säges äfv. af allmänheten för Polisuppsyningsman, Polis-konstapel. *En u. U-en, polisen.*

UPPSYNINGSMAN, m. 3. pl. — *mån.* Person, som har uppsyn öfver arbetare, o. s. v. — Deraf *Polisuppsyningsman*.

UPPSÄGA, v. a. 1. Genom sägning göra öppning på. *U. isen.* — 2) Säga slut på. *Alla sägstockarne äro u-de.* — Äfv. *Säga upp.* — *Uppsägande*, n. 4. o. *Uppsägning*, f. 2.

UPPSÄT, n. 3. (af *Uppsätta*) Afsigt vid en handling. *Med u. Med fullt u. Med stadgad u. Utan u. I godt, elakt u. Med ell. i u. att skada göva. Hans u. var att . . . Ändra sitt u. Da godt, elakt u. Han gjorde det i godt u.* — *Syn.* Se *Afsigt*.

UPPSÄTLIG, a. 2. Som säges eller göres med uppsåt. *U. lögn. U-l brott. U. synd.* — *Syn.* Se *Afsigtlig*.

UPPSÄTLIGEN ell. **UPPSÄTLIGT**, adv. Med uppsåt. — *Syn.* Med afsigt, med berätd mod.

UPPSÄGA, v. a. 2. (höjes som *Säga*) Förklara, att något upphäves, afbrytes, upphör. *U. stilleståndet. U. ett kontrakt. U. ett lån*, antyda den, åt hvilken man lånat penningar, att man vill hafva dem åter; äfv. tillkännagifva åt den, af hvilken man lånat penningar, att man vill återbetala dem. *U. en kaution, en borgensförbindelse*, förklara, att man ej vidare vill ikläda sig borgensförbindelsen för en person. *U. vänskap, släktskap, förbindelse o. s. v. med någon*, förklara, att man ej vidare vill pläga vänskap, gälla för släktige eller hafva förbindelse med någon. *U. en tjenst, tillkännagifva*, att man vill lemna den. *U. ett arrende, tillkännagifva*, att man ej längre vill behålla det. *U. sina rum, tillkännagifva*, att man vill aflytta från dem. *U. en hyresman, en arrendator, antyda* dem, att de ej längre få bo kvar, blifva vid arrendet. *Han blef u-sagd ifrån hemmanet*, antydd att derifrån aflytta. *U. ett tjenstehjon, antyda* det att flytta efter städselidens slut. — Äfv. *Säga upp.* — *Uppsägande*, n. 4. o. *Uppsägning*, f. 2. [*Upsäja*.]

UPPSÄGBAR, a. 2. Som kan uppsägas.

UPPSÄGNINGSTID, m. 3. Viss bestämd tid, då något bör uppsägas, (särskilt) då tjenstehjon bör uppsägas.

UPPSÄNDA, v. a. 2. Sända uppåt, till högre eller nordligare belägen ort. *U. bud till tornväktaren. U. varor från Stockholm till Falun, till Norrland.* (Fig.) *U. böner till Gud*, bedja till Gud. — Äfv. *Sända upp.* — *Uppsändande*, n. 4. o. *Uppsändning*, f. 2.

UPPSÄTTA, v. a. 2. (höjes som *Sätta*) 1) Sätta högt, högre, på en hög plats; äfv. fastsätta vid något upprätt stående. *U. flagg på ett fartyg. U. affisch på en husknut. Han u-satte sitt vapen på huset.* — 2) Uppresa i sittande ställning. *U. en sjuk i sängen.* — 3) Öppna, lemna öppen. *U. en dörr.* — 4) Uppföra, uppresa, uppbygga. *U. en byggnad.* — 5) (om trupper) Uppställa, utrusta. *U. ett regemente.* — 6) (fig.) Förhöja, stegra. *U. priset på en vara;*

äfv. u. en vara. — 7) Skrifligen affatta. *U. en skrift. U. sitt testamente.* — 8) (fig.) Göra uppstusig. — 9) (masm.) Fylla masugnspipan hvarfals med kol, malm och fluss. — 10) Se f. 6. *Sätta upp* (under *Sätta*, bem. 9. b. — För alla bem. brukas äfv. *Sätta upp.* — *U. sig. v. r.* 1) Resa sig upp. — 2) Se *Sätta sig upp.* — *Uppsatt*, part. pass. Brukas nästan adjektivt i uttrycket: *Högt u.*, som innehar hög värdighet. *U. mössa*, fordom bruklig fruntimmersmössa af flor med spetsar. *U. tårta*, se *Tårta*.

UPPSÄTTANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något uppsättes. Säges för alla bem. af verbet *Uppsätta*. *En flaggs u. Den sjukes u. i sängen. Dörrrens u. En byggnads u. Ett regementes u. Priset u. Ett testamentes u.*

UPPSÄTTARE, m. 3. 1) Se *Uppsätter*. *U-n vid en köpebana.* — 2) (skämtv.) Örfil.

UPPSÄTTNING, f. 2. 1) Se *Uppsättande*. — 2) Antagning på en gång af samtliga tjenstehjon, som man behöfver. *Göra ny u. of tjenstfolk.* — 3) Anskaffande på en gång af allt hvad som behöfves af vissa förnödenhetsartiklar. *En ny u. af kläder, möbler.* — 4) (jäg.) Tjäders uppflyttning på nattqvisten. — 5) De i en masugnspipa påfyllda hvarvet af kol, malm och fluss. — 6) (artil.) Upphöjdt sigte på en kanon.

UPPSÄTTNINGSMÅL, n. 3. Schaktets öfre mynning på en masugn.

UPPSÖKA, v. a. 2. Söka, tills man finner. Har till objekt både person och sak. *U. någon, som man vill tala med. U. något, som man behöfver.* — Äfv. *Söka upp.* — *Uppsökande*, n. 4. o. *Uppsökning*, f. 2.

UPPTÄCKLA, v. a. 1. Åter förse ett of-täckladt fartyg med dess tacklage. — Äfv. *Tackla upp.* — *Upptäcklande*, n. 4. o. *Upptäckling*, f. 2.

UPPTAGA, v. a. 3. (höjes som *Taga*) 1) Fatta och upphämta; äfv. uppbriaga, upphämta. *U. något ifrån marken. U. sina handskar ur fickan. U. vatten ur brunnen. U. ett sjunket fartyg.* — 2) Genom gräfning o. s. v. uppbriaga. *U. en skatt ur jorden.* — 3) Uppflytta, uppföra. *Christus blef u-gen till himla.* — 4) a) Afröda och bereda till odling. *U. jord.* I samma mening säges äfv. *U. ur lina. U. ett hemman af ödesmål*, åter upptaga dess jord. — b) Börja att bearbeta, att tillgodogöra. *U. grufvor.* — 5) Åter lösa upp, lossa, taga i sär, öppna. *U. en maska. U. en knut. U. något snodt, timmadt. U. ett bref. Nyckel, som u-ger flera lös.* — 6) (fig.) a) Emottaga, antaga. *U. någon i sitt hus*, införa någon i sitt hus, för att låta honom der vistas och hafva sitt uppehälle. *U. i barns ställe*, tilldela barns namn och rättigheter. *U. till arfvinge*, gifva arfsrättighet. *Han är öfverallt väl u-gen*, väl omtyckt. *Åter u. till nåd*, återgifva sin nåd, ynnest. — b) Anse. *Väl, illa u. Upp-tag ej illa. U. som en skymf. Minsta sel upplogs med bitterhet. U. något för skämt.* — 7) (i fråga om penningar) Till följ af begäran eller ansökning emottaga. *U. penningar*, uppbära penningar (vare sig som lån eller fordran). *U. ett lån*, göra ett penninglån (af större summa). — 8) (fig.) a) Lemna inträde, införa. *U. någon i ett sällskap, ett samfund. U. ett främmande ord*, införa det i språket. *U. en sed.* — b) Åter upprätta, åter upplifva, börja att åter drifva. *U. en indragen eysla. U. en nedlagd fabriik. Åter u. ett mål, en process, åter företaga dem.* — c) (om tid, rum) Fylla, intaga, medtaga, fordra.

Det u-ger för mycket rum, för mycken tid. Alla rum voro u-gna. Det skulle u. hela månader, dertill skulle fordras hela m. — d) Sysselsätta, använda. U. tiden med småsaker. Den tid, som ej är u-ge till arbete. U. ens uppmärksamhet. — e) Upprepa, återgifva innehållet af hvad någon anfört. I korthet u. ens anförande. U. skäl, argumenter, sammanfatta deras innehåll, för att sedan söka vederlägga dem. — f) Innehålla. Berättelsen u-ger alla omständigheter. — g) Införa (i skrift eller räkning). Detta vilkor är u-ge i kontraktet. Det var ej u-ge i gästbrevet. U. i räkning. Hvar är den summan u-ge? Den är u-ge i debet, i credit. U. till ett värde af, anteckna, uppskatta till &c. Dessa varor u-togos till ett värde af 100 r-dr. — h) U. en psalm, sjunga före första versen deraf. — I allmänhet brukas äfv. Taga upp, isynn. för bem. 1, 2, 3, 3, 6, 6, och 7, 8, a, b, c, d, e, g, h.

Anm. Talesätten *Uppgata i barns ställe, u. till arfwinge*, m. B., hafva sin upprinnelse i den hos våra hedniska förfäder brukliga seden, att ett barn, när det blifvit födt, först nedlades på golvet, hvarest det upptogs och bars till fadern, som då antingen förklarade sig vilja uppfostra (*upptog*) det eller gaf befallning om dess utsättning.

UPPTAGANDE, n. 4. och
UPPTAGNING, f. 2. Handlingen att upptaga. Brukas för de flesta bem. af verbet *Upp-taga*.

UPPTAPPA, v. a. 1. Se *Tappa upp*.
UPPTE, v. a. 2. Uppvisa, förete. — *Upp-teende*, n. 4.

UPPTECKNA, v. a. 1. Anteckna på papper, plån, lista; införa i bok, upptaga i räkning, upprätta förteckning, inventarium på något, uppskrifva. — Äfv. *Teckna upp*. — *Upp-tecknande*, n. 4. o. *Upp-teckning*, f. 2.

UPPTILL, upp'till, adv. På ell. vid öfre ändan, sidan, kanten; ofvantill.

UPPTIMRA, v. a. 1. Af timmer uppbygga. U. ett hus. — Äfv. *Timra upp*. — *Upp-timring*, f. 2.

UPPTINA, v. a. o. n. 1. Smälta upp. Jfr. *Tina*. — *Upp-tinande*, n. 4. o. *Upp-tining*, f. 2.

UPPTINGA, v. a. 1. Tinga, beställa på förhand, i beredskap; genom aftal på förhand uppköpa. — Äfv. *Tinga upp*. — *Upp-tingande*, n. 4. o. *Upp-tingning*, f. 2.

UPPTÖG, se *Upp-tåg*.

UPPTORKA, v. a. 1. 1) Åter göra torr. Solskenet u-r vägar. — 2) Torka bort. Med handduk u. något spildt. — Äfv. *Torka upp*. — V. n. Se *Torka upp*. — *Upp-torkande*, n. 4. o. *Upp-torkning*, f. 2.

UPPTORNA, v. a. f. (nytt ord, bildadt efter det tyska *aufthürnen*) Uppresa högt som torn. — Äfv. *Torna upp*.

UPPTRAMPA, v. a. 1. Jemna, bana genom trampning, uttrampa. Det dröjer länge, innan gångstigen åter blir u-d, efter detta stora snöfall. Snön var så u-d, att vi med lätthet kommo fram. — *Upp-trampning*, f. 2.

UPPTRÄDA, v. n. 2. 1. Uppstiga; träda fram, stiga fram, visa sig. U. på predikstolen. U. inför allmänheten med förevisande af taskspelarkonster. U. på skådeplatsen, på scenen, der visa sig och utföra någon teaterroll. I samma mening säges äfv. blott *Upptråda*, t. ex.: Den nya skådespelerskan skall i morgon u. för

första gången. Han u-dde i Don Juans roll. (Fig.) U. som skriftställare, för första gången utgifva af trycket något, som man författat. U. med anspråk på bildning, göra anspråk &c. U. som vittne, bära vittne mot någon. U. emot, förklara sig emot; äfv. börja fiendtligheter emot. U. i öppet krig emot någon. — Äfv. *Tråda upp*. — *Upp-trådande*, n. 4.

UPPTRÅDA, v. a. 2. II. Upprada (på tråd, spelt, o. s. v.). U. perlor på en tråd. U. brödkakor på spelt. — Äfv. *Tråda upp*. — *Upp-trådande*, n. 4. o. *Upp-trådning*, f. 2.

UPPTRÅDE, n. 4. 1) Upptrådande, uppstigande. U. på predikstolen. — I denna bet. mindre brukligt. — 2) Se *Scen*, bem. 2. — 3) Händelse, som gör mycken uppståndelse, väcker uppseende, isynn. då den är af bedräglig, följlig eller förarglig beskaffenhet. Ett lustigt, sorgligt, ledsamt u. Ställa till ett u. — Syn. *Scen*.

UPPTRÅNGA, v. a. 2. Genom påträngning skjuta, drifva upp. — Äfv. *Trånga upp*. — V. n. Se *Trånga upp*.

UPPTRÖSKA, v. a. 1. Tröska slut på. All säden är nu u-d. — Äfv. *Tröska upp*.

UPPTRÖTTNA, v. n. 1. (sam.) Blifva alldeles uttrötad. — Äfv. *Tröttna upp*. — U-d. part. pret. Alldeles uttrötad. — Äfv. *Tröttna upp*.

UPPTUKTA, v. a. 1. 1) Uppfostra till goda seder; hålla till tukt och ordning. — 2) Tukta, aga eftertryckligt. — Äfv. för begge bem. *Tukta upp*. — *Upp-tuktande*, n. 4. o. *Upp-tuktning*, f. 2.

UPPTUKTAN, f. sing. indef. eller
UPPTUKTELSE, f. 3. 1) Uppfostring till goda seder. — 2) Eftertrycklig tuktan.

UPPTVINGA, v. a. 1. o. 3. (höjes som *Tvinga*) Se *Tvinga upp*. — *Upp-tvingande*, n. 4.

UPPTVÄTTA, v. a. 1. 1) Borttvätta. U. något spildt. — 2) Genom tvättning göra fullkomligt ren. U. ett lek. — 3) Till tvättning förbruka. Hon har ut två skålpund såpa. — Äfv. *Tröttna upp*. — *Upp-tvättande*, n. 4. o. *Upp-tvättning*, f. 2.

UPPTÅG, n. 3. Betydde ursprungl. Högtidligt tåg, intåg med pomp och ståt. 1) Narraktigt åtbörd; skalkaktigt puts af ungdomsrya, obetänksamhet. Ha u. för sig. Vara full med u. Ha u. med, gyckla, gäckas med någon, göra en skålmstycken. Skålmaktigt u. Lustiga, narraktiga u. Små u. — Har sammansättningen Ungdomsupptåg. — 2) Påfund, infall, nyck. Hvad är det för u.? Det är ett u. af honom. Dumt, förargligt, besynnerligt u. Sånna u. han har för sig?

UPPTÅGA, v. n. 1. Tåga uppåt, till ett högre ställe; äfv. tåga fram. Komma u-ndes. — Äfv. *Tåga upp*. — *Upp-tågande*, n. 4.

UPPTÅGSMÅKARE, m. 3. (som.) 1) En, som har upptåg för sig. — 2) Se *Förstagsmakare*.

UPPTÄCKA, v. a. 2. 1) Påfinna något, som väl redan förut funnits till, men icke varit känt. U. en guldgrufva. Columbus u-kte Amerika. — 2) Komma till kunskap om något, som hålles hemligt. U. en sammansvärjning. — 3) Röja, yppa. U. en hemlighet. — *Upp-täckande*, n. 4.

Anm. Skillnaden emellan *Upp-täcka* och *Upp-finna* är den, att det förre säges om något, som förut funnits till, men det sednare om något, som förut icke funnits till. Jfr. *Upp-finna*, bem. 1.

UPPTÄCKT, f. 5. Händelsen att något upp-

täckes. Säges för alla bem. af verbet *Upp-täcka*. U-en af Amerika. Göra en u. U-en af en sammansvärjning. Hans ofrivilliga u. af den hemlighet, han så länge förvarat, räddade oss.

UPPTÄCKTSRESA, f. 1. Resa, företagen i ändamål att genomforska okända trakter eller söka förut obekanta länder. *Columbi u-sor*.

UPPTÄNDA, v. a. 2. 1) Se *Tända*. U. ett ljus. — Äfv. *Tända upp*. — 2) (fig.) Väcka någon stark lidelse. Detta ord u-de hans vrede. Han u-des af kärlek till henne. U-s af hat, vrede, hämd. — *Upp-tändande*, n. 4. o. *Upp-tändning*, f. 2.

UPPTÄNKÅ, v. a. 2. Genom tänkande uppfinna, påfinna. U. medel, utvägar. Det är det bästa, som kan u-s. — Äfv. *Tänka upp*. — *Upp-tänkande*, n. 4.

UPPTÄNKLIG, a. 2. Som kan upptäckas. Alla u-a medel.

UPPTÖA, v. a. o. n. 1. Genom tö bortsmälta. Lennadret har u-t all snön. Snön har u-t. — *Upp-töande*, n. 4.

UPPUTI, upp'uti ell. upp'uti, prep. o. adv. Uppre uti.

UPPUTSA, v. a. 1. Putsa något, så att det åter blir snyggt, prydligt. — Äfv. *Putsa upp*. — *Upp-putsande*, n. 4. o. *Upp-putsning*, f. 2.

UPPVAKNA, v. n. 4. Se *Vakna*. — Äfv. *Vakna upp*. — *Upp-vaknande*, n. 4.

UPPVAKTA, v. a. 1. 1) Passa upp på, bejtna (en hög person). U. en furstlig person. — Brukas äfv. absolut. Fröken L. u-r hos prinsessan. — 2) Afägga skyddigt besök hos (en hög, förnäm person, förman, lärare, o. s. v.). Jag ämnar i morgon u. pre-sidenten S. — Säges äfv. absolut, t. ex.: U. vid höfvet. (Fig.) U. en med något, visa en något slags hyltning, t. ex.: U. en förman med ett lyckönskingsbrev. — *Upp-vaktande*, n. 4.

UPPVAKTNING, f. 2. 1) Upppassning hos en hög person. Ha u-en, vara i tur att förrätta den. — 2) Underdånighets- eller värdsbesök. Göra sin u. hos någon. Äfv. (fig.) visa sig ytterst artig, uppmärksam emot någon. Gå på u-ar. — 3) (jäg.) Skyttens inställande, för att efterhöra, hvar jägaren sit sitt nättvarter.

UPPVECKLA, v. a. 1. Upp-taga något hopveckladt. — Äfv. *Veckla upp*. — *Upp-vecklande*, n. 4. o. *Upp-veckling*, f. 2.

UPPVEKA, v. a. 1. 1) Göra vek, mjuk. — 2) (fig.) Röra, beveka. U. ens sinne. — Äfv. *Veka upp*. — *Upp-vekande*, n. 4. o. *Upp-veking*, f. 2.

UPPVEKNA, v. n. 1. 1) Blifva vek, mjuk. — 2) (fig.) Röras, bevekas. — Äfv. *Vekna upp*. — *Upp-veknande*, n. 4.

UPPVID, upp'vid, prep. o. adv. Uppre vid; upp'till.

UPPVIGLA, v. a. 1. (t. *aufwiegeln*) Egga till uppstudsigheit, till uppror. — *Upp-viglande*, n. 4. o. *Upp-vigling*, f. 2.

UPPVIGLARE, m. 3. En, som uppviglar.

UPPVIKA, v. a. 3. (höjes som *Vika*) Vika uppåt, tillbaka. U. byxorna nedtill. — Äfv. *Vika upp*. — *Upp-vikande*, n. 4. o. *Upp-vikning*, f. 2.

UPPVINDA, v. a. 1. Genom vindning uppflyta, uppdraga, uppbringa. Jfr. *Vinda*. U. ankaret. — Äfv. *Vinda upp*. — *Upp-vindande*, n. 4. o. *Upp-vindning*, f. 2.

UPPVINKA, v. a. 1. Genom vinkning uppkalla, upp-locka. — Äfv. *Vinka upp*.

UPPVINDA, v. a. 1. Genom vindning uppflyta, uppdraga, uppbringa. Jfr. *Vinda*. U. ankaret. — Äfv. *Vinda upp*. — *Upp-vindande*, n. 4. o. *Upp-vindning*, f. 2.

UPPVINKA, v. a. 1. Genom vinkning uppkalla, upp-locka. — Äfv. *Vinka upp*.

UPPVINKA, v. a. 1. Genom vinkning uppkalla, upp-locka. — Äfv. *Vinka upp*.

UPPVIRKA, v. n. 1. Virka slut på. Allt garnet är u-d. — Äfv. *Virka upp*.

UPPVISA, v. a. 1. o. 2. 1) Upp-lägga, fram-lägga ell. fram-hålla och visa; förete. U. sina kort. U. pass. — 2) (fig.) Visa, uppte, omtala, nämna. Ingen kan u. exempel på någonting sådant. — Äfv. *Visa upp*. — *Upp-visande*, n. 4. o. *Upp-visning*, f. 2.

UPPVRIDA, v. a. 3. (höjes som *Vrida*) 1) Öppna genom vridning. U. ett lås. — 2) Höja genom vridning. U. veken i en lampa. — 3) Vrida tillbaka något hopvridet, snodt. U. ett rep. — Äfv. för alla bem. *Vrida upp*. — *Upp-vridande*, n. 4. o. *Upp-vridning*, f. 2.

UPPVRÅKA, v. a. 2. Häftigt, med kraft uppkasta. Hafs-vågorna u-kte liket på stranden. — Äfv. *Vraka upp*. — *Upp-vråkande*, n. 4. o. *Upp-vräkning*, f. 2.

UPPVÄCKA, v. a. 2. 1) Väcka ur sömn. U. en sofvande. U. någon ur sömnen. (Fig.) U. från de döda, åter gifva lif åt en död. Herren har u-kt oss en förlössare, sändt oss, låtit komma till oss en f. (Bibl.) U. sinom broder säd, äkta sin allidne broders onka. — Äfv. *Väcka upp*. — 2) (fig.) Förorsaka, framkalla, frambringa. U. hat, kärlek. — *Upp-väckande*, n. 4. o. *Upp-väckning*, f. 2.

UPPVÄCKELSE, f. 3. Handlingen, hvarigenom någon uppväckes. (Fig.) U. från de döda, återkommande till lif.

UPPVÄDRA, v. a. 1. Få väder af. Säges både egentl. o. figurligen. Jfr. *Väder*. — Äfv. *Vädra upp*. — *Upp-vädrande*, n. 4.

UPPVÄGA, v. a. 2. I. 1) Väga något, som skall säljas, utdelas, o. s. v. U. 10 marker gräslicor åt en bonde. U. 5 marker sill åt en fattig. — 2) Lyfta upp genom häfkraft (häfslång, domkraft, o. s. v.). U. en sten, ett hus. — 3) a) Genom något, som lägges på ena vikt-skålen, göra att den andra går upp i jernhöjd med den förre. (Fig.) U. med guld, med pennningar godtgöra, ersätta, betala. Det kan ej med pennningar u-s, kan ej gäldas, betalas. — b) (med sak till subjekt) Motsvara i vikt. — 4) (fig.) a) Motsvara, gå upp emot. Detta u-ger mina skäl. Hans förtjenster u. på intel säll med-sökandens. — b) Godtgöra. Denna dygd u-ger många fel. — Äfv. *Väga upp* (ej genm i fig. mening). — *Upp-vägande*, n. 4. o. *Upp-vägning*, f. 2.

UPPVÄGA, v. a. 1. II. Göra vägad.

UPPVÄLLA, v. n. 2. 1) Koka upp. — 2) (om hållor) Springa upp ur jorden. — Äfv. *Välla upp*. — *Upp-vällande*, n. 4. o. *Upp-vällning*, f. 2.

UPPVÄNDA, v. a. 2. Åter vända uppåt något, som varit omvändt; vända rätta sidan uppåt. U. ett kort. Upp- och nedvända, se *Vända upp och ned*. Upp- och nedvänd, som blifvit vänd upp och ned; äfv. (fig.) bakvänd, förvänd. — Äfv. *Vända upp*. — *Upp-vändande*, n. 4. o. *Upp-vändning*, f. 2.

UPPVÄRMA, v. a. 2. 1) Åter göra varm. U. mat. U. stelnade lemmar. — 2) Göra väl varm. U. ett rum. U. sängkläder. — Äfv. *Värma upp*. — *Upp-värmande*, n. 4. o. *Upp-värming*, f. 2.

UPPVÄXA, v. n. 2. o. 3. (höjes som *Växa*) 1) Uppkomma ur jorden, af rot, lök, frö, o. s. v. Ogräs u-zer lätt. En tefning har u-ut af kärnan, som sattes. — 2) (om människor och djur) Växa till full storlek. De u-ute tillsam-

mans. U. i gudsfruktan, uppfostras i g. — 3) (fig.) Uppkomma, uppstå. En storm u-ete. Stora snällen u-ete. — Älv. Vdxa upp. — Uppvuxen ell. Uppväxt, part. pret. a) Som vuxit upp. U-ata tillsammans. Högt uppväxt träd. — b) Se Fullvuxen. — Uppväxande, n. 4.
UPPÅ, uppå, prep. Upp på, uppe på. Se På. U. takt. Stå u. en höjd. Lägga något u. skåpet. Klocken hänger u. väggen. Anm. I allmänhet brukas på; uppå sällan, utom för bem. 1, 2 o. 3 af På (se d. o.), samt i talesätten: Stå, sitta u. hvarannan, med några flera.

UPPÅNGA, v. n. 1. Uppstiga som ånga. — Älv. Ånga upp.
UPPÅT, uppåt, prep. o. adv. 1) Uppför. En gräsugga kryper u. väggen. Hon kryper u. och ej nedåt. (Fig. fam.) Ånda u. väggarna, alldeles besatt, alldeles på tok. — 2) Längre upp i grannskapet till ett högre beläget föremål, en högre eller nordligare belägen ort. Han bor u. bergst. u. Falun, u. Lappland. Bo, flytta längre u. — 3) Långt ell. längre upp uti. Bo, flytta u. landet. — 4) I rikning upp till, åt höjden. Han har gått u. bergst. Blicka u. himmelen. Blicka u. Kasta u. — För alla bem. säges äfv. Upp- och nedåt.

UPPÅTA, v. a. 1. Genom påtände bringa upp. — Älv. Påta upp.

UPPÅGGA, se Upppegga.
UPPÅTA, v. a. 5. (böjes som Åta) 1) Åta af något, tills det blir slut. Jag orkar ej att u. min portion. (Fam.) Han ser ut, som skulle han vilja u. folk, han ser fästigt barsk ut. — 2) (fig. fam.) Ruinera. Han blir u-ten af sina betjenter. — För begge bem. äfv. Åta upp (i figurlig bem. mest brukligt). — U-ten, part. pass. (Pop. o. fam.) Det är u. mat, derpå är ingenting att förtjena: all vinsten går bort i omkostnader. — Uppåtande, n. 4.

UPPÖFVA, v. a. 1. Genom öfning höja, öka, gifva större färdighet, skärpa, utbilda. U. sin färdighet i en konst. U. förståndet, minnet. U. någon i ett språk. — Älv. Öfva upp. — U. sig, v. r. Genom öfning förvärfa större färdighet. U. sig i ett språk. — Älv. Öfva upp sig. — Uppöfvande, n. 4. o. Uppöfning, f. 2.

UPPÖFVER, uppöf'r, prep. o. adv. Upp öfver, uppe öfver. Se Öfver, Anm.

UPPÖSA, upp-pö'sa, v. n. 2. I. Se Pösa upp.

UPPÖSA, upp-ö'sa, v. a. 2. II. Ösa någonting kokadt ur gryta, panna o. s. v., i ett kärl. U. vällingen ur grytan i falet. — Älv. Ösa upp. — Uppösande, n. 4. o. Uppösning, f. 2.

UPSALAFEBER, m. 2. Ett slags smittsam feber, ofta gängse i Upsala, hvaraf den fått sitt namn.

UR, n. sing. I. Se Urväder. I u. och skur, i snö och regn.

UR, n. 5. II. (af lat. Hora) Mekanisk inrättning till tidens mätande och regelmässiga indelning, hvilken genom hjul samt pendel eller stäl-fjädrar sättes i rörelse. Jfr. Klocka, bem. 2. Våg-, Fick-, Slag-, Spelur, Cylinderur, m. fl. Solur, Vattenur, Sandur. — Ss. Urhandel, -handlare.

UR, prep. (I fornspråket äfv. Or, Yr, af moes.göt. Uz, Uzu, Us, hvaraf älv. prep. ut är bildad.) 1) Från ett inre, betäckt, slutet ställe.

Han kommer u. kyrkan. Gå ut u. rummet. Dricka u. ett glas. Lågor uppstego u. jorden. U. vägen, från vägen, bort, t. ex.: Böja u. vägen. — 2) (i några talesätt) Från, af. U. den synpunkten. U. det skälet. — Adv. Betecknar: 1) Rörelse från ett inre, betäckt eller slutet ställe. Stiga u. (vagnen). — 2) Uttömning. Dricka u., tömma glaset. — Ur brukas äfven som sammansättnings-partikel och betecknar då: a) Brist, nekande, t. ex.: Urminnes, ursinnigt, urbot. — b) Frigörelse från beskyllning, anklagelse, t. ex.: Urskulda, ursaka. — c) Begynnelse, uppskot, t. ex.: Ursprung, urverld, urgemål. — d) Afskiljande, afsöndring, t. ex.: Urskilja, urval. — e) Rörelse från något inre, slutet ställe, rum. Hit hörande sammansatta ord, hvilka af sig själva förstås, äro: Urblåsa, -bryta, -falla, -gräfsa, -hjelpa, -hoppa, -hugga, -hvalfsa, -häfsa, -hälla, -husta, -kratsa, -kåta, -lassa, -lasta, -locka, -lossa, -lossa, -lyfta, -mjölka, -plocka, -pressa, -rasa, -rifva, -rinna, -rycka, -skaka, -skjuta, -skrapa, -skära, -skölja, -slicka, -slita, -slå, -spränga, -stiga, -stötta, -suga, -tömma, -välla.

URAKTLÅTA, uräktlå'ta o. uräktlå'ta, v. a. 5. (böjes som Låta) Sammandraget af Utur akt låta. Ej iakttaga, ej göra (något som borde göras), underlåta, försumma. U. sin pligt. U. inställelse. U. inbetalningen af räntan å ett lån.

URAKTLÄTANDE, n. 4. eller URAKTLÄTELSE, f. 5. eller URAKTLÄTENHET, f. 5. Icke fullgörande, icke iakttagande, försummelse. U. af en pligt. U. att rätta sig efter en gifven föreskrift. Detta var en u. af honom.

URAN, -ån, m. sing. En metall, upptäckt 1789 af Klaproth.

URANIA, uránia, nom. prop. f. (grek. o. rom. myt.) Sijernkunskeps gudinna.

URANUS, uránuss, nom. prop. m. (grek. Uranós) 1) (myt.) Himmelsens gud. — 2) En af Herschel 1781 upptäckt planet.

URAREFVA, urárrva, adj. oböjl. (lagt.) Göra sig u., afsäga sig arfsrättighet.

URARFVAFÖRMÅN, m. sing. (lagt.) Arfvinges genom ansökning vid vederbörlig domstol vunna förmån att, genom afsägelse af arfsrätten, vinna befrielse från den med arvet åtföljande gäld.

URARFVAGÖRELSE, f. 5. (lagt.) Laga ätgärd, hvarigenom arfvinge gör sig urafva.

URARFVAMÅL, n. 5. (lagt.) Mål, som angår urarfvagörelse.

URARTA, v. n. 1. Blifva sämre till art, van-slägtas. — U-d, part. pret. Till arten försämrad. — Urartande, n. 4.

URAT, -åt, n. 5. (kem.) Urinsyradt salt.

URBANITET, urbanitét, f. (lat. Urbanitas) Städdat vett, hyfsning.

URBAND, n. 5. Band, vidhängdt ett fickur. för samma ändamål som en urkedja.

URBERG, n. 5. (geol.) Så kallas de berg, hvilka utgöra jordens äldsta formation och sakna alla spår till organiska väsenden.

URBILD, m. 5. Ursprunglig bild, efter hvilken andra bildas.

URBLEKA, v. a. 2. Göra färgen på ett föremål blekare, försvaga eller utplåna den. — U-s, v. dep. Förlora färgen, få blekare färg. — Urblekning, f. 2.

URBORRA, v. a. 1. Genom borring utbringa något ur en sak.

URBOETT, urbo'öt, m. 5. Se Boett.

URBOTÅ, a. oböjl. 1) Säges om sådana brott-mål, som ej med penningar få försonas. — 2) (fig. fam.) Ohjplig, oefterrättlig.

URDRAGA, v. a. 5. (böjes som Draga) 1) Draga utur. — 2) (fam.) Se Utdraga, bem. 4. — Utdragning, f. 2.

URDRICKA, v. a. 3. (böjes som Dricka) Dricka ut hela innehållet af ett kärl. — Oftare säges Dricka ur.

URFICKA, f. 1. Särskilt ficka för fickur.

URFJÄDER, m. 2. pl. — fjädrar. En lång, högst elastisk, spiralförmigt sammanlindad stäl-fjäder, hvarmedelst verket i ett fickur hålles i gång.

URFJÄLL, n. 5. (kameral.) Ägolott, som genom gammal häfd äges af ett hemman inom dess egen bys rågång, enskilt och utom dess byamål.

URFODER, n. 5. eller URFODRAL, urfodral, n. 5. o. 5. Fodral, hvari fickur sätts, då man ej bär dem på sig.

URGAMMAL, a. 2. Som leder sin upprin-nelse från de äldsta tider; af ganska hög ålder. En u. sed. — Syn. Uråldrig.

URGLAS, n. 5. Glas, insatt i boetten till ett fickur, för att betäcka och skydda visaretsålan.

URGUGGA, v. a. 1. Genom gnuggning af-söndra något ifrån en sak. — Älv. Gnugga ur.

URGRÖPA, v. o. 2. Se Urhåka.

URHAKA, v. a. 1. Taga något af en bake. — Älv. Haka ur.

URHAKE, m. 2. pl. — hakar. 1) Se Urhångare. — 2) Hake af guld eller silver, hvar-vid fruntimmersur bäras hängda.

URHAMMARE, m. 2. pl. — hamrar. Ham-mare i ett slagur.

URHÅKA, v. a. 1. Borttaga mer eller min-dre från det inre af ett föremål, så att det blir fördjupadt. U. en trädstam. — Urhålkande, n. 4.

URHÅLKNING, f. 2. 1) Urhålkande. — 2) Urhålkad fördjupning, hålfighet.

URHÅNGARE, m. 5. Hake att hänga fick-ur på.

URIN, -in, m. sing. (lat. Urina) Den vätska, som genom urinröret afsöndras ur kroppen, bestående vanligen af slem, urinsyra, mjölksyra jemte åtskilliga andra syror, upfnämne samt vissa obestämda djuriska ämnen. — Ss. Urin-aktlig.

URINBLÅSA, urinblå'sa, f. 4. (anat.) En i bäckenets främre del, under blygselbenen, belägen blåsa, i hvilken urinen samlar sig ifrån njurarna, och hvarifrån den sedan genom urinröret ut-tömmes.

URINDRIFVANDE, a. 1. (med.) Som drifver urin. U. medel.

URINERA, v. n. 1. Låta sitt vatten.

URINFISTEL, m. 2. pl. — fistlar. (med.) Fistel, som har sitt säte i grannskapet af urin-vägarna och orsakas af hämrad urinafgång, m. m.

URINFÖDING, ur-inn'fö'ding, m. 2. U-ar kal-las de folk, som anses hafva ända från början bott i ett land, utan att vara dit inflyttade.

URINGLAS, ur'inglås, n. 5. Ett slags glas-kärl, som begagnas af sjuka, då de vilja låta sitt vatten och ej förmå att stiga upp.

URINGÅNG, m. 2. (anat.) U-arne kallas tvenne gångar eller kanaler, genom hvilka urinen ut-gjutes ifrån njurarna i urinblåsan.

URINRÖR, n. 5. (anat.) Det rör, hvarigenom urinen uttömmes ifrån urinblåsan ur kroppen.

URINSTEN, m. 2. Stengyttring, som anträffas i urin.

URINSTÄMMA, f. 1. Svårighet att låta sitt vatten. — Syn. Stranguri.

URINSYSTEM, ur'insystäm, n. 3. o. 3. (anat.) Samteliga kärl, som tjena till urinens afsöndrande och uttömning.

URINSYRA, f. sing. (kem.) En egen syra, som innehålles i människans och de köttätande djurens urin.

URINÄMNE, n. 4. (kem.) Den af urinens beståndsdelar, hvaraf den erhåller sin egentliga karakter.

URKALKSTEN, m. sing. Kalksten, som finnes i urberg.

URKED, urtjéd, f. 5. ell. URKEDJA, f. 1. Kedja af guld, silver eller stål, vidhängd ett ur, att dermedelst uppbära det kring halsen eller lättare uppdraga det ur ur-fickan.

URKLIPPA, v. a. 2. Utklippa något ur ett föremål. — Älv. Klippa ur.

URKLISTRING, f. 2. Operation, hvarigenom, medelst blötning, sköljning och valkning i vatten, främmande ämnen bortskaffas ifrån väf, som skall blekas.

URKNACKA, v. a. 1. Genom knackning ut-bringa, afsöndra ur. — Älv. Knacka ur.

URKOKA, v. a. 1. o. 2. Se Afkoka. — Ur-kokning, f. 2.

URKRAFT, f. 5. Ursprunglig kraft, af hvil-ken alla verkande krafter bero.

URKRAMA, v. a. 1. Genom kramning af-söndra. — Älv. Krama ur.

URKUND, m. 3. 1) Skrifvet vittnesbörd till bekräftelse af en saks eller handlingens sannfärdig-het. — 2) Skrift öfver hvilket ämne som helst, hvilken är den äldsta och derjemte den pålit-ligaste.

URKÄLAD, a. 2. Befriad ifrån källe.

URLADDA, v. a. 1. 1) Uttaga laddningen ur. U. en bössa. — 2) (lys.) Lös göra elektrisk ladd-ning utur en kropp. U. en voltaisk stapel. — Urladdning, f. 2.

URLADDARE, m. 5. (lys.) Ett med glasskaft och kulor på ändarna försedd instrument af me-talltråd, hvarmed en laddlaskas yttre och inre beläggning förenas, så att urladdning följer.

URLÅKA, v. a. 1. (kem.) Genom öfvergjut-ning med vatten ur en deruti löslig kropp ut-draga saltaktiga delar. — Urlåkning, f. 2.

URLASTA, v. a. 1. Utbringa lasten ur (ett fartyg, o. s. v.). — Älv. Lasta ur. — Ur-lastande, n. 4. o. Urkastning, f. 2.

URLÖTA, v. a. 1. Se Urloka. — Ur-lut-ning, f. 2.

URMAKARE, m. 5. En, hvars yrke är att förfärdiga och laga ur.

URMAKERI, n. 5. Urmakares yrke, konst.

URMINNES, urmi'näss, a. oböjl. Säges om det, som är så gammalt, att ingen kan minnas det, eller som går längre tillbaka i tiden än alla historiska urkunder. Från u. tider, från allra äldsta tid. U. häfd, se Häfd.

URMODIG, a. 2. Se Gammalmodig.

URNA, f. 1. (lat.) 1) Krukmörmigt kärl, som af de Gamle begagnades till hvarjehanda behof, isynnerhet till förvarande af de dödes aska. — 2) Benämning på de kärl, hvarutur nyföter och flodgudar föreställdes utgjuta strömmar af vatten.

— 5) Krukformigt kärl, hvaruti vid omröstningar eller valförrättning voteringssedlarne lades. Deraf ännu Valurna. — 4) Prydligt kärl af marmor, porslin o. s. v., som till formen liknar de Gamles urnor.

URNUPEN, a. 2. neutr. — *et.* Part. o. a. 2. af *Urnyppa*. (bot.) *U-et blad*, som har en större, spetsig fördjupning vid spetsen.

URNYCKEL, m. 2. pl. — *nycklar*. Verktyg, hvarmed i fjäderur kedjan åter uppdrages.

URNÖTA, v. a. 2. Nöta bort ur. *Färgen är urnött*. — Äfv. *Nöta ur*.

UROXE, m. 2. pl. — *oxar*. En art af Nöt-släktet, liknande Bisonoxen; träffas i Lithauen, Moldau, samt Karpatiska och Kaukasiska bergsbygderna; fordom äfven i Tyskland och södra Skandinavien. Bos Urus.

URPACKA, v. a. 1. Urtaqa någonting inpackadt. — Äfv. *Packa ur*.

URRINGA, v. a. 1. Utskära, utklippa något så, att det får en ringformig inböjning. *U. en klädning*. — *Urringande*, n. 4. o. *Urringning*, f. 2.

URSAKA, v. a. 1. (af *Ur* och *Sak*) Se *Ursäkt*.

URSINNE, n. sing. Se *Ursinnighet*.

URSINNIG, a. 2. 1) Vansinnig, derjemte ytterst våldsamt till lynnes och mennisko-fiendlig. — *Syn.* Rasande, Galen. — 2) Vredgad till den grad, att man tyckes vara ifrån förståndet. — *Syn.* Rasande, galen. — 3) Högst oförnuftig; som röjer högsta grad af oförnuft. *U. handling*. *U-t företag*. — *Syn.* Galen, Befängd. — 4) (fam.) Ytterlig, utomordentlig, ytterst häftig. *U. ifver*. *U-t anfall*. *U. strid*.

URSINNIGHET, f. 3. 1) Vansinne i förening med ytterst våldsamt lynne och hat till menniskor. — 2) Vrede, som gränslar till vansinne; ursinnig vrede. — 3) Högsta grad af oförnuft, högsta öfverdåd; förtviffad handling.

URSINNIGT, adv. 1) På ett ursinnigt sätt, med ursinnighet, med raseri. — 2) (fam.) Ytterligt, i högsta måtto. *U. kär*.

URSKIFVA, f. 1. Se *Urtafva*.

URSKILJA, v. a. 2. 1) Med ögat särskilja föremål ifrån andra. *U. ett föremål på afstånd*. *Stoppel kunde lätt u-s ifrån de andra*. — 2) Med förståndet särskilja begrepp ifrån andra. *Han kan ej u. godt och ondt ifrån hvarandra*. Absolut säges äfven: *U. mellan godt och ondt*. — *Urskiljande*, n. 4.

URSKILNING, f. 2. 1) Förståndets handling, då det urskiljer. *Den u. man gör emellan det sanna och falska*. — 2) Sund u., god u. ell. blott u., särdfgheten att alltid finna den regel, efter hvilken man bör handla. [Urskillning.]

URSKILNINGSGÄFVA, f. sing. 1) Förmågan att urskilja begrepp ifrån hvarandra. — 2) Se *Urskilning*, hem. 2.

URSKRIPT, f. 3. Ursprunglig skrift. — *Mot-satser*: Afskrift, Kopia. — *Syn.* Original.

URSKRUFVA, v. a. 1. Genom skrufning urtaqa. — Äfv. *Skrufva ur*.

URSKULDA, v. a. 1. Fritaga från skuld eller tillräknande, rättfärdiga, ursäkt. — *U. sig*, v. r. Fritaga sig ifrån tillräknandet af något; ursäkt. *U. sig*.

URSKULDANDE, n. 4. 1) Fritagande från skuld, rättfärdigande. — 2) Ursäkt.

URSKÅLA, v. a. 1. Göra skällig fördjupning i något.

URSKÅLNING, f. 2. 1) Handlingen, då något urskålas. — 2) Skällig fördjupning.

URSKÖLPNING, f. 2. (tekn.) Djup inskrifning. URSLÄGGA, v. a. 1. Rena från slagg. — *Ursläggning*, f. 2.

URSPRUNG, n. 3. 1) Första början till ett tings tillvaro med afseende på vilkoren för dess uppkomst. *En flod har der sitt u., leder derifrån sitt u.* *God är u-et till allt godt*. — *Syn.* Upphof, Upprinnelse, Källa, Härledning, Upphofsman. — 2) Första härkomst. *Han leder sitt u. ifrån Oden*.

URSPRUNGLIG, a. 2. Ej härledd, utan varande själf det första. Hvarifrån andra ting, saker, idéer, ord, härleda sig.

URSPRUNGLIGEN, adv. I sitt ursprung, i första början.

URSPRÅK, n. 3. Det första språk, hvarifrån alla andra tros härleda sig.

URSPÄNNA, v. a. 2. Se *Frånspanna*, hem. 2.

URSTÄNDSÄTTA, urstänndsättta, v. a. 2. (böjes som *Sätta*) Sätta ur stånd, betaga förmågan (att). *U. någon att skada*. — *Ursändsättande*, n. 4.

URSULINER-NUNNA, ursulf'n'r --, f. 4. Nunna af:

URSULINER-ORDEN, ursulf'n'r-årdann, m. 2. Nunneorden, stiftad år 1357 till den heliga Ursulas ära, för sjukas vård och unga flickors uppfostran.

URSUPA, v. a. 3. (böjes som *Supa*) Se *Supa ur*.

URSVARFVA, v. a. 1. Genom svarfning göra fördjupningar i ett föremål. — *Ursvarfning*, f. 2.

URSÄGA, v. a. 1. Genom sägning borttaga ett stycke ur något. — Äfv. *Säga ur*.

URSÄKT, ursä'kt, m. 3. 1) Skäl, som anföras, för att fria sig själf eller någon annan ifrån skuld. *Giltig, tillfredsställande, antaglig u.* *Dum, klen u.* *Anföra som u.* *Hans ungdom kan tjena honom till u.* — *Syn.* Urskuldan. — 2) Undskyllan, undflykt. *Tomma u-er.* *Den ohjelpsamme har alltid u-er tillhands*. — 3) Brukas af höflighet, då man vill ursäktas sig för något. *Göra sin u.*, bedja om förlåtelse för något; äfv. höfligt förklara, att man ej kan antaga ett tillbud, en bjudning, o. s. v. *Gör min u., jag kan ej komma.* *Anmål min u.*, framför min u. *Bedja om u.*, om förlåtelse. *Han bad mig om u. för sin oartlighet.* *Jag ber om u., för det jag låtit er vänta.* *Jag ber om u.*, ell. blott: *om u!* säges af höflighet i samtal, då man vill anmärka någon oriktighet i resonemang, felaktig uppgift, o. s. v.

URSÄKTA, ursä'akta, v. a. 1. (af *Ursaka*) 1) Anföra skäl till ens urskuldan. *Man söker själfvänt att u. honom*. — 2) Godkänna sålunda anförda skäl; fritaga, frigöra från tillräknande af skuld. *Hans ursäkt är god; man kan icke annat än u. honom.* *Ingen ting kan u. hans uppförande*. — 3) Halva fördrag, öfverse med, förlåta. *Man bör u. ungdomens fel.* *U. mig, att jag står.* *U. slarvet.* *U. jag ber.* *U. mig, ell. blott u.*, höflighetsuttryck, då man vill motsäga någon, eller då man förklarar sig ej kunna uppfylla ens önskan. *U. mig, ni miss-tar er.* *Stanna kvar hos oss till middagen.* *U., jag kan ej.* — *U. sig*, v. r. 1) Anföra skäl till sitt urskuldande. *U. sig så godt man kan.* *U. sig med sjukdom*, anföra sjukdom såsom sin ursäkt. *Han u-de sig dermed, att ... Detta u-r sig själfst, behöfver ingen ursäkt.* — 2) Anföra skäl för sitt underlåtande af något; höfligt

undanbedja sig. *Han blef bjuden, men u-de sig.* — *U-d*, part. pass. *Han är u., att han ej kan komma*, man kan ej tillräkna honom att ... — *Ursäktande*, n. 4.

URSÄKTLIG, a. 2. Som kan ursäktas. *En u. nyfikenhet.* *Han är u.*

URSÄLTA, v. a. 1. Utdraga saltar ur något.

URTAFLA, f. 1. Rund skifva, som utanpå betäcker verket i ett ur, och i hvars midt visarne äro fastade, hvilka utvisa tiden, i det de flytta sig omkring tafsans ytterre kant, på hvilken dagens tolf timmar äro utmärkte.

URTAGA, v. a. 3. (böjes som *Taga*) 1) Taga utur. *U. korken ur en butelj*. — 2) Göra, att något försvinner ur ett ting. *U. färgen ur tyg*. — Äfv. för begge bem. *Taga ur*. — *Urtagande*, n. 4. o. *Urtagning*, f. 2.

URTAPPA, v. a. 1. Åftomma genom tappning. *Allt driickat är u-dt*. — Äfv. *Tappa ur*.

URTIMA, ur'timma, a. oböjl. Säges om riksdagar, sammankomster, ting, som påbjudas, sammankallas, utsätts på annan tid, än den af lag föreskrifna. *U. riksdag*.

URTJUFVA, a. oböjl. (lagt.) Göra sig u., fria sig ifrån anklagelse för stöld.

URTRÄNGNING, f. 2. (farm.) Ett ämnes afskijjande ur ett annat, genom tryckning med luft eller genom tryckning af själfva vätskan, hvarur ämnet skall utdragas.

URTRÖSKA, v. a. 1. Genom tröskning afskijja (kornen) ur säd. Mest i part. pass. *Väl u-d halm*.

URTVÄTTA, v. a. 1. Genom tvättning fränskijja, borttaga utur. *Oäkta färg är lätt att u.* *U. en släck*. — Äfv. *Vädda ur*. — *Urtvättande*, n. 4. o. *Urtvättning*, f. 2.

URVAL, urvål, n. 3. 1) Urväljande af det bästa. *Göra u. af något*. — 2) Det bästa, som blifvit utvaldt af något. *U. af frukt*.

URVASKA, v. a. 1. Genom vaskning fränskijja. — Äfv. *Vaska ur*.

URVÄTTNA, v. a. 1. Genom öfvergjutning med yatten ursälta (t. ex. sill) eller befria (kött) ifrån blod.

URVERK, n. 3. 1) Hjulverket, mekanismen i ett ur. (Fam.) *Det går som ett u.*, af sig själfst, jemt och ordentligt. — 2) Större slagur, t. ex. tornur.

URVERLD, m. 2. Den nu förgångna, tidigare organiska skapelsen.

URVISARE, m. 3. Visare på ett ur. Jfr *Visare*.

URVOKAL, urvokål, m. 3. (gram.) U-er kallas de ursprungliga sjelfljud, af hvilka de öfriga bildas.

URVRIDA, v. a. 3. (böjes som *Vrida*) Genom vridning afskijja något utur en sak. *U. bykkädder*, vrida vätnet utur dem. — Äfv. *Vrida ur*.

URVÄGNRÖDJA, v. a. 2. (böjes som *Rödja*) Rödja ur vägen, undanrödja.

URVÄDER, urväd'r, n. 3. (af *Vra*) Se *Snö-gra*. (Fam.) *Som ett u.*, som en blix; äfv. blindvis.

URVÄLLA, v. a. 2. (plåtsm.) Utsträcka plåt-ämnet till dess dubbla längd.

URVÄXT, a. 1. Säges om kläder, dem man växt ur. *U-a byxor*.

URÄLDRIG, a. 2. Se *Urgammal*, *Urmennes*. *Från u-a tider*. *U-a skogar*.

URÄLDRIGHET, f. 3. Ganska hög tidsålder.

URÄMNE, n. 4. Första ämnet, hvaraf all materia, enligt vissa filosofers antagande, blifvit danad.

USANCE, ysånngs, f. 3. (fr.) Se *Uso*.

USCH! int. Utrop, som uttrycker afsky, vämjelse, ogillande eller äfven känslan af stor hastighet. *U. så full!* *U. så oäckt väder!* *U. så elak mat!* *U. så du bär dig åt!* *U., hvad det går!*

USEL, us'l, a. 2. (i fornspråket *Vesal*, af *Ve*, negativ partikel, och *Säll*) 1) Osäll, högst olycklig, högst beklagensvärd. *En u. slacker*. *U-t lif*. — 2) Ganska sjuk. *Hon är så u., att hon ej förmår tala*. — 3) Ganska dålig. *U-t arbete*. *U. lön*, förjenst. *U. förvändning*. — 4) (i andligt hänseende) Högst dålig, nedrig, högst föraktlig. *En u. spion*, *bedragare*. — *Syn.* (för alla bem.) Se *Eldändig*.

USELHET, f. 3. 1) Högst olyckligt, beklagensvärdt tillstånd (vare sig af sjukdom, nöd eller sorg, o. s. v.). — *Syn.* Se *Eldände*. — 2) Hög grad af oduglighet, högst dålig beskaffenhet. *Ett arbetes u.* — 3) (i andligt hänseende) Hög grad af förkastlighet, nedrighet, gemenhet. — 4) Uselt arbete, usel vara, o. s. v.; någonting uselt. — *Syn.* Se *Eldände*.

USELT, adv. På ett uselt sätt, högst illa, högst dåligt; nedrigt, gement. *Lefva u.* *U. klädd*. *U. arbetad*, *utförd*. *Uppföra sig u.*

USLING, usling, m. 2. 1) Usel, högst olycklig menniska. — 2) Högst förkastlig, nedrig, gemen menniska; äfv. högst oduglig stackare.

USO, uso. (ital.) Trettio dagars sigt i vaxel-affärer.

USURPATION, usurrpatschön, f. 3. (lat.) Olagligt tillvällande; våldkräkning. *U. af rättigheter*, *af en tron*.

USURPATÖR, usurrpatö'r, m. 5. Våldkräk-tare; tronöfware.

USURPERA, v. a. 1. (lat.) Med våld tillskansas sig. *U. andras rättigheter*. *U. regering*.

USUSS! usöss, int. Utrop till barn, då man vill låta dem förstå, att de böra låta bli något.

UT, adv. (af moes.g. *Uz*, *Uzok*, *Us*; jfr. *Ur*) Betecknar: 1) Rörelse från ett inre, beträckt, slutet ställe. *Gå u. på gården*. *Komma u. genom porten*. *Kulan gick u. på andra sidan*. (Fig. fam.) *Veta hvarken u. eller in*, vara alldeles förvirrad, rädlös; ej hafva minsta reda på sig. *Slå sig u.*, se *Slå*. — 2) Rörelse bort i en rymd, på ett fält, o. s. v. *Solstrålarne gå från solen u. i rymden*. *Gå u. på fältet*. *Fara u. på sjön*. *Resa u. på landet*. — 3) Vidgande. *Vidga u.* *Borra u.* — 4) Se *Utåt*. *Vända u. fodret på en rock*. *U. och in*, säges om något, hvars insida är vänd utåt och utsidan inåt. *Vara vänd u. och in*. *Vända u. och in på något*. — 5) Till slut, till ända. *Läsa, skriva, lära u.* *Läsa u. en bok*. *Driicka u. glaset*, i botten. — 6) Utrikes. *Fara u. till Tyskland*. *Heart ut*, se *Hvartut*. — *U* sammansättes med flera andra partiklar, vanligen såsom prefix, t. ex.: *Utåt*, *uti*, *utom*, *utför*, *utur*; men äfv. såsom suffix, t. ex. *föru*. — Bildar äfven med verber och nomina en mängd sammansättningar, i hvilka dels förestående bemärkelser göra sig gällande, såsom: *Utgå*, *utdrifva*, *utskjuta*; *utvidga*; *utvända*; *utdricka*; dels äfven något superlativt uttrycke, såsom: *Utfattig*, *utarmad*, *uthungrig*.

Ann. Skilnaden emellan *Ut* och *Ur* är, att förra ordet har mer afseende på det ställe, dit rörelsen sker; sednare ordet deremot mer på det ställe, hvarifrån den utgår. *Ut ur* förkuippar dem begge, t. ex.: *Gå ut ur kyrkan*.

UTAF, utav ell. utäv, prep. Sammansatt af Ut och Af. Liktydigt med prep. Af, i alla dess bemärkelser, utom i adelsnamn (man kan ej säga: utaf Sillen, utaf Wannqvist), samt i några få ordasätt, t. ex.: Komma af sig, Blifva af med något (ej gerna: komm utaf sig, blifva utaf med något), m. fl. — Deremot brukas ensamt Utaf (ej af) i vissa lägre svordomsuttryck, hvilka antyda något superlativ, t. ex.: Utaf fan, u. djefveln, u. tusan, u. hin. Det gick u. fan. Ful u. sjelfva hin. — Utaf brukas för öfrigt mera i talspråket, af deremot mera i skriftspråket.

Anm. Uttalas i allmänhet: utäv, t. ex.: Gjord u. sten; ett hus u. trä; blifva träffad u. en pil. När Utaf står absolut, uttalas det: utäv, t. ex.: Käppen är u.; det vet jag ej u.; så u. på priset; hugga, skära u., o. s. v.

UTAGERÅ, utajera, v. a. 1. Spela till slut (ett skådespel, en roll); utföra till slut (en sak, en rättegång, o. s. v.). — Utagande, n. 4.

UTAN, utånn, prep. Betecknar frånvaro, brist. U. pengar, u. vänner. Det är u. intresse. U. dröjsmål. U. uppehör. Vara u., icke hafva, t. ex.: Vara u. kläder. Han är ej u. förstånd, har temmeligen godt f. U. tvifvel, helt visst. U. någons vetskap, utan att någon vet det. U. dröjsmål, utan att dröja. U. vidare, utan att göra vidare invändningar. (Absolut) Blifva u., ej få något med. Jag blef ej heller u., jag fick också litet med. Han är ej heller u., han har också litet med, är delaktig af det samma. Han är väl icke u.? han har väl något? Det är icke u., saknar ej grund, är ej att förneka. Det är ej u., att jag blef rädd, jag blef allt litet rädd. — Syn. Förutan. — Adv. Se Utantill och Utanför. U. och innan. Bildar i denna mening åtskilliga sammansättningar, såsom: Utanläs, utanskrift, m. fl. — Konj. 1) Utmärker motsatsen af hvad i en föregående sats blifvit sagdt. Hans makt har ej aftagit, u. snarare tilltagit. Det är icke jag, u. han. Han är icke rik, u. teartom fattig. Jag är icke blott utan penningar, u. äfven utan kredit. U. ock, men äfven, t. ex.: Man har ej allenast hört dem, u. ock sett dem. — Syn. Men. — 2) Om icke. Ingen u. han har gjort det, ingen annan än han. Det synes ej u. om nätterna, endast om n. Han tog ingenting u. hvad honom tillkom. — U. att, konj. Inleder nekande satser. U. att veta ett ord derom, okunnig derom. U. att det är nödigt. U. att inberäkna, då man likväl icke inberäknar... Motsvarar ofta: Så vida icke, med mindre att. Han gör det icke, u. att ni talar med honom. Han kan ej gå ut, u. att ni är med. Han kan aldrig gå ut, u. att få snufva.

Anm. Utan är sammansatt af partikeln Ut och gamla artikeln An ell. En, hvilken hade samma betydelse som nu Utan.

UTANBRÅDE, n. 4. Yttre bråde.

UTANDAS, v. d. 1. Med andedräkten ut-sända ell. uppgifva. U. en elak lukt. U. sin sista suck. — Äfv. Andas ut. — Utandande, n. 4. o. Utandning, f. 2.

UTANDE, utånnde, adv. (pop. o. fam.) I högsta grad, öfvermåttan. U. väl. U. grann.

UTANDÖRR, f. 2. Yttre dörr.

UTANEFTER, utannäfter, prep. o. adv. Ut-efter yttre sidan af något.

UTANFÖNSTER, n. 5. Yttre fönster.

UTANFÖR, utannför, prep. Framför yttre

sidan af något. U. porten, dörren, fönstret. U. staden. — Syn. Utom. — Utanför ell. Utanföre, adv. Du får stå u.

UTANLEXA, f. 1. Lexa, som bör inläsas utantill. Läsa u-xor.

UTANLOCK, n. 5. Yttre lock.

UTANLÄS, utannläs, n. 3. Se Hängläs.

UTANLÄSNING, f. 2. Inläsande ell. uppläsning utantill.

UTANOM, utannåmm, adv. Se Utomkring.

UTANORDNA, v. a. 1. Auordna utbetalning af en summa.

UTANPÅ, utannpå, prep. o. adv. På utsidan af något. U. lyget, rocken. U. svart och in-nantill hvit. Husel är vackert u.

UTANSKRIFT, f. 3. 1) Hvad som är skrivet på yttre sidan af ett föremål, isynnerhet på bref, paket o. s. v. för att utmärka, till hvilken de skola sändas. Brevfets u. är till herr N. N. Ett bref med hans u. till N. N., med utanskrift af honom till N. N. — Syn. Adress. — 2) (fig. fam.) Det yttre, utwertes. Döma efter u-en. Man ser på u-en, hvad han går för, hans yttre, utseende förråder, hurudan karl han är.

UTANTILL, utannfäll, adv. 1) På yttre sidan. Förgyllt innan- och utantill. — Syn. Utanpå. — 2) Läsa, predika u., ur minnet, efter öfverläsning. Lära sig något u., så att man kan uppläsa det ur minnet. I samma mening säges äfven Kunna u.

UTANVERK, n. 5. Utanför en fästning anlagd försvarsverk, hvars ändamål är att i det längsta afhålla fienden ifrån att nalkas den samma.

UTANVIND, m. 2. Vind, som kommer ifrån hafvet.

UTANVÄGG, f. 2. Yttre vägg.

UTARBETA, utarrbéta, v. a. 1. 1) Genom långvarigt arbete utföra något, som fordrar möda och sorgfällighet, jemte konstskicklighet eller kunskaper. U. en språklära. — 2) (mål.) Lägga sista hand vid en taffel. — U. sig, v. r. Se Arbeta ut sig. — U-d, part. pass. o. adj. 2. Väl u. taffel. Betyder äfv.: Som arbetat ut sig, utsläpad. En u. dagakari. — Utarbetande, n. 4. o. Utarbetning, f. 2.

UTARBETE, utarrbete, n. 4. Arbete utomhus.

UTARMA, v. a. 1. Göra utfattig, bringa till tiggerstaften. — Utarmande, n. 4. o. Utarmning, f. 2.

UTARRENDERA, v. a. 1. Lemna på arrende. U. ett hemman. — Äfv. Arrendera ut. — Utarrendering, f. 2.

UTBAKA, v. a. 1. Genom bakning förvandla till bröd. Tre marker mjöl kunna u-s till fyra marker bröd.

UTBASÅ, v. a. 1. (fam.) Genom basning utdrifva. U. elakheten ur en pojke. — U-d, part. pass. Se Utupskad.

UTBASUNA, v. a. 1. Göra kunnigt för hela världen; för alla beprisa. U. ens beröm, förtjenster. — Syn. Se Berömma. — Äfv. Basuna ut. — Utbasunande, n. 4.

UTBEDJA SIG, v. r. 2. (höjes som Bedja) Bedja om något såsom en ynnest. U. sig ett samtal. Jag u-der mig den ynnesten, att... ell. såsom en ynnest, att...

UTBEGÄRA, v. a. 2. Begära att utbekomma.

UTBEKOMMA, v. a. 5. (höjes som Komma) Bekomma (af, ifrån ell. ur). U. sin lön, bekomma den af någon eller ur en kassa. — Utbekommande, n. 4.

UTBEORDRA, v. a. 1. Beordra ut (t. ex. ur kasern, ifrån högvakt, i fält, o. s. v.).

UTBETALA, v. a. 1. o. 2. Betala ur kassan. Kassören har i dag u-llt 10,000 r:dr. — Äfv. Betala ut. — Utbetalande, n. 4. o. Utbetalning, f. 2.

UTBILDA, v. a. 1. 1) Utveckla något till den grad af fulländning, mognad, som det kan emotaga. U. ens anlag, förstånd. — 2) (gram.) Se Konstruera. Detta ord u-s med prepositionen för. — Utbildande, n. 4. o. Utbildning, f. 2.

UTBINDA, v. a. 5. (höjes som Bind) I boktryckarkonsten. Ombinda (uppsatta kolumner).

UTBITA, v. a. 5. (höjes som Bit) Bitta bort ett stycke, så att derefter blifver en fördjupning. — Äfv. Bitta ut.

UTBJUDA, v. a. 3. (höjes som Bjuda) 1) Bjuda att komma ut. U. någon på landet. — 2) Utmana. U. någon på duell. — 3) Erbjudna till köps. U. en egendom till salu. — Äfv. Bjuda ut. — U. sig, v. r. Erbjudna sig till tjänst, hjälp, o. s. v. — Utbjudande, n. 4. o. Utbjudning, f. 2.

UTBLANDA, v. a. 1. Genom blandning göra tunnare, svagare. — Äfv. Blanda ut. — Utblandning, f. 2.

UTBLOMMA, v. n. 1. Sluta att blomma. — Äfv. Blomma ut. — Utblomning, f. 2.

UTBLOMMERA, v. a. 1. (fig.) Försköna, utsmyka med värtalighetsblomster.

UTBLOSSA, v. n. 1. Slå ut i låga. U. i full låga.

UTBLOTTA, v. a. 1. Göra alldeles tom (på något), alldeles utan; helt och hållet beröfva. U. en skog på vildt. U. ett land på folk. — U. sig, v. r. U. sig på något, göra sig alldeles utan. U. sig på penningar. — U. sig, ensam, betyder: Beröfva sig allt hvad man äger, göra sig utfattig. — U-d, part. pass. U. på penningar. Ut tillstånd, brist på allt, nöd. — Utblottande, n. 4. o. Utblottning, f. 2.

UTBLÄSA, v. a. 2. Se Blåsa ut. — Utblåsning, f. 2.

UTBORGA, v. a. 1. Försälja på kredit. — Äfv. Borgia ut. — Utborgande, n. 4. o. Utborgning, f. 2.

UTBORRA, v. a. 1. Genom börning gifva behörig koliber; äfv. genom horning utvidga. U. en kanon. — Äfv. Borra ut. — Utborrande, n. 4. o. Utborring, f. 2.

UTBREDA, v. a. 2. 1) Breda vidt ut, åt alla håll. U. hö. U. ett plåster. U. ett läcke. — Äfv. Breda ut. — 2) Utsprida. U. ett rykte. — 3) Vidt och bredt omtala. U. sina förtjenster. — U. sig, v. r. 1) Sprida sig, utvidga sig, sträcka sig. Kristna läran u-dde sig hastigt. Det enda skall u. sig. Ett rykte har u-dt sig, att... Romerska väldet u-dde sig öfver hela den kända världen. — 2) Tala vidt och bredt om något. U. sig öfver ens förtjenster. Han u-dde sig vidlyftigt derom. U. sig till ens beröm. — Utbredd, part. pass. Adjektivt i uttrycket U-a kunskaper, vidsträckt. — Utbredande, n. 4. o. Utbredning, f. 2.

UTBRINGA, v. a. 1. o. 2. (höjes som Bringa) 1) Bringa ut. — 2) (ny bem., lånad ifrån danstan) U. en skål för någon, föreslå den.

UTBRINNA, v. n. 3. (höjes som Brinna) Brinna till slut. Ljusel är utbrunnet. — Äfv. Brinna ut.

UTBRISTA, v. n. 3. (höjes som Brista) 1)

Häftigt komma ut, bryta fram. Lågor utbrusto ur jorden. — 2) (fig.) a) Plötsligt och med häftighet börja. En storm utbrast. Kriget utbrast i full låga. U. i ett högljudt skratt, börja att gapskratta. U. i tårar, suckar, börja häftigt att gråta, sucka. U. i förebråelser, ovet, hotelser, börja att göra någon häftiga förebråelser. o. s. v. — b) Häftigt och med någon sinnesrörelse börja att orda. Hvad! utbrast han. — Äfv. för alla hem. Brista ut. — Utbristande, n. 4.

UTBRYTT, n. 5. 1) Händelsen att något bryter ut. Före krigets u. U. af en sjukdom. — Syn. Utbrytande, Utbristande. — 2) Uppkastning af eld, glödande lava, stenar, aska, ur ett eldsprutande berg. Vid Vesuvii sista u. — Syn. Eruption. — 3) Plötslig och våldsamt utströmning af en stark livelse, af djup sinnesrörelse. Ell u. af vrede, af svartsjuka. U. af sorg, af gråt, af glädje. U. i tårar.

UTBRUSA, v. n. 1. 1) Brusande utströmma. — Äfv. Brusa ut. — 2) (fig.) Sluta med ett utbrott af vrede. — Vanligare Brusa ut.

UTBRYTA, v. a. 5. (höjes som Bryta) 1) Genom brytning uttaga; lösbräta. Låta u. sin andel i ett hemman, i ett arf, i ett bolag. U. en post ur en räkning. — Äfv. för begge hem. Bryta ut. — V. n. Se Utbrista, alla hem. — Äfv. Bryta ut. — Utbrytande, n. 4. o. Utbrytning, f. 2.

UTBRÄKA, v. a. 1. (fam.) Alldeles uttrötta med bråk. Brukas mest i part. pass. och deraf formerade tempora. Vara alldeles u. af göromål.

UTBRÄNNA, v. a. 2. 1) Genom eld utdrifva, fördrifva. U. fukt. — 2) Genom eld urhålla. — U-d, part. pass. Ut stål, se Utjärdad. — Utbrännande, n. 4. o. Utbränning, f. 2.

UTBULNA, v. n. 1. Genom bulning värka ut.

UTBULTA, v. a. 1. Genom bullning uttänja, utsträcka, utvidga. — Äfv. Bulta ut. — Utbultning, f. 2.

UTBUSKA, v. a. 1. Genom buskars utsätande staka ut. U. vinterväg. — Äfv. Buska ut. — Utbuskande, n. 4. o. Utbuskning, f. 2.

UTBYGGA, v. a. 2. Tillbygga utåt. — Äfv. Bygga ut. — Utbyggande, n. 4.

UTBYGGE, n. 4. eller

UTBYGGNAD, m. 5. Utbyggd del af hus, o. s. v. (såsom: balkong, attan).

UTBYTA, v. a. 5. (höjes som Byta) 1) Bortbyta något emot ett annat. Sverige u-ter sitt jern emot söderns öfverfödsvaror. (Fig.) U. tankar, meddela hvarandra sina tankar. — 2) Ombyta något emot ett annat. U. sommarkläderna mot vinterkläder. — Äfv. för begge hem. Byta ut. — Utbytande, n. 4.

UTBYTE, n. 4. 1) Utbytande (för begge hem. af Utbyto). U. af varor. U. af något emot ett annat. I u. mot detta bref fick jag ett annat. I stället för detta &c. (Fig.) U. af idéer. — 2) Hvad som vinnes genom bearbetning af en grufva.

UTBÄNDA, v. a. 2. Genom bändning utböja. — Äfv. Bända ut.

UTBÄRA, v. a. 5. (höjes som Bära) Bära något ut ifrån ett ställe. U. ett lik. — Äfv. Bära ut. — Utbärande, n. 4. o. Utbäring, f. 2.

UTBÖJA, v. a. 2. Böja utåt. — Äfv. Böja ut. — Utböjande, n. 4. o. Utböjning, f. 2.